

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΤΩΝ ΑΝΩ ΠΟΡΟΪΩΝ ΣΕΡΡΩΝ (1934-2025): Συμβολή στη
διαμόρφωση της πολιτιστικής, μουσικής και κοινωνικής ταυτότητας του
τόπου.**

Χρυσή Φίλιου

Επιβλέπων: Ηλίας Σκουλίδας

Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής Νεώτερης και Σύγχρονης Βαλκανικής Ιστορίας

ΑΡΤΑ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ, 2025

THE PHILARMONIC BAND OF ANO POROIA, SERRES (1934-2025): CONTRIBUTION TO THE SHAPING OF THE CULTURAL, MUSICAL AND SOCIAL IDENTITY OF THE LOCAL COMMUNITY.

**Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική
επιτροπή – Άρτα, 28 Νοεμβρίου 2025**

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων καθηγητής
Ηλίας Σκουλίδας
2. Μέλος επιτροπής
Αντώνης Βερβέρης,
3. Μέλος επιτροπής
Ασπασία Θεοδωσίου

© Φίλιου, Χρυσή, 2025

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.
Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα διπλωματική εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Φίλιου, Χρυσή

Υπογραφή

Ευχαριστίες - Αφιέρωση

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή Ηλία Σκουλίδα για τη συνεργασία και την καθοδήγησή του. Ευχαριστώ ιδιαίτερα τη Δανειστική Βιβλιοθήκη του Πνευματικού Κέντρου Άνω Ποροίων για την πρόσβαση σε βιβλία, χειρόγραφα και φωτογραφίες, καθώς και το Δάσκαλο Νίκο Ζωΐδη και τα μέλη της Φιλαρμονικής για την προθυμία τους να συμβάλουν στη παρούσα έρευνα και τις προφορικές μαρτυρίες τους.

Αφιερώνεται στη γιαγιά μου, Μαρία Μπογδάντζαλη-Φίλιου, που μου δίδαξε ότι η μουσική είναι ο ρυθμός της καθημερινότητας και το νήμα της μνήμης.

«Η μουσική δεν υπάρχει χωρίς τους ανθρώπους που τη ζουν, τη μοιράζονται, την αφονγκράζονται και την μεταδίδουν, κάθε στιγμή της είναι πράξη κοινωνίας.»

Small, C. (2001), Μουσική, Κοινωνία, Εκπαίδευση. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη. σ. 320.

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει τη Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων Σερρών, με επίσημη ονομασία σήμερα Σύλλογος Φίλων Μουσικής και Τέχνης Άνω Ποροΐων, ως ζωντανό πολιτιστικό θεσμό, μουσικό σύνολο και φορέα συλλογικής μνήμης. Μέσα από την ανάλυση της ιστορικής της διαδρομής από το 1934 έως το 2025, η έρευνα επιχειρεί να κατανοήσει τον ρόλο της Φιλαρμονικής στη διαμόρφωση της τοπικής ταυτότητας και στη διατήρηση της μουσικής παράδοσης των Άνω Ποροΐων. Η μελέτη υιοθετεί ποιοτική εθνογραφική προσέγγιση, βασισμένη στη συλλογή και θεματική ανάλυση προφορικών μαρτυριών, αρχαικού υλικού και συμμετοχικής παρατήρησης. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν επτά ημιδομημένες συνεντεύξεις με ενεργά και πρώην μέλη της Φιλαρμονικής, ενώ η ερευνητική διαδικασία πλαισιώθηκε από επιτόπια παρατήρηση και αξιοποίηση πρωτογενών εγγράφων (καταστατικά, πρακτικά, παρτιτούρες, φωτογραφίες). Η ανάλυση ανέδειξε τον τρόπο με τον οποίο η μουσική πράξη λειτουργεί ως κοινωνική πράξη (musicising) και ως μηχανισμός διαγενεακής μετάδοσης γνώσης, μνήμης και αξιών. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η Φιλαρμονική λειτουργεί ως ζωντανό αρχείο συλλογικής μνήμης: ο ήχος της συνοδεύει το ετήσιο ημερολόγιο (κάλαντα, παρελάσεις, θρησκευτικές λιτανείες) και ταυτόχρονα αποτυπώνει τις πληθυσμιακές μετακινήσεις (Βλάχοι, πρόσφυγες Μικράς Ασίας, Πόντου, Θράκης) μέσα από ένα υβριδικό ρεπερτόριο εμβατηρίων, δημοτικών και λαϊκών σκοπών και δυτικού ρεπερτορίου. Παράλληλα, η μπάντα αποτελεί άτυπο «ωδείο υπαίθρου»: παρέχει δωρεάν μουσική εκπαίδευση, ενισχύει την κοινωνική συνοχή και αναδεικνύει νέους επαγγελματίες. Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων υπήρξε διαχρονικά χώρος άτυπης μουσικής εκπαίδευσης, κοινωνικοποίησης και πολιτισμικής ανθεκτικότητας. Οι πρακτικές αλληλεγγύης, οι έρανοι, η εθελοντική διδασκαλία και η ενεργός συμμετοχή των κατοίκων συνιστούν μορφές κοινωνικού κεφαλαίου που διασφαλίζουν τη βιωσιμότητά της. Παράλληλα, η παρουσία της μπάντας στις δημόσιες τελετές και τα τοπικά πανηγύρια διαμορφώνει ένα «ηχητικό τοπίο» που ενώνει το παρελθόν με το παρόν, καθιστώντας τη μουσική πυρήνα της συλλογικής ταυτότητας του χωριού. Η Φιλαρμονική αναδεικνύεται έτσι ως παράδειγμα άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς σε δράση, ένας θεσμός που συνδυάζει εκπαίδευση, κοινωνική συνοχή και δημιουργική συνέχιση της παράδοσης. Η μελέτη συμβάλλει στην ευρύτερη κατανόηση των φιλαρμονικών της ελληνικής υπαίθρου ως κοινοτήτων μνήμης και φορέων πολιτισμικής βιωσιμότητας.

Λέξεις-κλειδιά: Άνω Ποροΐα, Φιλαρμονική Μπάντα, μουσική ταυτότητα, πολιτιστική κληρονομιά, εθνομουσικολογία.

Abstract

This thesis explores the Philharmonic Band of Ano Poroia, Serres , officially known today as the Society of Friends of Music and Art of Ano Poroia, as a living cultural institution, a musical ensemble, and a bearer of collective memory. By tracing its historical trajectory from 1934 to 2025, the study seeks to understand the Philharmonic's role in shaping local identity and preserving the community's musical tradition. Adopting a qualitative ethnographic approach, the research draws upon oral testimonies, archival material, and participant observation. Seven semi-structured interviews were conducted with current and former members of the Philharmonic, complemented by fieldwork and the study of primary sources (statutes, minutes, scores, photographs). Thematic analysis was used to reveal how musical practice operates as a social act (musicking) and as a mechanism of intergenerational transmission of knowledge, memory, and values. The findings show that the Philharmonic functions as a living archive of collective memory: its sound accompanies the village's annual calendar (Christmas carols, parades, religious processions) while reflecting the population movements (Vlachs, refugees from Asia Minor, Pontus, and Thrace) through a hybrid repertoire of marches, folk and popular tunes, and Western music. At the same time, the band serves as an informal "rural conservatory," providing free musical education, strengthening social cohesion, and nurturing new generations of musicians. Over the decades, the Ano Poroia Philharmonic has served as a space of informal music education, socialization, and cultural resilience. Practices of solidarity, voluntary teaching, and community fundraising have sustained its vitality, while its presence in public events and local festivals has shaped a "soundscape" that connects past and present, making music an essential component of the village's collective identity. The Philharmonic thus stands as an example of intangible cultural heritage in action, a dynamic institution that merges education, social cohesion, and the creative renewal of tradition. The study contributes to a broader understanding of rural Greek philharmonic bands as communities of memory and as vital agents of cultural sustainability.

Keywords: Ano Poroia, Philharmonic Band, musical identity, cultural heritage, ethnomusicology.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευχαριστίες-Αφιέρωση.....	3
Περίληψη.....	4
Abstract.....	5
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	6
Κατάλογος Πινάκων.....	8
Εισαγωγή.....	9
Πρώτο Κεφάλαιο 1. Άνω Ποροΐα: Χώρος, Ιστορία και Κοινωνία.....	11
1.1 Το χωριό και το γεωγραφικό πλαίσιο.....	11
1.2 Πληθυσμιακά στοιχεία.....	13
1.3 Κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές.....	19
1.4 Διαβαλκανικές σχέσεις και πολιτιστική εξωστρέφεια.....	20
1.5 Ίδρυση της Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων (1934).....	21
1.6 Κοινωνικό-ιστορικό υπόβαθρο και μουσικές διαστρωματώσεις.....	22
1.7 Μουσικές σκηνές και χώροι: από τα καφενεία στις πλατείες.....	22
1.8 Μουσικο-κοινωνικές σχέσεις και ταυτότητες.....	23
1.9 Ερευνητικό κενό.....	24
1.10 Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Ερευνητική Προσέγγιση.....	25
1.11 Διάρθρωση της εργασίας.....	27
Δεύτερο Κεφάλαιο 2. Θεωρητικές αφετηρίες.....	29
2.1 Η Μουσική ως Κοινωνική και Πολιτισμική Πράξη.....	30
2.2 Κοινοτική μουσική και άτυπη μάθηση.....	31
2.3 Παράδοση και συλλογική μνήμη.....	32
2.4 Πολιτιστικοί Θεσμοί και Κοινωνικό Κεφάλαιο.....	32
Τρίτο Κεφάλαιο 3. Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων - ίδρυση, Πορεία και Κοινωνικός Ρόλος.....	35
3.1 Πολιτιστικοί σύλλογοι και σωματεία: Το δίκτυο των συλλογικών φορέων.....	36
3.2 Η ίδρυση της Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων (1934-1960): Οι απαρχές ενός θεσμού.....	40
3.2.1 Τα πρώτα χρόνια (1934-1940).....	41
3.2.2 Ο πόλεμος και η αδρανοποίηση (1941-1946).....	43
3.3 Μεταπολεμική περίοδος (1947-1975): ανασυγκρότηση και κοινοτική συνέχεια.....	44
Τέταρτο Κεφάλαιο 4. Η νέα εποχή της φιλαρμονικής των Άνω Ποροΐων (1975-2025)	46
4.1 Πολιτιστικοί σύλλογοι και σωματεία: Το δίκτυο των συλλογικών φορέων.....	46
4.2 Οι απαρχές ενός θεσμού.....	47
4.2.1 Τα πρώτα χρόνια (1934-1940).....	47
4.3 Η φιλαρμονική ως “ηχητικό ημερολόγιο” της κοινότητας.....	49
4.4 Ρεπερτόριο και τελετουργικές χρήσεις.....	52
4.5 Μουσική καθημερινότητα και μικρή πολιτισμική οικονομία.....	54
4.6 Εκπαίδευση, κοινοτική μουσική και κοινωνικό κεφάλαιο.....	56

4.7 Εξέλιξη οργανολογίας και ενδυματολογίας της φιλαρμονικής.....	59
4.8 Συμπεράσματα: Από τη μουσική παράδοση στη συλλογική μνήμη.....	61
Πέμπτο Κεφάλαιο 5. Μεθοδολογία, Συλλογή Δεδομένων και Θεματική Ανάλυση.....	64
5.1 Ερευνητικό σχέδιο και μέθοδοι συλλογής δεδομένων.....	64
5.2 Δειγματοληψία - Προφίλ συμμετεχόντων.....	65
5.3 Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων.....	66
5.4 Παρουσίαση θεμάτων και χαρακτηριστικά ευρήματα.....	66
5.4.1 Από μαθητής...δάσκαλος, η φιλαρμονική μια διαχρονική μουσική σταθερά.....	67
5.4.2 Φιλαρμονική, μια νέα μουσική νόρμα για τους κατοίκους και τις οικογένειες του χωριού.....	67
5.4.3 Γενεές και κουμπαριές - η φιλαρμονική ως μέσο κοινωνικής δικτύωσης.....	68
5.4.4 “Από τη φτώχεια στη μουσική παιδεία”.....	69
5.4.5 “Η φιλαρμονική είναι συνυφασμένη με την ιστορία του τόπου, το χωριό και το αντίστροφο”.....	70
5.5 Συμπεράσματα κεφαλαίου.....	71
Έκτο Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα και Προτάσεις.....	73
6.1 Βασικά Συμπεράσματα.....	74
6.2 Θεωρητική αποτίμηση και ερμηνεία.....	74
6.3 Προτάσεις πολιτιστικής πολιτικής και βιωσιμότητας.....	75
6.4 Τελικός αναστοχασμός.....	76
Έβδομο Κεφάλαιο 7. Βιβλιογραφία.....	77
8.Παράρτημα.....	81
A. Αρχείο Συνεντεύξεων.....	81
B. Φωτογραφικό Υλικό.....	89
Γ. Αρχειακό υλικό.....	97

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Πληθυσμιακή εξέλιξη (1920 - 2021).....	15
Πίνακας 2. Οι Συνδετικοί σύλλογοι και φορείς και ο ρόλος τους σε σχέση με τη Φιλαρμονική.....	38
Πίνακας 3. Συνοπτική Πορεία Φάσεων.....	41
Πίνακας 4. Οι πρώτοι μαθητές της Φιλαρμονικής.....	42
Πίνακας 5. Ο ετήσιος εθιμικός κύκλος και η μουσική μπάντα.....	49
Πίνακας 6. Όργανα & Στολές της Φιλαρμονικής Άνω Ποροίων (1934–2025).....	60
Πίνακας 7. Προφίλ συμμετεχόντων στις ημιδομημένες συνεντεύξεις.....	70
Πίνακας Β.2.1 - Περίοδος 1934-1970.....	80
Πίνακας Β.2.2 - Περίοδος 1970-2025	91

Εισαγωγή

Η Φιλαρμονική των Άνω Ποροΐων αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους πολιτιστικούς φορείς της περιοχής, με σταθερή παρουσία σε ποικίλες εκφάνσεις της κοινωνικής και πολιτισμικής ζωής του χωριού και της ευρύτερης κοινότητας. Συμμετέχει σε θρησκευτικές τελετές, επετειακές εκδηλώσεις (όπως λιτανείες και παρελάσεις), καθώς και σε αυτόνομες συναυλίες και πολιτιστικές δράσεις, τόσο στα Άνω Ποροΐα όσο και σε γειτονικά χωριά. Η συνεχής παρουσία της στη δημόσια σφαίρα έχει οδηγήσει, σε πολλές περιπτώσεις, στην ταύτιση της ίδιας της μπάντας με τη συνολική μουσική και πολιτιστική δραστηριότητα του τόπου. Η παρούσα μελέτη εξετάζει τη σχέση των κατοίκων μιας μικρής κοινότητας με τη μουσική και ειδικότερα με τη Φιλαρμονική του χωριού τους, χρησιμοποιώντας ως μελέτη περίπτωσης το χωριό των Άνω Ποροΐων Σερρών. Στόχος είναι να αναδειχθεί η σύνδεση των κατοίκων με τη μουσική παράδοση του τόπου τους και ο ρόλος της Φιλαρμονικής στη διαμόρφωση της πολιτιστικής και μουσικής τους ταυτότητας. Οι φιλαρμονικές δεν είναι απλώς μουσικά σώματα, αλλά αποτελούν θεσμούς που ενισχύουν σημαντικά την τοπική μουσική παράδοση και κοινωνική συνοχή. Μέσω της ενεργούς συμμετοχής των μελών τους στις πολιτιστικές δράσεις, οι φιλαρμονικές αναπτύσσουν και διατηρούν ζωντανή τη συλλογική μνήμη και τη μουσική ταυτότητα των κοινοτήτων στις οποίες εντάσσονται, λειτουργώντας ως πεδία πολιτισμικής συνέχειας και κοινωνικής ανταλλαγής¹. Το βασικό ερευνητικό ερώτημα που καθοδηγεί τη μελέτη είναι: Πώς νοηματοδοτείται για τους Άνω Ποροϊώτες η ενασχόλησή τους με τη Φιλαρμονική και, μέσω αυτής, με τη μουσική του τόπου;

Για την προσέγγιση αυτού του ερωτήματος ακολουθήθηκε ποιοτική ερευνητική μεθοδολογία, με βασικό εργαλείο τις ημιδομημένες συνεντεύξεις. Η προσέγγιση είναι κατά βάση ανθρωπολογική και εντάσσεται στο πεδίο της εθνομουσικολογίας, καθώς

¹ Μιχαηλίδης, Ι. (2003), *Μακεδονία: Ιστορία και κοινωνία στη μεθόριο (18ος–20ός αι.)*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας, σσ. 210–216· Ρόμπου-Λεβίδη, Φ. (2008), *Μουσικές της μνήμης στη Μακεδονία*. Αθήνα: Παπαζήσης, σσ. 65–72· Καρδάμης, Κ. (2019), *Οι Φιλαρμονικές των Επτανήσων: Ιστορία και Ρεπερτόριο*. Κέρκυρα: Ιόνιο Πανεπιστήμιο, σσ. 23–31· Παπακώστας, Χ. (2010), *Μουσική και κοινότητα στη Μακεδονική ύπαιθρο*. Θεσσαλονίκη: University Press, σσ. 87–91· Small, C. (1998), *Musicking: The Meanings of Performing and Listening*. Middletown, CT: Wesleyan University Press, σσ. 9–14.

επικεντρώνεται στη βιωμένη μουσική εμπειρία και στον τρόπο με τον οποίο αυτή διαμορφώνεται μέσα από τη συλλογική μνήμη, την πολιτιστική δράση και τη διαγενεακή μετάδοση. Όπως επισημαίνει και η Χατζηκαμάρη, οι πολιτιστικοί σύλλογοι στις τοπικές κοινωνίες λειτουργούν ως θεματοφύλακες της πολιτιστικής κληρονομιάς και φορείς ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και συμμετοχής. Η Φιλαρμονική, ως πολιτιστικός οργανισμός, εντάσσεται στην ίδια λογική λειτουργίας, προάγοντας τις τέχνες και μεταδίδοντας αξίες και παραδόσεις στους κατοίκους και τις νεότερες γενιές.² Η εργασία διαρθρώνεται σε πέντε βασικά κεφάλαια, εστιάζοντας ιστορικά, κοινωνιολογικά και ανθρωπολογικά στην εξέλιξη της Φιλαρμονικής. Η σημασία της μουσικής εκπαίδευσης στο σύγχρονο σχολείο δεν περιορίζεται μόνο στην καλλιέργεια τεχνικών δεξιοτήτων, αλλά εκτείνεται στη διαμόρφωση της προσωπικότητας, της αυτογνωσίας και της κοινωνικής ευαισθησίας των μαθητών. Όπως επισημαίνει ο Christopher Small στο έργο του «Μουσική, Κοινωνία, Εκπαίδευση», η μουσική τέχνη ενσωματώνει βαθιές κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες και αποτελεί εργαλείο διαμόρφωσης του ατόμου και της κοινότητας.³ Η παρούσα μελέτη υιοθετεί τη θέση του Christopher Small, ο οποίος υποστηρίζει ότι η μουσική εκπαίδευση δεν περιορίζεται στην κατάκτηση δεξιοτήτων ή στη γνώση της θεωρίας. Αντίθετα, αποτελεί πρωτίστως μια κοινωνική εμπειρία, που εμπλουτίζει τη φαντασία, καλλιεργεί την κριτική σκέψη και ενισχύει το αίσθημα του «ανήκειν» σε μια κοινότητα. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει: «Η τέχνη έχει τη δύναμη να αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τον κόσμο. Η εκπαίδευση στη μουσική μπορεί να φαίνεται μικρής σημασίας, όμως ακριβώς επειδή η μουσική καλλιεργεί τη φαντασία και την κοινωνική ευαισθησία, αποτελεί μακροπρόθεσμα το ισχυρότερο θεμέλιο για την αυτογνωσία και την αλληλεγγύη» (Small, 2001, σ. 316).⁴ Στο πλαίσιο αυτό, η Φιλαρμονική Άνω Ποροίων λειτουργεί ως ένα ζωντανό «ωδείο υπαίθρου», στο οποίο η μουσική μάθηση συνδέεται άμεσα με τη βιωμένη εμπειρία, τη συλλογική μνήμη και την ενδυνάμωση της τοπικής ταυτότητας.

² Χατζηκαμάρη, Χ. (2021), *Πολιτιστικοί σύλλογοι και τοπικές κοινωνίες*, σσ. 54-59.

³ Small, C. (2001), *Μουσική, Κοινωνία, Εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη, σσ. 27-33.

⁴ Small, C. (2001), *ό.π.*, σσ. 115-118.

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

- Άνω Ποροΐα: Χώρος, Ιστορία και Κοινωνία

Μέσα από το παρόν κεφάλαιο εξετάζετε η διαμόρφωση του κοινωνικού και πολιτισμικού πλαισίου μέσα στο οποίο αναπτύχθηκε η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων. Αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο οι πληθυσμιακές μετακινήσεις, οι θεσμοί εκπαίδευσης και συλλογικής δράσης, αλλά και οι μουσικές πρακτικές του καθημερινού βίου, συνέβαλαν στη δημιουργία ενός μοναδικού “πολιτισμικού οικοσυστήματος”. Η ενότητα αυτή επιδιώκει να φωτίσει τη σχέση ανάμεσα στην κοινωνική ιστορία και τη μουσική ζωή, δείχνοντας πώς οι Άνω Ποροΐα συγκρότησαν μέσα από τη μουσική έναν χώρο συλλογικής μνήμης, κοινωνικής συνοχής και πολιτισμικής ανθεκτικότητας.

1.1 Το χωριό και το γεωγραφικό πλαίσιο

Τα Άνω Ποροΐα εκτείνονται αμφιθεατρικά στις νότιες πλαγιές του όρους Μπέλες, σε υψόμετρο περίπου 380 μέτρων, με προσανατολισμό προς τη λεκάνη της λίμνης Κερκίνης. Η γεωμορφολογία και η δασική βλάστηση δημιουργούν μια ιδιότυπη ακουστική, καθώς οι ήχοι των πνευστών της Φιλαρμονικής αντηχούν στα πρανή, μετατρέποντας κάθε υπαίθρια εμφάνιση σε διάλογο με το τοπίο.⁵ Σύμφωνα με τον Schafer⁶, το “ηχητικό τοπίο” (soundscape) ενός τόπου αποτελεί αντανάκλαση της πολιτισμικής του φυσιογνωμίας· στα Άνω Ποροΐα, ο ήχος της μπάντας λειτουργεί ως «φωνή του τόπου» και ως φορέας συλλογικής μνήμης.

Η ονομασία Ποροΐα έχει απασχολήσει ιστορικούς και λαογράφους, με δύο κυρίαρχες ερμηνευτικές εκδοχές. Η πρώτη, ελληνική εκδοχή, αποδίδει το όνομα στη λέξη «πόρος» ή «ποριά», που σημαίνει διάβαση ή πέρασμα, αναφορά στο φυσικό πέρασμα μεταξύ του Μπέλες και της πεδιάδας των Σερρών. Η δεύτερη, και επικρατέστερη κατά τη σύγχρονη βιβλιογραφία, είναι η σλαβική, σύμφωνα με την οποία το τοπωνύμιο προέρχεται από τη λέξη *poroj* (πορόι), που σημαίνει «χειμαρρος», «ρέμα» ή «νερό που κυλά».⁷ Η σλαβική ερμηνεία συνδέεται άμεσα με τη γεωμορφολογία της περιοχής, καθώς οι πρόποδες του

⁵ Πέννας, Π. (1989), Ιστορικά σημειώματα για Σιντική και Ποροΐα. Θεσσαλονίκη. σσ.12-14.

⁶ Schafer, R. M. (1977), *The Tuning of the World*. Toronto: McClelland & Stewart., σσ. 7-10.

⁷ Μιχαηλίδης, Ι. (2003), *Μακεδονία: Ιστορία και κοινωνία στη μεθόριο (18ος–20ός αι.)*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας, σ. 54.

Μπέλες διασχίζονται από πλήθος ρεμάτων και μικρών χειμάρρων, που κατεβαίνουν προς τη λίμνη Κερκίνη. Η ύπαρξη αυτών των φυσικών ρευμάτων (ποροίων) καθιστά λογική την ετυμολογία, όπως σημειώνουν τόσο ο Πέννας όσο και ο Μιχαηλίδης.⁸

Η διάκριση Άνω και Κάτω Πορόια προέκυψε μεταγενέστερα, πιθανότατα κατά τον 18ο αιώνα, για να διαχωρίσει τα δύο οικιστικά σύνολα που αναπτύχθηκαν σε διαφορετικά υψόμετρα.⁹ Η περιοχή των Άνω Ποροίων, όπως και ολόκληρη η Κεντρική Μακεδονία, διαθέτει μακραίωνη ιστορική διαστρωμάτωση που προηγήθηκε της νεότερης εθνογένεσης. Από την ύστερη οθωμανική περίοδο (15ος–18ος αιώνας) αποτέλεσε κόμβο εμπορίου και μετακίνησης πληθυσμών μεταξύ Αιγαίου, Αξιού και Βαλκανικής ενδοχώρας¹⁰. Τα χωριά της Σιντικής συνδύαζαν ελληνόφωνους, βλαχόφωνους και σλαβόφωνους κατοίκους, οι οποίοι ανέπτυξαν κοινές μορφές οικονομικής και πολιτιστικής αλληλεπίδρασης μέσα από τα πανηγύρια, τη μουσική και τα τοπικά παζάρια¹¹. Όπως επισημαίνει ο Ιάκωβος Μιχαηλίδης¹² και επιβεβαιώνει ο Κωστόπουλος¹³, η Μακεδονία του 18ου και 19ου αιώνα υπήρξε ένα δυναμικό «πολιτισμικό σύνορο» όπου οι γλώσσες και οι μουσικές συναντιούνταν πριν ακόμη χαραχθούν οι εθνικές ταυτότητες. Αυτή η πολυγλωσσία και η διαπολιτισμική αλληλεπίδραση συνιστούν το υπόβαθρο πάνω στο οποίο διαμορφώθηκε αργότερα η κοινωνική φυσιολογία των Άνω Ποροίων και, τελικά, η ίδια η Φιλαρμονική ως φορέας συλλογικής έκφρασης και πολιτισμικής συνέχειας. Η φύση και η οικονομία υπήρξαν ανέκαθεν αλληλένδετες. Από τον 19ο αιώνα, η καλλιέργεια του καπνού “μπασμάς”, η παραγωγή μελιού καστανιάς και η τυροκομία αποτέλεσαν κύριες πηγές εισοδήματος για τους κατοίκους¹⁴. Η λίμνη Κερκίνη προσέφερε μικροκλίμα που ευνόησε τη γεωργία και τη μελισσοκομία, ενώ η σχετική οικονομική ευμάρεια επέτρεψε την ίδρυση πολιτιστικών θεσμών όπως η Φιλαρμονική, ο Αγροτικός Συνεταιρισμός και ο Μορφωτικός Σύλλογος. Η Αγγελίδου-Γιοβαντζή (2006) συνδέει άμεσα την αγροτική αυτάρκεια της Κερκίνης με την πολιτιστική ζωτικότητα των γύρω κοινοτήτων¹⁵. Η απόσταση από τα μεγάλα αστικά κέντρα

⁸ Πέννας, Π. (1989), *Τα Άνω Ποροία Σερρών - Το διαμάντι του Μπέλες (ιστορία και λαογραφία)*. Αθήνα: Ιστορική και Λαογραφική Εταιρία Σερρών - Μελενίκου, σσ. 25-27.

⁹ Ρόμπου-Λεβίδη, Φ. (2008), *Μουσικές της μνήμης στη Μακεδονία*. Αθήνα: Παπαζήσης, σ. 61.

¹⁰ Μιχαηλίδης, Ι. (2003), *Μακεδονία και κοινωνία: Μετακινήσεις και ανασυγκρότηση, 1912-1950*. Θεσσαλονίκη: ΕΑΔ, σσ.18-21.

¹¹ Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), *Λαϊκή ιστοριογραφία και συλλογική μνήμη στη Μακεδονία*. Αθήνα: Εστία, σσ. 34-36.

¹² Μιχαηλίδης, Ι. (2003), ό.π., σ. 45-52. , Κωστόπουλος, 2000, σσ. 58-59.

¹³ Κωστόπουλος, Α. (2000), *Μακεδονικά ζητήματα και εθνική ταυτότητα*. Αθήνα: Βιβλιόραμα. σσ. 57-61.

¹⁴ Αγγελίδου-Γιοβαντζή, Α. κ.ά. (2006), *Τουρισμός και Αγροτική Ανάπτυξη στη Λίμνη Κερκίνη*. Αθήνα: INEM, σσ. 112-115.

¹⁵ Αγγελίδου-Γιοβαντζή (2006), ό.π., σσ. 18-21.

διατήρησε μια ισχυρή τοπική ταυτότητα και καλλιέργησε μορφές αυτοοργάνωσης. Η Φιλαρμονική λειτούργησε όχι μόνο ως μουσικό σύνολο, αλλά ως κοινωνικός θεσμός που συντόνιζε τη συλλογική ζωή: στις εορτές, τις λιτανείες και τα πανηγύρια, η μουσική αποκτούσε τελετουργική διάσταση, μετατρέποντας τη δημόσια σφαίρα σε χώρο κοινής μνήμης και συμβολισμού¹⁶. Όπως επισημαίνει ο Χρήστος Παπακώστας¹⁷, στη Μακεδονία «η μουσική δεν εκτυλίσσεται απλώς στον χώρο· τον συγκροτεί». Έτσι, η Φιλαρμονική των Άνω Ποροίων λειτουργεί ως πολιτιστικός θεσμός, ως σχολείο μουσικής, αλλά και ως “ηχητικό τοπόσημο” που συνεχίζει να σηματοδοτεί την ταυτότητα του χωριού.

1.2 Πληθυσμιακά στοιχεία

Η κοινωνική ζωή των Άνω Ποροίων οργανώνεται γύρω από έναν άξονα τόπος, μνήμη συμμετοχή. Το φυσικό περιβάλλον, η κοινότητα και ο ρυθμός του ετήσιου εθιμικού κύκλου διαμορφώνουν ένα πλαίσιο όπου η μουσική δεν αποτελεί απλώς μορφή ψυχαγωγίας, αλλά πράξη κοινωνικής παρουσίας. Η μουσική λοιπόν, λειτουργεί ως φορέας κοινωνικής συνοχής και πολιτισμικής μνήμης: ένας χώρος όπου οι γενιές, τα φύλα και οι ρόλοι επαναπροσδιορίζονται μέσα από την κοινή εμπειρία του ήχου. Όπως επισημαίνει ο Christopher Small (1998), το *musicking*, δηλαδή η μουσική ως κοινωνική δράση, είναι ο τρόπος με τον οποίο η κοινότητα “επιβεβαιώνει τον εαυτό της” μέσα από τον ήχο¹⁸. Η ενότητα αυτή εξετάζει το μουσικό οικοσύστημα των Άνω Ποροίων, τους θεσμούς, τα σωματεία, τα έθιμα και τις μουσικές πρακτικές, μέσα στο οποίο εντάσσεται αργότερα η Φιλαρμονική, λειτουργώντας ως πολιτισμικός σύνδεσμος μεταξύ παράδοσης και σύγχρονου βιώματος. Η ιστορική πορεία των Άνω Ποροίων αποτυπώνει την αλληλεπίδραση πληθυσμών, θρησκευτικών και πολιτισμικών ομάδων που συγκρότησαν σταδιακά μια σύνθετη ταυτότητα. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται στενά με το κοινωνικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο αναδύθηκε η Φιλαρμονική.

- 1769 - 1803: Μετά τη διασπορά των Μοσχοπολιτών εγκαθίστανται στην περιοχή βλαχόφωνοι κτηνοτρόφοι, διαμορφώνοντας πολυπολιτισμική βάση και οικονομία

¹⁶ Παπακώστας, Χ. (2010), *Μουσική και κοινότητα στη Μακεδονική ύπαιθρο*. Θεσσαλονίκη: University Press, σ. 42.

¹⁷ Ψάλτης, Κ. (1993), *Τα Άνω Ποροία και η ιστορία τους*. Σέρρες: Εκδόσεις Νέστωρ, σσ. 18-20.

¹⁸ Small, C. (1998), *Musicking: The Meanings of Performing and Listening*. Wesleyan University Press, σσ. 27-33.

ανταλλαγών στον ορεινό όγκο του Μπέλες. Ο Ιάκωβος Μιχαηλίδης, χαρακτηρίζει τους μακεδονικούς οικισμούς της εποχής ως «εργαστήρια συνύπαρξης», ενώ ο Πέννας και ο Ψάλτης επιβεβαιώνουν τη μετοίκηση βλαχόφωνων οικογενειών από τη Μοσχόπολη¹⁹.

- 1837: Ίδρυση του πρώτου ελληνικού σχολείου με 35 μαθητές· γεγονός που σηματοδοτεί την εδραίωση ελληνόγλωσσης παιδείας και τη συγκρότηση μορφωμένου κοινοτικού πυρήνα. Ο Μιχαηλίδης, τονίζει πως η ίδρυση σχολείων στην αγροτική Μακεδονία αποτέλεσε «τομή πολιτισμικού εκσυγχρονισμού», ενώ ο Πέννας παρέχει τα αριθμητικά στοιχεία για το σχολείο των Ποροΐων²⁰.
- 11 Μαΐου 1907: Πυρπόληση του ενοριακού ναού από βουλγαρόφιλους· πρώτη μαζική έξοδος οικογενειών και καθοριστικό τραύμα συλλογικής μνήμης. Η Ρόμπου-Λεβίδη, αναλύει τέτοια γεγονότα ως «τομές μνήμης» που επανενεργοποιούνται τελετουργικά μέσω της μουσικής, ενώ ο Πέννας, παρέχει την τοπική αφήγηση²¹.
- 1916 - 1918: Κατά τη γερμανο-βουλγαρική κατοχή περίπου 120 οικογένειες εκτοπίζονται προς Μπλαγκόεβγκραντ, οδηγώντας σε προσωρινή ερήμωση του οικισμού. Ο Μιχαηλίδης, συνδέει τις βίαιες μετακινήσεις πληθυσμών με τη μεταγενέστερη κοινωνική ανασυγκρότηση, ενώ ο Ψάλτης τεκμηριώνει τον αριθμό των εκτοπισμένων²².
- 1920 - 1923: Άφιξη 46 οικογενειών Μικρασιατών, 28 Ποντίων και 31 Θρακών προσφύγων, που φέρνουν νέα μουσικά ιδιώματα και εορταστικές πρακτικές. Η Ρόμπου-Λεβίδη, ερμηνεύει τέτοιες μετακινήσεις ως «αναπλαισιώσεις του ήχου της κοινότητας», ενώ ο Πέννας καταγράφει τα ποσοτικά δεδομένα εγκατάστασης²³.
- 1941 - 1944: Κατά την Κατοχή διαλύεται προσωρινά η Φιλαρμονική· λεηλατούνται περίπου 70 % των οργάνων. Η Ρόμπου-Λεβίδη σημειώνει ότι η απώλεια μουσικών

¹⁹ Μιχαηλίδης Ι. (2003), *Μακεδονία και Κοινωνία: Μετακινήσεις και Ανασυγκρότηση 1912-1950*. Θεσσαλονίκη: Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, σσ. 41-44· Πέννας Π. (1989), σσ. 18-19· Ψάλτης Κ. (1993), ό.π., σσ. 10-12.

²⁰ Μιχαηλίδης (2003), σ. 58· Πέννας (1989), ό.π., σ. 18.

²¹ Ρόμπου-Λεβίδη Μ. (2008), *Λαϊκή ιστοριογραφία και συλλογική μνήμη στη Μακεδονία*. Αθήνα: Εστία, σ. 122· Πέννας (1989), ό.π., σ. 65.

²² Μιχαηλίδης (2003), σσ. 97-102· Ψάλτης (1993), ό.π., σσ. 59-61.

²³ Ρόμπου-Λεβίδη (2008), σσ. 135-138· Πέννας (1989), ό.π., σσ. 149-168.

θεσμών αποτέλεσε συλλογικό τραύμα, ενώ το Αρχείο Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων και ο Ψάλτης επιβεβαιώνουν την υλική καταστροφή²⁴.

- 1946: Επανίδρυση της Φιλαρμονικής με κοινοτική κινητοποίηση· ο έρανος «βαρέλι κρασιού» για την αγορά οργάνων λειτούργησε ως πράξη κοινωνικού κεφαλαίου. Ο Μιχαηλίδης περιγράφει ανάλογες μορφές μεταπολεμικής συλλογικής αλληλεγγύης, ενώ τα Πρακτικά Πνευματικού Κέντρου Άνω Ποροΐων (1946 - 1949) και ο Πέννας παρέχουν επιτόπια τεκμήρια²⁵.
- 1961: Συμμετοχή της Φιλαρμονικής στην παρέλαση της 25ης Μαρτίου στην Αθήνα· συμβολική εθνική αναγνώριση. Ο Μιχαηλίδης χαρακτηρίζει τις φιλαρμονικές της μεθορίου «άτυπους πρεσβευτές εθνικής συνέχειας», ενώ ο Ψάλτης και ο τοπικός τύπος Σερραϊκά Νέα (26/03/1961) επιβεβαιώνουν τη συμμετοχή²⁶.

Πίνακας 1. Πληθυσμιακή εξέλιξη (1920 - 2021)

Έτος	Πορόια (Άνω+Κάτω)	Άνω Πορόια	Πηγή
1920	3.507	2.450	Πέννας 1989
1928	3.869	2.701	ΕΣΥΕ
1940	3.425	2.190	Πέννας 1989
1951	3.112	1.952	Πέννας 1989
1961	2.887	1.812	Πέννας 1989
1971	2.540	1.620	Πέννας 1989
1981	2.201	1.456	Ψάλτης 1993
1991	1.743	1.375	Ψάλτης 1993
2011	1.504	1.148	ΕΛΣΤΑΤ
2021	1.346	1.025	ΕΛΣΤΑΤ

²⁴ Ρόμπου-Λεβίδη (2008), σ. 128· Ψάλτης (1993), ό.π., σ. 72.

²⁵ Μιχαηλίδης (2003), ό.π., σ. 153· Πέννας (1989), ό.π., σσ. 127–128· Πρακτικά Δ.Σ. Πνευματικού Κέντρου Άνω Ποροΐων (1946-1949).

²⁶ Μιχαηλίδης (2003), ό.π., σ. 214· Ψάλτης (1993), σ. 72· Σερραϊκά Νέα, 26 Μαρτίου 1961.

Από το 1940 έως το 1991, ο πληθυσμός μειώθηκε κατά 815 άτομα (περίπου 37 %). Ο πληθυσμιακός αυτός “στενός κορμός” επηρέασε άμεσα και το ανθρώπινο δυναμικό της Φιλαρμονικής: μέσα στη δεκαετία 1965-1975 ο αριθμός των ενεργών μουσικών έπεσε από 32 σε 12. Η μετανάστευση προς αστικά κέντρα και η πολιτική κατανομής γης συντέλεσαν στην εσωτερική αποψίλωση²⁷.

Η γεωγραφική θέση των Άνω Ποροΐων, λίγο πιο μακριά από τα μεγάλα αστικά κέντρα, λειτουργεί με δύο τρόπους: από τη μία περιορίζει την επαφή της κοινότητας με το έξω, από την άλλη δίνει στη Φιλαρμονική την ευθύνη να καλύπτει πολλά κενά, να λειτουργεί ως σχολείο μουσικής, ορχήστρα αλλά και χώρος κοινωνικής στήριξης. Οι διακυμάνσεις στον πληθυσμό, η μετανάστευση προς τις πόλεις, η εποχική επιστροφή των παραθεριστών και το γεγονός ότι αποτελεί πόλος έλξης τουριστών καθ όλη τη διάρκεια του χρόνου και δη των εορτών, εξηγούν γιατί η μπάντα γνώρισε κύκλους ακμής και ύφεσης: 1934-41, 1946-60 και ξανά από το 1982 μέχρι σήμερα. Η επανεκκίνηση μετά το 1982 αντικατοπτρίζει κοινωνική ανασυγκρότηση και μεταπολιτική αναζωογόνηση, η Φιλαρμονική μπήκε ως πυλώνας πολιτισμού και συλλογικής ανάταξης. Η περιοχή των Άνω Ποροΐων συνιστά ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα μακεδονικού οικισμού που συγκροτήθηκε μέσα από αλληπάλληλα κύματα μετακινήσεων και πολιτισμικών συνθέσεων. Ήδη από τα τέλη του 18ου αιώνα, η Σιντική αποτέλεσε τόπο εγκατάστασης πληθυσμών προερχόμενων από τη Μοσχόπολη, τη Θεσσαλία και τη Βλαχία, οι οποίοι έφεραν μαζί τους πλούσια μουσική και τεχνική παράδοση²⁸. Οι νεοαφιχθέντες βλαχόφωνοι και ελληνόφωνοι κτηνοτρόφοι αξιοποίησαν τα ορεινά λιβάδια του Μπέλες, δημιουργώντας μια εύρωστη οικονομία ανταλλαγών με τα πεδινά κέντρα του Στρυμόνα.²⁹ Στο πλαίσιο της Οθωμανικής διοίκησης, τα Άνω Ποροΐα αποτελούσαν μαχαλά της ευρύτερης περιοχής της Σερδικής και διατηρούσαν μικτό πληθυσμό με έντονη κοινοτική αυτοοργάνωση³⁰. Οι τοπικές ενορίες, τα σχολεία και τα παζάρια λειτουργούσαν ως εστίες συλλογικής έκφρασης και πολιτισμικής επικοινωνίας. Όπως σημειώνει ο Κωστόπουλος³¹, η πολυγλωσσία της Μακεδονίας δεν

²⁷ Ψάλτης (1993), ό.π., σ. 35-72· Πέννας (1989), ό.π., σ. 41-67 ΕΛΣΤΑΤ (2011, 2021).

²⁸ Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), *Λαϊκή ιστοριογραφία και συλλογική μνήμη στη Μακεδονία*. Αθήνα: Εστία, σσ. 48-50.

²⁹ Μιχαηλίδης, Ι. (2003), *Μακεδονία και κοινωνία: Μετακινήσεις και ανασυγκρότηση, 1912-1950*. Θεσσαλονίκη: ΕΑΔ, σσ. 26-29.

³⁰ Ψάλτης, (1993), ό.π., σσ. 22-24.

³¹ Κωστόπουλος, Α. (2000), ό.π., σσ. 60-63.

εμπόδισε, αλλά ενίσχυσε τη δημιουργία κοινών συμβολικών κωδίκων, μουσικών, εμπορικών και κοινωνικών, που υπερέβαιναν τις εθνοτικές διαφορές. Μετά την καταστροφή της Μοσχόπολης (1769-1803), εγκαταστάθηκαν στην περιοχή σημαντικές ομάδες Βλάχων εμπόρων και τεχνιτών, που αναζήτησαν ασφάλεια και νέες ευκαιρίες στις βόρειες παρυφές του Μπέλες³². Οι νέοι κάτοικοι συνέβαλαν στην ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής, αλλά και στη διάδοση μουσικών οργάνων και ρεπερτορίων. Ο Μιχαηλίδης³³ επισημαίνει ότι η Μακεδονία του 19ου αιώνα αποτέλεσε «εργαστήριο συμβίωσης», όπου ο πολιτισμός μεταδιδόταν περισσότερο μέσω πρακτικών παρά μέσω γραπτών μορφών.

Κατά την περίοδο 1830-1912, η κοινότητα απέκτησε ελληνικό σχολείο, εκκλησιαστικές αδελφότητες και μορφωτικούς κύκλους.³⁴ Η ανάπτυξη του εμπορίου καπνού και η ίδρυση του σιδηροδρομικού σταθμού Ποροίων (1896), συνέβαλαν στη διαμόρφωση ενός μικρού, αλλά δυναμικού αστικού πυρήνα.³⁵ Οι μετακινήσεις εμπορευμάτων και ανθρώπων έφεραν νέες ιδέες και μουσικές επιρροές από τη Θεσσαλονίκη, τη Σόφια και το Μοναστήρι.³⁶

Η απελευθέρωση της Μακεδονίας (1912-1913) και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι ανέτρεψαν τις ισορροπίες. Η γερμανο-βουλγαρική κατοχή (1916-1918) οδήγησε σε εκτοπισμό 120 οικογενειών στο Μπλαγκόεβγκραντ και σε μερική ερήμωση του οικισμού.³⁷

Η επάνοδος των κατοίκων μετά το 1919 συνέπεσε με το νέο κύμα προσφύγων από τη Μικρά Ασία, τον Πόντο και τη Θράκη (1920-1923), οι οποίοι εγκαταστάθηκαν σε κτήματα γύρω από τον οικισμό.³⁸ Οι Μικρασιάτες έφεραν τους αμανέδες και τα ούτια, οι Πόντιοι τους ρυθμούς του τρυγώνα και της λύρας, ενώ οι Θράκες ενσωμάτωσαν βαλκανικούς χορούς. Η Φιλαρμονική που θα ιδρυθεί μια δεκαετία αργότερα θα ενσωματώσει αυτές τις επιρροές στο ρεπερτόριό της.³⁹

Η περίοδος του Μεσοπολέμου χαρακτηρίζεται από μικρή αλλά σταθερή πληθυσμιακή άνοδο, φθάνοντας τους 2.450 κατοίκους το 1920.⁴⁰ Η δεκαετία του 1930 αποτελεί περίοδο πολιτιστικής ανασυγκρότησης: το Δημοτικό Σχολείο ανακαινίζεται, λειτουργούν θεατρικοί

³² Ρόμπου-Λεβίδη, (2008), ό.π., σσ. 53-54.

³³ Μιχαηλίδης, Ι. (2003), ό.π., σ. 45.

³⁴ Ψάλτης, Κ. (1993), *Τα Άνω Πορόια και η ιστορία τους*. Σέρρες: Εκδόσεις Νέστωρ, σσ. 25-27.

³⁵ Μιχαηλίδης, Ι. (2003), *Μακεδονία και κοινωνία: Μετακινήσεις και ανασυγκρότηση, 1912-1950*. Θεσσαλονίκη: ΕΑΔ, σ. 33.

³⁶ Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), *Λαϊκή ιστοριογραφία και συλλογική μνήμη στη Μακεδονία*. Αθήνα: Εστία, σσ. 55-56

³⁷ Αρχείο Προσφυγικών Εγκαταστάσεων Μακεδονίας, φ. “Σιντική”, 1923.

³⁸ Μιχαηλίδης, Ι. (2003), ό.π., σσ. 47-50.

³⁹ Καρδάμης, Κ. (2019), *Οι Φιλαρμονικές των Επτανήσων: Ιστορία και Ρεπερτόριο*. Κέρκυρα: Ιόνιο Πανεπιστήμιο, σσ. 88-90.

⁴⁰ ΕΣΥΕ (1920), *Απογραφή Πληθυσμού*. Αθήνα: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, σ. 214.

και χορωδιακοί κύκλοι, ενώ το 1934 ιδρύεται η Φιλαρμονική από τον δάσκαλο Χρήστο Ν. Σώστη.⁴¹ Η ίδρυσή της συμβολίζει τη μετατόπιση της κοινότητας από την οικονομία της αυτάρκειας στην πολιτιστική αυτοσυνειδησία.⁴²

Η μεταπολεμική περίοδος (1945-1980) σημαδεύεται από σταδιακή αποδημία. Από το 1940 έως το 1991 ο πληθυσμός μειώθηκε κατά 37%, κυρίως λόγω εσωτερικής μετανάστευσης προς Σέρρες και Θεσσαλονίκη.⁴³ Ωστόσο, η κοινωνική ζωή δεν διαλύθηκε καθώς ο Μορφωτικός Σύλλογος, η Εκκλησία και η Φιλαρμονική λειτούργησαν ως βασικοί πυρήνες πολιτιστικής συνέχειας.⁴⁴ Στις αγροτικές κοινότητες της Μακεδονίας, η μουσική δεν αποτελεί απλώς μορφή ψυχαγωγίας, αλλά έναν κεντρικό μηχανισμό κοινωνικοποίησης και πολιτιστικής αναπαραγωγής. Μέσα από τη συλλογική μουσική πράξη, όπως οι χορωδίες, τα τοπικά σχήματα και ιδιαίτερα οι φιλαρμονικές, αναπτύσσονται σχέσεις αλληλεγγύης, μνήμης και συμμετοχής που υποκαθιστούν, σε μεγάλο βαθμό, τους θεσμοθετημένους πολιτιστικούς μηχανισμούς του κράτους.

Ο Παπακώστας τονίζει ότι στις αγροτικές κοινότητες της Μακεδονίας, η μουσική δραστηριότητα συχνά αντικαθιστά τη θεσμική πολιτιστική πολιτική, λειτουργώντας ως “παράλληλη παιδεία” που μεταδίδει αξίες, πρότυπα και μορφές συλλογικής συμπεριφοράς.¹ Έτσι, η Φιλαρμονική των Άνω Ποροίων μπορεί να θεωρηθεί όχι μόνο μουσικό σχήμα, αλλά και φορέας άτυπης εκπαίδευσης, μέσα από τον οποίο οι νεότερες γενιές μαθαίνουν την έννοια της συνεργασίας, της πειθαρχίας και της πολιτισμικής συνέχειας.⁴⁵ Κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου (1947-1989), τα Άνω Πορόια βρίσκονται κοντά στα σύνορα και υπόκεινται σε ειδικό καθεστώς επιτήρησης.⁴⁶ Παρ’ όλα αυτά, η Φιλαρμονική συνέχισε να αποτελεί φορέα ήπιας πολιτιστικής διπλωματίας, με συμμετοχές σε εκδηλώσεις της ΕΡΤ, του στρατού και των όμορων κοινοτήτων.⁴⁷ Ο Μιχαηλίδης αναφέρει πως οι πολιτιστικοί θεσμοί της μεθορίου “λειτούργησαν ως άτυποι πρεσβευτές της εθνικής συνέχειας” στα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου.⁴⁸ Η δημογραφική συρρίκνωση, αν και έντονη, δεν σήμανε την

⁴¹ Ψάλτης, (1993), ό.π., σ. 42.

⁴² Καρδάμης, Κ. (2019), ό.π., σ. 91

⁴³ ΕΛΣΤΑΤ (1940–1991), *Απογραφές Πληθυσμού*, Αθήνα: Ελληνική Στατιστική Αρχή.

⁴⁴ Ρόμπου-Λεβίδη (2008), ό.π., σ. 59.

⁴⁵ Παπακώστας, Χ. (2010), *Μουσική και κοινότητα στη Μακεδονική ύπαιθρο*, Θεσσαλονίκη: University Press, σσ. 78-79· Παπακώστας, Χ. (2021), *Community music και ύπαιθρος στη Βόρεια Ελλάδα*. Πρακτικά 6ου Συνεδρίου Μουσικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, σ. 112.

⁴⁶ Μιχαηλίδης, Ι. (2003), ό.π., σσ. 84-86.

⁴⁷ Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), *Λαϊκή ιστοριογραφία και συλλογική μνήμη στη Μακεδονία*. Αθήνα: Εστία, σσ. 72-74.

⁴⁸ Μιχαηλίδης, (2003), ό.π., σ. 85.

πολιτιστική παρακμή· αντίθετα, η μουσική και η Φιλαρμονική ενίσχυσαν τη συνοχή και τη συλλογική αυτοπεποίθηση της κοινότητας.⁴⁹ Μέσα από τις διαδοχικές ιστορικές περιόδους, η μπάντα των Άνω Ποροίων εξελίχθηκε από τοπικό σχήμα σε σύμβολο μακροχρόνιας ανθεκτικότητας και κοινής μνήμης.⁵⁰ Η πτώση του Τείχους του Βερολίνου (1989) και η κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη σηματοδότησαν μια νέα εποχή για τη Μακεδονία και την ευρύτερη περιοχή της Σιντικής.⁵¹ Οι παλιές μεθοριακές γραμμές μετατράπηκαν σε γέφυρες επικοινωνίας, ενώ οι τοπικές κοινωνίες όπως των Άνω Ποροίων βρέθηκαν αντιμέτωπες με νέες προκλήσεις και ευκαιρίες. Ο Ιάκωβος Μιχαηλίδης επισημαίνει ότι μετά το 1989 η Μακεδονία «λειτουργήσε ως εργαστήριο επαναπροσδιορισμού της ταυτότητας, όπου ο πολιτισμός ανέλαβε τον ρόλο της ήπιας διπλωματίας και της περιφερειακής συνοχής».⁵²

1.3 Κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές.

Κατά τη δεκαετία του 1990 ο ελληνικός αγροτικός χώρος δέχθηκε μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμών. Στην περιοχή των Άνω Ποροίων παρατηρήθηκε διπλή ροή: αφενός εσωτερική μετανάστευση νέων προς τις Σέρρες και τη Θεσσαλονίκη, αφετέρου εισροή εργατών από τις γειτονικές βαλκανικές χώρες μετά την πτώση των καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης⁵³. Η οικονομία της περιοχής πέρασε από την παραδοσιακή καπνοκαλλιέργεια και κτηνοτροφία σε μια νέα μορφή παραγωγής που συνδύαζε τουρισμό, οικοτεχνία και πρωτογενή παραγωγή. Η Λίμνη Κερκίνη αναδείχθηκε σε πόλο οικοτουρισμού και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης⁵⁴. Ο Κωστόπουλος τονίζει ότι στη μεταψυχροπολεμική Μακεδονία «η πολιτιστική δραστηριότητα ανέλαβε τη λειτουργία της τοπικής πολιτικής έκφρασης σε περιόδους οικονομικής και θεσμικής αβεβαιότητας»⁵⁵. Στα Άνω Πορόια, η ίδρυση μικρών πολιτιστικών σωματείων, ο ανασχηματισμός του Μορφωτικού Συλλόγου και η αναβίωση της Φιλαρμονικής τη δεκαετία του 1990 σηματοδότησαν μια νέα φάση πολιτισμικής ανασυγκρότησης. Η μπάντα άνοιξε και πάλι τις πόρτες της σε νέα γενιά μουσικών, πολλοί

⁴⁹ Καρδάμης, Κ. (2019), *Οι Φιλαρμονικές των Επτανήσων: Ιστορία και Ρεπερτόριο*. Κέρκυρα: Ιόνιο Πανεπιστήμιο, σσ. 95-96.

⁵⁰ Ψάλτης, Κ. (1993), ό.π., σσ. 56-57.

⁵¹ Ρόμπου-Λεβίδη (2008), ό.π., σ. 79.

⁵² Μιχαηλίδης (2003), ό.π., σ. 91.

⁵³ Κωστόπουλος, Α. (2000), ό.π., σσ. 115 -118.

⁵⁴ Αγγελίδου-Γιοβαντζή (2006), ό.π., σσ. 55-58.

⁵⁵ Κωστόπουλος Α. (2000), ό.π., σ. 122.

από τους οποίους εκπαιδεύτηκαν στο Δημοτικό Ωδείο Σερρών και επέστρεψαν στο χωριό⁵⁶. Στο κεφάλαιο δύο θα αναλυθεί περαιτέρω η πληθυσμιακή μεταβολή σε σύγκριση με τις μεταβολές στον πολιτιστικό χώρο της κοινότητας των Άνω Ποροίων.

1.4 Διαβαλκανικές σχέσεις και πολιτιστική εξωστρέφεια.

Κατά τη δεκαετία του 2000 ενισχύθηκαν επιπλέον οι διαβαλκανικές ανταλλαγές μέσω προγραμμάτων INTERREG και ΕΣΠΑ. Η περιοχή των Σερρών συμμετείχε σε κοινές πολιτιστικές διαδρομές με την Νοτιοδυτική Βουλγαρία, ενώ η Φιλαρμονική Άνω Ποροίων συμμετείχε σε εκδηλώσεις στα Πέτριτς και στο Σαντάνσκι, ενισχύοντας την πολιτιστική διπλωματία της μεθορίου⁵⁷. Όπως παρατηρεί η Ρόμπου-Λεβίδη, στις μεταψυχροπολεμικές κοινωνίες της Μακεδονίας *«η λαϊκή μνήμη και η πολιτιστική πράξη επανανοηματοδότησαν την ιστορικότητα των τοπικών κοινοτήτων, δίνοντάς τους νέο ρόλο μέσα στην Ευρώπη των περιφερειών»*⁵⁸. Η Συμφωνία των Πρεσπών (2018) έδωσε ένα νέο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Βόρειας Μακεδονίας, ενθαρρύνοντας ανταλλαγές σε επίπεδο πολιτισμού και εκπαίδευσης. Παρά τις πολιτικές εντάσεις των ετών 2023-2024, οι πολιτιστικοί θεσμοί της Κεντρικής Μακεδονίας διατήρησαν τη γραμμή της συνεργασίας, με τη Φιλαρμονική Άνω Ποροίων να πραγματοποιεί κοινές συναυλίες με σύνολα από τη Βόρεια Μακεδονία σε πλαίσιο διαλόγου και “μουσικής διπλωματίας”⁵⁹. Ο Χρήστος Παπακώστας υπογραμμίζει ότι *«στις αγροτικές κοινότητες της Μακεδονίας, η μουσική λειτουργεί ως αντισταθμιστικός μηχανισμός σε περιόδους κοινωνικής κρίσης, προσφέροντας πλαίσιο ένταξης και συμμετοχής»*.⁶⁰ Η παρατήρηση αυτή αντανακλάται στην πορεία της Φιλαρμονικής Άνω Ποροίων κατά την οικονομική ύφεση της δεκαετίας του 2010, όταν ο θεσμός παρέμεινε ενεργός χάρη σε εθελοντισμό και τοπικές δωρεές. Το παλαιό σύστημα του *«βαρελιού κρασιού»* αναβίωσε συμβολικά το 2015 ως μέσο ενίσχυσης της μπάντας. Από το 2010 έως σήμερα, η Κοινότητα Άνω Ποροίων εντάσσεται σε μια ευρύτερη περιφερειακή πολιτιστική στρατηγική της Π.Ε. Σερρών, όπου η μουσική και η πολιτιστική δράση προβάλλονται ως μοχλοί τοπικής ανάπτυξης και κοινωνικής ενδυνάμωσης. Η επανένταξη της Φιλαρμονικής σε αυτό το πλαίσιο αναδεικνύει τη μετατόπιση από τον ερασιτεχνισμό

⁵⁶ Προφορική μαρτυρία Ν. Ζωΐδη, 12/04/2025 (συνέντευξη II).

⁵⁷ INTERREG Ελλάδα-Βουλγαρίας (2007-2020), Έκθεση Έργου “Cross-Cultural Bridges”.

⁵⁸ Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2011), *Η ιστορική μνήμη στη νεότερη Μακεδονία*, Αθήνα: Εστία, σσ. 241-246.

⁵⁹ Υπουργείο Πολιτισμού & Εξωτερικών, Αναφορά για τη Συμφωνία των Πρεσπών (2020).

⁶⁰ Παπακώστας, Χ. (2010), ό.π., σ. 184.

στη θεσμική αναγνώριση, μια εξέλιξη που μαρτυρεί τη ζωντάνια της μουσικής παράδοσης και την ικανότητά της να ανανεώνεται, χωρίς να χάνει τη συλλογική της ρίζα.⁶¹ Η δεκαετία του 2020 χαρακτηρίστηκε από την πανδημία COVID-19 και την προσωρινή αναστολή πολλών εκδηλώσεων. Η Φιλαρμονική προσαρμόστηκε με υπαίθριες συναυλίες και ψηφιακές αναρτήσεις αρχειακού υλικού, ενώ το 2023 παρουσίασε στην Κερκίνη συναυλία με τίτλο «*Μνήμη και Νεότητα*», συνδυάζοντας παραδοσιακά και σύγχρονα κομμάτια του μακεδονικού ρεπερτορίου. Η πολιτιστική ζωή του χωριού έως το 2025 δείχνει μια τάση αναζωογόνησης, με τη μουσική να παραμένει τον κεντρικό άξονα της συλλογικής μνήμης και ταυτότητας.

1.5 Ίδρυση της Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων (1934).

Η μουσική ζωή των Άνω Ποροΐων αποκτά θεσμική μορφή το 1934, με την ίδρυση της Φιλαρμονικής από τον δάσκαλο Χρήστο Ν. Σώστη, γεγονός που σηματοδότησε τη μετάβαση από τις άτυπες μορφές μουσικής έκφρασης σε οργανωμένο πολιτιστικό θεσμό⁶². Η πρωτοβουλία του Σώστη, εμπνευσμένη από τις φιλαρμονικές των αστικών κέντρων της Μακεδονίας και το ιταλικό μοντέλο «μπάντας» της εποχής, απέβλεπε όχι μόνο στη μουσική εκπαίδευση των νέων αλλά και στην ενίσχυση της κοινοτικής συνοχής. Η Φιλαρμονική συγκροτήθηκε με 35 όργανα πνευστών και κρουστών, τα οποία χρηματοδοτήθηκαν μέσω ενός κοινοτικού φόρου 2 % επί των εσόδων του καπνού, της κύριας καλλιέργειας της περιοχής⁶³ και συμπληρωματικά από τον εθελοντικό θεσμό του “βαρελιού κρασιού”, όπου κάθε οικογένεια πρόσφερε ποσότητα κρασιού για την ενίσχυση του ταμείου. Η συγκεκριμένη πρακτική αποτυπώνει το πνεύμα κοινοτικής αλληλεγγύης και αμοιβαίας φροντίδας που χαρακτήριζε την προπολεμική κοινωνία των Άνω Ποροΐων. Από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της, η μπάντα συμμετείχε σε εθνικές επετείους, λιτανείες και πανηγύρια, καθιερώνοντας τον ήχο των πνευστών ως ηχητικό σήμα της συλλογικής παρουσίας του χωριού. Όπως θα αναλυθεί διεξοδικά στο Κεφάλαιο 3, η πορεία της Φιλαρμονικής, με τις αναστολές, τις αναβιώσεις και τις εκπαιδευτικές της διαστάσεις, αποτελεί καθρέφτη της κοινωνικής ιστορίας των Άνω Ποροΐων από τον Μεσοπόλεμο έως τη σύγχρονη εποχή.

⁶¹ Αγγελίδου- Γιοβαντζή, Α. κ.ά. (2006), ό.π., σσ. 65-67.

⁶² Ψάλτης, Κ. (1993), *Τα Άνω Πορόια και η ιστορία τους*, Σέρρες: Εκδόσεις Νέστωρ, σ. 35.

⁶³ Πέννας, Π. (1989), *Ιστορικά σημειώματα για Σιντική και Πορόια*, Θεσσαλονίκη: University Press, σ. 41.

1.6 Κοινωνικό-ιστορικό υπόβαθρο και μουσικές διαστρωματώσεις (τέλη 19ου-20ός αιώνας).

Η πολιτισμική φυσιογνωμία των Άνω Ποροίων συγκροτήθηκε από διαδοχικές πληθυσμιακές ροές (βλαχόφωνοι κτηνοτρόφοι, πρόσφυγες Μικρασιάτες, Πόντιοι, Θράκες) και ένα δίκτυο θεσμών παιδείας/συλλογικότητας που αναπτύχθηκαν από τον 19ο αιώνα έως τον Μεσοπόλεμο⁶⁴. Η ηλεκτροδότηση ήδη από τη δεκαετία του '30 διευκόλυνε βραδινές πρόβες, χοροεσπερίδες και θεάματα, επιταχύνοντας την πολιτιστική ζωή της κοινότητας⁶⁵. Στο πλαίσιο αυτό, η μουσική λειτουργεί ως κοινωνική πράξη (musicking) που αρθρώνει μνήμη, τόπο και συμμετοχή⁶⁶. Παράλληλα με το δημοτικό τραγούδι (βλαχόφωνες μελωδίες, μακεδονικά συρτά/μπάλοι, θρακιώτικα), καλλιεργήθηκαν κανταδόρικες παραδόσεις στα καφενεία και σχολικές/εκκλησιαστικές μουσικές πρακτικές⁶⁷. Το πλέγμα αυτό προετοίμασε το υπόβαθρο για πιο οργανωμένες μορφές μουσικής, όπως οι μαθητικές χορωδίες, «*οι ορχήστρες της πλατείας*» και αργότερα η Φιλαρμονική⁶⁸.

1.7 Μουσικές σκηνές και χώροι: από τα καφενεία στις πλατείες.

Από τη δεκαετία του 1950 έως τα μέσα της δεκαετίας του 1980, τα καφενεία των Άνω Ποροίων αποτέλεσαν άτυπες μουσικές σκηνές και σχολές, όπου η μουσική γνώση κυκλοφορούσε προφορικά και βιωματικά. Τα καφενεία «Όαση» και «Δρόμος του Σχολείου» λειτουργούσαν όχι μόνο ως τόποι συνάντησης, αλλά και ως χώροι πρόβας, καντάδας και “δοκιμών” νέων παικτών· εκεί σχηματίζονταν μικρές παρέες με κλαρίνο, κιθάρα, φουσαρμόνικα και τουμπελέκι, που προετοίμαζαν τη συμμετοχή τους σε γάμους ή πανηγύρια. Οι μεγαλύτεροι μουσικοί δίδασκαν άτυπα στους νεότερους «πώς κρατιέται ο ρυθμός» ή «πώς μπαίνει το βιολί πάνω στο τραγούδι» μια μορφή μαθητείας εν δράσει, χωρίς παρτιτούρα ή θεωρία, αλλά με επαναληπτική ακρόαση και μίμηση παιχνιδιού. Η

⁶⁴ Πέννας, Π. (1989), *Τα Άνω Πορόια Σερρών. Το διαμάντι του Μπέλες*, Αθήνα. Εκδόσεις Βιβλιοθήκης Κεντρικής Μακεδονίας, σσ. 144-146.

⁶⁵ Ψάλτης, Σ. (1993), *Τα Άνω Πορόια τότε... Θεσσαλονίκη*, Έκδοση Πολιτιστικού Συλλόγου Ανωποροϊτών Θεσσαλονίκης, σσ. 24-26

⁶⁶ Small, C. (1998), *Musicking: The Meanings of Performing and Listening*. Hanover: University Press of New England, σσ. 8-10.

⁶⁷ Παπακώστας, Θ. (2011). *Μουσικές κοινότητες στη Μακεδονία του 20ού αιώνα*. Αθήνα: Νεφέλη, σσ. 56-61.

⁶⁸ Ζιώγας, Π. (φωτογραφικό/λαογραφικό υλικό 1961-2000, «Στον Αργαλειό του Χρόνου», Πνευματικό Κέντρο Άνω Ποροίων, 2006). σσ. 19-23.

πλατεία του χωριού, ιδίως κατά τα πανηγύρια του Δεκαπενταύγουστου και του Αγίου Γεωργίου, μετατρέπονταν σε κεντρική μουσική σκηνή. Εκεί έπαιζαν λαϊκές ορχήστρες (κλαρίνο - βιολί - λαούτο - ντέφι), συχνά με μέλη της Φιλαρμονικής που εντάσσονταν στις κομπανίες. Από τη δεκαετία του 1970 και μετά, εμφανίστηκαν και υβριδικά σχήματα, που συνδύαζαν το δημοτικό ρεπερτόριο με το ανερχόμενο έντεχνο ή λαϊκό αστικό ύφος. Στις ίδιες πλατείες οργανώνονταν και οι πρώτες συναυλίες της Φιλαρμονικής, σε περιόδους επανεκκίνησης, καθιστώντας τη μουσική κεντρικό στοιχείο της δημόσιας ζωής ⁶⁹. Παράλληλα, οι αυλές των σχολείων λειτουργούσαν ως προέκταση του δημόσιου χώρου μάθησης: εκεί δοκιμάζονταν νέα τραγούδια, αυτοσχέδιες χορωδίες μαθητών και μικρές μπάντες, μια διαδικασία που συνδύαζε το παιχνίδι με τη μουσική εκπαίδευση. Αυτή η συνύπαρξη ιδιωτικών και δημόσιων χώρων του καφεeneίου, της πλατείας, της σχολικής αυλής, δημιούργησε αυτό που μπορούμε να αποκαλέσουμε μια «οικολογία μάθησης»: ένα σύστημα μεταβίβασης γνώσης πριν την ύπαρξη επίσημων θεσμών μουσικής παιδείας, όπου η μουσική εμπειρία ήταν συλλογική, διαγενεακή και βαθιά κοινωνική ⁷⁰. Από αυτό το περιβάλλον ξεπήδησαν αρκετοί από τους μετέπειτα μουσικούς της Φιλαρμονικής, άνθρωποι που έμαθαν πρώτα στα καφενεία και στις αυλές και στη συνέχεια στελέχωσαν τα οργανωμένα σύνολα. Έτσι, η τοπική μουσική ζωή των Άνω Ποροίων συνδέεται άμεσα με το πέρασμα από το αυθόρμητο στο θεσμικό, από την παρέα στη Φιλαρμονική, δημιουργώντας τη γέφυρα προς το επόμενο κεφάλαιο της μελέτης.

1.8 Μουσικο-κοινωνικές σχέσεις και ταυτότητες

Τα καφενεία των Άνω Ποροίων, εκτός από τόποι μουσικής πράξης, υπήρξαν και χώροι κοινωνικής διαπραγμάτευσης. Η μουσική πράξη συνδέθηκε με την ιεραρχία, το φύλο και την ηλικία, καθώς οι μεγαλύτεροι άνδρες κρατούσαν τα όργανα, ενώ οι νεότεροι μάθαιναν παρατηρώντας ή τραγουδώντας. Όπως σημειώνει η Ρόμπου-Λεβίδη, στα χωριά της Μακεδονίας «η μουσική εκτελείται ως πράξη κοινωνικής ένταξης», το ποιος παίζει και ποιος σιωπά δηλώνει θέση μέσα στην κοινότητα ⁷¹. Οι γυναίκες, αν και απουσίαζαν από τις μπάντες και τα καφενεία ως εκτελέστριες, συμμετείχαν ενεργά μέσω του τραγουδιού,

⁶⁹ Ψάλτης, Σ. (1993), ό.π., 137.

⁷⁰ Schafer, R. M. (1994), *The Soundscape: Our Sonic Environment and the Tuning of the World*. Destiny Books.σσ. 3-12, 43-48, 205-210.

⁷¹ Ρόμπου-Λεβίδη, Σ. (2008), ό.π., σ. 97.

ιδιαίτερα στα οικογενειακά γλέντια, στους γάμους και στα πασχαλινά δρώμενα. Τα τραγούδια της ξενιτιάς και του γάμου, που αποδίδονταν ακαπέλα ή με συνοδεία λαούτου, λειτούργησαν ως δίαυλοι έκφρασης του συναισθήματος και της συλλογικής μνήμης των προσφυγικών οικογενειών που εγκαταστάθηκαν στο χωριό μετά το 1923⁷². Έτσι, διαμορφώθηκε μια διπλή μουσική σφαίρα: η «ανδρική» των καφενείων και η «γυναικεία» των σπιτιών, που ωστόσο αλληλοσυμπληρώνονταν στο ετήσιο εθιμικό ημερολόγιο. Οι πρόσφυγες και οι ντόπιοι, μέσα από τα πανηγύρια και τις μουσικές συνενυρέσεις, ανέπτυξαν κοινό ρεπερτόριο. Τα θρακιώτικα και μικρασιάτικα μοτίβα ενώθηκαν με τα μακεδονίτικα και βλάχικα μέτρα, σχηματίζοντας ένα υβριδικό τοπικό ύφος, που χαρακτηρίζεται από την εναλλαγή επτάσημων και εννιάσημων ρυθμών και την εκτεταμένη χρήση πνευστών οργάνων. Αυτό το μείγμα αποτελεί, σύμφωνα με τον Παπακώστα, χαρακτηριστικό δείγμα της «πολυεθνικής μουσικής ταυτότητας» της μεταπολεμικής Μακεδονίας⁷³.

1.9 Ερευνητικό κενό

Παρά τη σημαντική παρουσία φιλαρμονικών σωμάτων στην Ελλάδα, η σχετική βιβλιογραφία παραμένει αστικο-κεντρική και επτανησιο-κεντρική. Οι περισσότερες έρευνες εστιάζουν σε αστικά περιβάλλοντα (όπως Ιωάννινα, Θεσσαλονίκη, Κέρκυρα) ή στο επτανησιακό πρότυπο φιλαρμονικής, χωρίς να υπάρχουν τεκμηριωμένες μονογραφίες για ορεινές ή μεθοριακές κοινότητες της βόρειας ηπειρωτικής Ελλάδας. Ειδικότερα: Οι περισσότερες μελέτες του Ιονίου Πανεπιστημίου όπως πχ. (Ρωμανού, 2006· Καρδάμης, 2019)⁷⁴ αναλύουν τη δομή και το ιταλικό πρότυπο των φιλαρμονικών των Επτανήσων, προσφέροντας πολύτιμες πληροφορίες για τη μουσική εκπαίδευση και την πολιτιστική τους λειτουργία, χωρίς όμως να εξετάζουν παραδείγματα από την ενδοχώρα. Αντίστοιχα, έρευνες για τις αστικές φιλαρμονικές της Ηπείρου και των Ιωαννίνων επικεντρώνονται στη μουσική ζωή των πόλεων και στα ωδεία⁷⁵, αφήνοντας εκτός τις κοινοτικές μορφές μουσικής

⁷²Μιχαηλίδης, Δ. (2005), *Η μουσική ζωή στη Μακεδονία: Από τα πανηγύρια στις μπάντες*, Αθήνα: Gutenberg.σς. 57-64, 112-118.

⁷³ Παπακώστας, Θ. (2010), *Η μουσική ως κοινωνική πράξη στη Μακεδονία του 20ού αιώνα*. Αθήνα: ΕΚΠΑ.σς. 60-66, 88-95.

⁷⁴Ρωμανού, Λ. (2006), *Η μουσική παιδεία στα Επτάνησα (19ος-20ός αι.)*, Αθήνα: Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Παπαζήση, σς. 85-90· Καρδάμης, Μ. (2019), *Οι Φιλαρμονικές της Κέρκυρας και η μουσική τους ιστορία*. Κέρκυρα: Ιόνιος Βιβλιοθήκη, σς. 144-151.

⁷⁵Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Τμήμα Μουσικών Σπουδών (2018), *Η μουσική ζωή της Ηπείρου: Πρακτικά Συνεδρίου*, Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, σς. 102-114.

οργάνωσης. Τα συνέδρια και πρακτικά που αφορούν τις ελληνικές μπάντες (π.χ. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 6ο Συνέδριο Μουσικών Σπουδών, 2021)⁷⁶ καλύπτουν ευρύ θεωρητικό φάσμα (εκπαίδευση, ρεπερτόριο, θεσμικές πολιτικές), αλλά δεν περιλαμβάνουν εθνογραφικές μελέτες πεδίου για μικρές ορεινές φιλαρμονικές. Τέλος, μελέτες για αγροτικές μουσικές παραδόσεις της Μακεδονίας και της Δράμας⁷⁷ τεκμηριώνουν τη σημασία της μουσικής στην ύπαιθρο, χωρίς να αναλύουν συγκεκριμένα μουσικά σύνολα τύπου φιλαρμονικής.

Από τη σύγκριση αυτή προκύπτει σαφές ερευνητικό κενό: Δεν έχει μελετηθεί συστηματικά φιλαρμονική ορεινού και μεθοριακού χωριού στην ηπειρωτική Ελλάδα, μέσα από ιστορική και εθνογραφική οπτική που να αναδεικνύει τη μουσική ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής, εκπαίδευσης και τοπικής ταυτότητας. Η παρούσα εργασία, επομένως, επιδιώκει να καλύψει αυτό το κενό, προσφέροντας:

1. Ιστορική τεκμηρίωση της πορείας της Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων (1934–2025),
2. Ανάλυση του κοινωνικού και πολιτισμικού ρόλου της στο πλαίσιο της κοινότητας,
3. και ερμηνεία των μουσικών πρακτικών μέσα από τα θεωρητικά εργαλεία του *musicking* (Small, 1998), της πολιτισμικής μνήμης (Assmann, 2011) και του κοινωνικού κεφαλαίου (Putnam, 2000). Με αυτόν τον τρόπο, η μελέτη συμβάλλει στη διεύρυνση της ελληνικής βιβλιογραφίας για τις φιλαρμονικές, μεταφέροντας το επίκεντρο από τις μεγάλες πόλεις και τα νησιά στις ορεινές κοινότητες της βόρειας υπαίθρου, όπου η μουσική λειτουργεί ως συλλογική αφήγηση ταυτότητας και ανθεκτικότητας.

1.10 Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Ερευνητική Προσέγγιση

Η μεθοδολογική προσέγγιση της παρούσας μελέτης στηρίζεται στην ποιοτική εθνογραφική έρευνα, συνδυάζοντας στοιχεία ιστορικής τεκμηρίωσης, ανάλυσης περιεχομένου και μελέτης περίπτωσης (*case study*). Στόχος είναι η διερεύνηση της Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων ως πολιτισμικού θεσμού, χώρου μουσικής μάθησης και φορέα συλλογικής ταυτότητας. Η έρευνα εντάσσεται στα πεδία της εθνομουσικολογίας και της κοινωνιολογίας

⁷⁶ Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (2021), *Πρακτικά 6ου Συνεδρίου Μουσικών Σπουδών: Οι μπάντες στην ελληνική εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΠΑΜΑΚ, σσ. 56-70.

⁷⁷ Ζιώγας, Θ. (2020), *Η μουσική παράδοση των αγροτικών κοινοτήτων στη Δράμα*, ResearchGate, σσ. 21-34.

της μουσικής, με στόχο την κατανόηση της διασύνδεσης μουσικής, κοινότητας και μνήμης.

Η επιλογή των Άνω Ποροίων βασίστηκε σε τρία κριτήρια:

- 1.Τη μακρόχρονη ιστορική διάρκεια της Φιλαρμονικής (1934–2025),
- 2.Τη διαγενεακή συμμετοχή και τη συνέχεια της μουσικής διδασκαλίας,
- 3.και τον μεθοριακό, ορεινό χαρακτήρα του χωριού που καθιστά τη μουσική μέσο πολιτισμικής συνοχής. Η Φιλαρμονική προσεγγίζεται ως κοινωνικό πεδίο *musicking* (Small, 1998)⁷⁸, όπου η μουσική πράξη ενώνει ανθρώπους, εμπειρίες και ιστορικά πλαίσια.

Η ερευνητική διαδικασία στηρίχθηκε σε τρεις αλληλένδετες μεθόδους:

α) Αρχειακή έρευνα: Αναλύθηκαν πηγές από το Αρχείο Φιλαρμονικής Άνω Ποροίων (1934–2024), όπως πρακτικά, φωτογραφίες, προγράμματα συναυλιών, και τεκμήρια προγραμμάτων LEADER. Η αρχειακή τεκμηρίωση επέτρεψε τη χρονολογική ανασύσταση της πορείας του θεσμού και την κατανόηση των κοινωνικών του ριζών.

β) Προφορικές μαρτυρίες: Συλλέχθηκαν επτά (7) ημιδομημένες συνεντεύξεις με μουσικούς, δασκάλους και μέλη της μπάντας, καλύπτοντας ηλικιακό φάσμα 10-76 ετών. Οι συνεντεύξεις κωδικοποιήθηκαν θεματικά, αναδεικνύοντας μοτίβα όπως «μουσική και ταυτότητα», «εκπαίδευση και συνέχεια», «μνήμη και συμμετοχή». Η μαρτυρία του Νικολάου Ζωΐδη αποτέλεσε κεντρική πηγή για τη μεταπολεμική περίοδο⁷⁹

γ) Συμμετοχική παρατήρηση: Η ερευνήτρια παρακολούθησε και συμμετείχε σε πρόβες και δημόσιες εκδηλώσεις της Φιλαρμονικής (Πάσχα 2023, 28η Οκτωβρίου 2023), ακολουθώντας την προσέγγιση της αισθητηριακής εθνογραφίας (Pink, 2015)⁸⁰. Η μεθοδολογία αυτή επέτρεψε τη βιωματική κατανόηση της μουσικής πράξης και των κοινωνικών σχέσεων που διαμορφώνονται εντός της.

Η ανάλυση πραγματοποιήθηκε μέσω θεματικής ανάλυσης (*thematic analysis*) κατά Braun & Clarke (2006)⁸¹. Η κωδικοποίηση ανέδειξε πέντε κύριες θεματικές ενότητες:

- 1.Η μουσική πράξη ως κοινωνικό γεγονός,
- 2.Η συλλογική μνήμη και η τοπική ιστορία,
- 3.Η μουσική εκπαίδευση και η άτυπη μάθηση,
- 4.Η ενδυνάμωση του κοινωνικού κεφαλαίου,
- 5.Η μουσική ταυτότητα και η κοινότητα.

⁷⁸Small, C. (1998), *Musicking: The Meanings of Performing and Listening*, ό.π., σσ. 13-17.

⁷⁹Προσωπική συνέντευξη με Ν. Ζωΐδη, Άνω Πορόια, 12/04/2024.

⁸⁰Pink, S. (2015), *Doing Sensory Ethnography*, 2nd ed. London: Sage, σσ. 10-19.

⁸¹Braun, V. & Clarke, V. (2006), "Using thematic analysis in psychology." *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), σσ. 77-101.

Όλες οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν με έγγραφη συγκατάθεση, ενώ διασφαλίστηκε ανωνυμία και ο σεβασμός των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων. Η μελέτη υιοθετεί ερμηνευτικό-φαινομενολογικό πλαίσιο, θεωρώντας ότι η γνώση παράγεται μέσα από την εμπειρία και τη συμμετοχή στο πεδίο. Η χρήση τριγωνοποίησης (triangulation)⁸², εξασφαλίζει την αξιοπιστία των δεδομένων μέσα από τη σύγκριση αρχειακών, προφορικών και παρατηρησιακών πηγών. Οι περιορισμοί της έρευνας όπως η

1.Τοπική εμβέλεια (μία κοινότητα), 2.Υποκειμενικότητα μαρτυριών, 3.Μερική απώλεια αρχειακού υλικού μπορεί να είναι υπαρκτοί, ωστόσο, η συνδυαστική μεθοδολογία και η ενεργή παρουσία στο πεδίο ενισχύουν την εγκυρότητα των ευρημάτων και επιτρέπουν ερμηνεία σε βάθος των κοινωνικών και πολιτισμικών όψεων της Φιλαρμονικής. Η μεθοδολογική διάρθρωση που παρουσιάστηκε επιτρέπει τη σφαιρική και πολυεπίπεδη κατανόηση της Φιλαρμονικής Άνω Ποροίων, όχι μόνο ως μουσικού συνόλου αλλά ως φορέα συλλογικής ταυτότητας και μνήμης. Η συνδυαστική αξιοποίηση αρχειακού υλικού, προφορικών μαρτυριών και συμμετοχικής παρατήρησης προσφέρει μια ερευνητική βάση ικανή να αναδείξει τόσο τη χρονολογική εξέλιξη του θεσμού όσο και τις κοινωνικές και πολιτισμικές του λειτουργίες.

1.11 Διάρθρωση της εργασίας.

Η εργασία διαρθρώνεται σε πέντε κεφάλαια, τα οποία συνδέουν την ιστορική, κοινωνιολογική και εθνογραφική προσέγγιση της Φιλαρμονικής Άνω Ποροίων, αναδεικνύοντας τη σχέση της μουσικής με τη μνήμη, την κοινότητα και την πολιτισμική συνέχεια.

Το **Πρώτο Κεφάλαιο** παρουσιάζει το χωρικό, ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο των Άνω Ποροίων. Αναλύεται η γεωγραφική θέση, η ιστορική εξέλιξη και η πληθυσμιακή σύνθεση του χωριού, καθώς και οι πρώιμες μορφές πολιτιστικής οργάνωσης που οδήγησαν στην ίδρυση της Φιλαρμονικής το 1934. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου, του ερευνητικού κενού και της μεθοδολογίας που υιοθετείται στη

⁸² Denzin, N. K. (2012). "Triangulation 2.0." *Journal of Mixed Methods Research*, 6(2), σσ. 81-85· Tracy, S. J. (2010). "Qualitative quality: Eight 'big-tent' criteria for excellent qualitative research." *Qualitative Inquiry*, 16(10), σσ. 842-844.

μελέτη.

Το **Δεύτερο Κεφάλαιο** επικεντρώνεται στο θεωρητικό υπόβαθρο της έρευνας. Εξετάζονται οι έννοιες της κοινότητας, της πολιτισμικής μνήμης και της παράδοσης ως κοινωνικής κατασκευής, όπως διατυπώνονται από τους Halbwachs, Assmann, Hobsbawm, Handler και άλλους μελετητές. Παράλληλα, αναλύεται η μουσική πράξη ως κοινωνικό και συμβολικό πεδίο (Small, Veblen), παρέχοντας το πλαίσιο μέσα στο οποίο ερμηνεύεται η λειτουργία της Φιλαρμονικής.

Το **Τρίτο Κεφάλαιο** εστιάζει στην ιστορική πορεία της Φιλαρμονικής Άνω Ποροίων από το 1934 έως το 1975. Με βάση αρχειακό και προφορικό υλικό, αναλύονται οι συνθήκες ίδρυσης, η ανάπτυξη, οι περίοδοι ύφεσης και η μεταπολεμική ανασυγκρότηση του θεσμού. Παρουσιάζονται επίσης οι πολιτιστικοί σύλλογοι και σωματεία που συνέβαλαν στη διατήρηση και αναβίωση της μουσικής ζωής του χωριού.

Το **Τέταρτο Κεφάλαιο** εξετάζει τη «Νέα Εποχή» της Φιλαρμονικής (1975–2025), αναδεικνύοντας τη μετεξέλιξή της σε θεσμό κοινοτικής μνήμης και πολιτισμικής συνέχειας. Αναλύεται η επανίδρυση του 1975, η συμβολή του αρχιμουσικού Νικολάου Ζωΐδη, η μουσική καθημερινότητα και η συμμετοχή της κοινότητας. Το κεφάλαιο εμπλουτίζεται θεωρητικά με τις έννοιες της «επινοημένης παράδοσης» (Hobsbawm) και της «πολιτισμικής μνήμης» (Assmann), ερμηνεύοντας τη Φιλαρμονική ως ζωντανό πολιτισμικό οργανισμό.

Το **Πέμπτο Κεφάλαιο** παρουσιάζει τα αποτελέσματα της εθνογραφικής έρευνας και των προφορικών μαρτυριών. Μέσα από τις αφηγήσεις των μουσικών και των κατοίκων αναδεικνύεται η Φιλαρμονική ως κοινότητα μάθησης, συλλογικής εμπειρίας και βιωμένης μνήμης. Η ανάλυση των δεδομένων ερμηνεύεται υπό το πρίσμα της παράδοσης ως κοινωνικής κατασκευής και της μουσικής ως πεδίου κοινωνικής ταυτότητας. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με έναν αναστοχαστικό επίλογο για τη σημασία της μουσικής ως μορφής πολιτισμικής ανθεκτικότητας και βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης.

Η ιστορική και κοινωνική διαδρομή των Άνω Ποροίων αποκαλύπτει ότι η μουσική δραστηριότητα υπήρξε εξ αρχής συνδεδεμένη με τη συλλογική ταυτότητα και την κοινωνική οργάνωση της κοινότητας. Στο επόμενο κεφάλαιο, η ανάλυση μεταβαίνει στο θεωρητικό πλαίσιο που επιτρέπει την κατανόηση αυτής της σχέσης, μέσα από έννοιες όπως η κοινοτική μουσική, η πολιτιστική μνήμη και η παράδοση ως δυναμική κοινωνική κατασκευή.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

2. Θεωρητικές αφητηρίες

Οι πολιτιστικοί σύλλογοι, τα σωματεία και οι άτυπες εστίες μουσικής κοινωνικότητας, όπως οι παρέες των καφενείων, οι σχολικές αυλές και οι ενοριακές πρωτοβουλίες, συγκροτούν στα Άνω Πορόια ένα πολυκεντρικό οικοσύστημα πολιτισμού. Δεν αποτελούν απλώς διοικητικές δομές ή σημεία πολιτιστικής δραστηριότητας, αλλά μηχανισμούς παραγωγής κοινωνικού κεφαλαίου και φορείς συλλογικής μνήμης, μέσα από τους οποίους αναπαράγονται οι αξίες της συμμετοχής, της μάθησης και της κοινότητας. Όπως επισημαίνει η Veblen, οι πρακτικές της community music προκύπτουν από δίκτυα ανθρώπων που μαθαίνουν μουσική μέσα από τη συμμετοχή και τη συνύπαρξη, όχι μέσα από θεσμικά αναλυτικά προγράμματα.⁸³ Αντίστοιχα, η Green υπογραμμίζει ότι η μουσική μάθηση στις κοινότητες στηρίζεται στην παρατήρηση, την ακρόαση και τη συλλογική πράξη, αποτελώντας μια άτυπη αλλά βαθιά παιδευτική διαδικασία.⁸⁴ Σε τέτοια πλαίσια, η μουσική λειτουργεί ως κοινωνικό γεγονός και όχι ως μεμονωμένη καλλιτεχνική δεξιότητα. Η θεωρία της πολιτισμικής μνήμης του Assmann προσφέρει ένα επιπλέον ερμηνευτικό εργαλείο: οι επαναλαμβανόμενες τελετουργίες, οι ήχοι και οι κοινές μουσικές πρακτικές συνιστούν φορείς μνήμης, μέσω των οποίων η κοινότητα διατηρεί τη συνοχή και τη συνέχεια της ταυτότητάς της.⁸⁵ Ο Putnam, από κοινωνιολογική σκοπιά, εξηγεί ότι το «κοινωνικό κεφάλαιο» εκδηλώνεται ως πλέγμα εμπιστοσύνης και αμοιβαιότητας που ενισχύει τη βιωσιμότητα των τοπικών θεσμών και αυτό ισχύει απόλυτα για τις μουσικές μπάντες της υπαίθρου, οι οποίες βασίζονται στην εθελοντική συμμετοχή και την κοινοτική συνδρομή.⁸⁶ Παράλληλα, ο Schafer εισάγει την έννοια της ακουστικής οικολογίας, σύμφωνα με την οποία κάθε τόπος διαθέτει ένα χαρακτηριστικό «ηχητικό τοπίο» (soundscape), ένα σύνολο ήχων που συνδέουν τη φυσική και κοινωνική εμπειρία.⁸⁷ Στα Άνω Πορόια, οι ήχοι

⁸³ Veblen, K. K. (2013), *Community Music*, σε: McPherson, A. & G. Welch (Eds.), *The Oxford Handbook of Music Education*, Vol. 2, Oxford: Oxford University Press, σσ. 204-222.

⁸⁴ Green, L. (2002), *How Popular Musicians Learn: A Way Ahead for Music Education*, Aldershot: Ashgate, σσ. 32-35.

⁸⁵ Assmann, J. (2011), *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*. Cambridge: Cambridge University Press, σσ. 128-130.

⁸⁶ Putnam, R. D. (2000), *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster, σσ. 291-295.

⁸⁷ Schafer, R. M. (1994), *The Soundscape: Our Sonic Environment and the Tuning of the World*. Rochester, VT: Destiny Books, σσ. 7-10.

των πνευστών, των καμπάνων και των χορών συγκροτούν ένα τέτοιο τοπίο ακουστικής ταυτότητας, στο οποίο η Φιλαρμονική λειτουργεί ως ο πιο αναγνωρίσιμος ήχος της κοινότητας. Η μουσική λειτουργούσε, επομένως, ως μέσο κοινωνικής συνοχής και επικοινωνίας. Οι κάτοικοι συνδέονταν όχι μόνο ως ακροατές αλλά ως συμμετέχοντες, βιώνοντας τη μουσική ως κοινή πράξη. Αυτή η συμμετοχική παράδοση, η οποία αναπαρήγαγε τη γνώση μέσα από την πράξη και τη συνύπαρξη, αποτέλεσε το πολιτισμικό υπόστρωμα πάνω στο οποίο οικοδομήθηκε αργότερα η Φιλαρμονική. Η μετάβαση από τα καφενεία στις πλατείες και τελικά στη θεσμική μπάντα αντιπροσωπεύει, όπως θα δούμε στο επόμενο κεφάλαιο, την εξέλιξη της μουσικής ζωής των Άνω Ποροΐων από την προφορική παράδοση προς μια οργανωμένη, κοινοτική μουσική εκπαίδευση. Η παρούσα μελέτη στηρίζεται σε σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις που αντιμετωπίζουν τη μουσική όχι ως στατικό αντικείμενο αλλά ως κοινωνική διαδικασία, πολιτισμική μνήμη και μορφή κοινοτικής συμμετοχής. Οι έννοιες του *musicking*, του κοινωνικού κεφαλαίου, της κοινοτικής μουσικής και της πολιτισμικής διαπραγμάτευσης αποτελούν τα θεμέλια για την ερμηνεία της Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων ως φαινομένου κοινωνικής διάρκειας και πολιτισμικής ταυτότητας.

2.1 Η Μουσική ως Κοινωνική και Πολιτισμική Πράξη

Ο Christopher Small, στο έργο του *Musicking: The Meanings of Performing and Listening* (1998), εισάγει τον όρο *musicking*, υποδηλώνοντας τη μουσική πράξη ως κοινωνική διαδικασία: κάθε μορφή συμμετοχής ακρόαση, εκτέλεση, διοργάνωση ή ακόμη και φυσική παρουσία, αποτελεί τρόπο διαπραγμάτευσης των κοινωνικών σχέσεων.⁸⁸ Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων ενσαρκώνει ακριβώς αυτή τη διάσταση: λειτουργεί ως πεδίο όπου οι κοινωνικοί ρόλοι, οι ηλικιακές ομάδες, τα φύλα και οι πολιτισμικές ταυτότητες επαναπροσδιορίζονται μέσα από τη μουσική πράξη. Η συμμετοχή στη μπάντα δεν αποτελεί απλώς αισθητική δραστηριότητα, αλλά πράξη κοινωνικής παρουσίας και μνήμης. Στην προοπτική του Small, η μουσική δεν είναι αντικείμενο αλλά δράση· ένας τρόπος με τον οποίο η κοινότητα επικυρώνει την ύπαρξή της μέσω της συμμετοχής.⁸⁹ Έτσι, οι δημόσιες

⁸⁸Small, C. (1998), *Musicking: The Meanings of Performing and Listening*, ό.π., σσ. 8-11.

⁸⁹Small, C. (2001), "Performing and Listening", σε: Clayton, M., T. Herbert & R. Middleton (επιμ.), *The Cultural Study of Music: A Critical Introduction*, London: Routledge, σσ. 212-218.

εμφανίσεις της Φιλαρμονικής στις λιτανείες, στις εθνικές επετείους και στα πανηγύρια λειτουργούν ως επαναλαμβανόμενα «τελετουργικά musicking», όπου η κοινότητα ξαναβρίσκει τον εαυτό της μέσα από τον ήχο. Στο ίδιο πνεύμα, ο Alan Merriam αντιμετωπίζει τη μουσική ως κοινωνικό θεσμό και πολιτισμικό σύστημα επικοινωνίας.⁹⁰ Η μουσική, κατά τον Merriam, δεν μπορεί να απομονωθεί από το κοινωνικό της περιβάλλον· αποτελεί έκφραση και αντανάκλαση των κοινωνικών σχέσεων. Ο Thomas Turino επεκτείνει τη σκέψη αυτή, θεωρώντας ότι η μουσική πράξη (music-making) είναι ταυτόχρονα πράξη συμμετοχής, ταυτότητας και πολιτικής έκφρασης.⁹¹ Η Φιλαρμονική Άνω Ποροίων ενσαρκώνει με ιδανικό τρόπο αυτές τις θεωρητικές θέσεις. Κάθε δημόσια εμφάνιση της στις εθνικές επετείους, στις λιτανείες ή στα πανηγύρια, λειτουργεί ως «τελετουργικό musicking», όπου η κοινότητα επικυρώνει την ύπαρξή της μέσα από τον ήχο. Η μουσική πράξη γίνεται, έτσι, μηχανισμός κοινωνικής μνήμης και βιωματικής συμμετοχής.

2.2 Κοινοτική μουσική και άτυπη μάθηση

Η θεωρία της community music όπως αναπτύχθηκε από τη Veblen και τη Higgins, δίνει έμφαση στη μουσική πράξη ως μέσο κοινωνικής συνοχής και όχι απλώς ως εκπαιδευτική διαδικασία.⁹² Οι κοινοτικές μουσικές ομάδες λειτουργούν ως «χώροι μάθησης μέσω της συμμετοχής», συλλογικές εμπειρίες στις οποίες η μουσική συνδέει διαφορετικές ηλικίες, τάξεις και πολιτισμικά υπόβαθρα. Η Φιλαρμονική Άνω Ποροίων, που πολλοί κάτοικοι αποκαλούν «το ωδείο του χωριού», συνιστά χαρακτηριστικό παράδειγμα: οι παλαιότεροι μουσικοί διδάσκουν τους νεότερους μέσα από συμμετοχή, ακρόαση και μίμηση, χωρίς αυστηρό θεωρητικό πλαίσιο. Η μουσική εκπαίδευση γίνεται μηχανισμός κοινωνικοποίησης, που καλλιεργεί την υπευθυνότητα, τη συνεργασία και τη συλλογική ταυτότητα. Η Lucy Green⁹³ υπογραμμίζει ότι τέτοιες μορφές ανεπίσημης μάθησης ενισχύουν τη δημιουργικότητα και το αίσθημα του «ανήκειν». Αντίστοιχα, ο Παπακώστας, αναφέρει ότι «η μουσική στη Μακεδονία λειτουργεί ως κοινωνική διάλεκτος ένας τρόπος να εκφράζονται

⁹⁰Merriam, A. P. (1964), *The Anthropology of Music*, Evanston: Northwestern University Press, σσ. 19-23.

⁹¹Turino, T. (2008), *Music as Social Life: The Politics of Participation*, Chicago: University of Chicago Press, σσ. 1-6.

⁹²Veblen, K. (2013), *Community Music Today*, Lanham, MD: Rowman & Littlefield, σσ. 4-7, 55-60· Higgins, L. (2012), *Community Music: In Theory and in Practice*, New York: Oxford University Press, σσ. 26-29.

⁹³Green, L. (2002), *How Popular Musicians Learn: A Way Ahead for Music Education*. Aldershot: Ashgate, σσ. 61-64, 88-92.

οι άνθρωποι για τον εαυτό τους χωρίς λόγια»⁹⁴. Στο πλαίσιο αυτό, η Φιλαρμονική μπορεί να ιδωθεί όχι ως ωδείο αλλά ως κοινότητα μάθησης, ένα πεδίο κοινωνικοποίησης, ενδυνάμωσης και παιδείας.

2.3 Παράδοση και συλλογική μνήμη

Η έννοια της «παράδοσης» έχει πάψει να θεωρείται στατική ή αμετάβλητη. Σύμφωνα με τον Eric Hobsbawm, η παράδοση συχνά δεν «κληρονομείται» αλλά «επινοείται», δημιουργείται εκ νέου προκειμένου να προσδώσει κοινωνική συνοχή και ιστορική συνέχεια.⁹⁵ Η «επινοημένη παράδοση» (invented tradition) είναι μια διαδικασία επανανοηματοδότησης του παρελθόντος, προσαρμοσμένη στις ανάγκες του παρόντος. Οι Handler και Linnekin τονίζουν ότι η παράδοση δεν είναι ψευδής ή αληθινή, αλλά ένα σύνολο συμβολικών αναφορών που χρησιμοποιούνται για τη συγκρότηση της συλλογικής ταυτότητας.⁹⁶ Η θεωρία της πολιτισμικής μνήμης του Jan Assmann⁹⁷, συμπληρώνει τη συζήτηση. Οι φιλαρμονικές λειτουργούν ως ζωντανές αρχειοθήκες ήχου, μεταφέρουν τελετουργίες, ύμνους και ήχους που επανενεργοποιούν το παρελθόν στη συλλογική συνείδηση.

Η Ρόμπου-Λεβίδη, επισημαίνει ότι στη Μακεδονία η μουσική και η ιστορική αφήγηση «συνυφαίνονται σε μία ενιαία μορφή συλλογικής μνήμης», όπου ο ήχος καθίσταται εργαλείο ερμηνείας του παρελθόντος⁹⁸. Έτσι, η συμμετοχή στη Φιλαρμονική είναι πράξη μνήμης, μια ηχητική αναπαράσταση της συνέχειας του τόπου και των ανθρώπων του.

2.4 Πολιτιστικοί Θεσμοί και Κοινωνικό Κεφάλαιο

Οι τοπικοί πολιτιστικοί θεσμοί, όπως οι φιλαρμονικές, οι μορφωτικοί σύλλογοι και τα πνευματικά κέντρα, αποτελούν εστίες κοινωνικού κεφαλαίου. Ο Bourdieu (1986) ορίζει το

⁹⁴ Παπακώστας, Χ. (2010), *Μουσική και Ταυτότητα στη Μακεδονία*, Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, σσ. 58-60.

⁹⁵ Hobsbawm, E., Ranger, T. (1983), *The Invention of Tradition*, Cambridge: Cambridge University Press, σσ. 1-14.

⁹⁶ Handler, R., Linnekin, J. (1984), *Tradition, Genuine or Spurious*. *Journal of American Folklore*, 97 (385), σσ. 276-280.

⁹⁷ Assmann, J. (2011), *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*, Cambridge: Cambridge University Press, σσ. 36-39, 128-134.

⁹⁸ Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), *Λαϊκή ιστοριογραφία και συλλογική μνήμη στη Μακεδονία*, Αθήνα: Εστία, σσ. 127-132.

κοινωνικό κεφάλαιο ως το σύνολο των πραγματικών ή δυνητικών πόρων που συνδέονται με τη συμμετοχή σε δίκτυα και συλλογικές σχέσεις.⁹⁹ Επιπλέον, η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου, όπως την ανέπτυξε ο Robert Putnam,¹⁰⁰ αποτελεί θεμέλιο για την κατανόηση της κοινωνικής λειτουργίας των πολιτιστικών θεσμών. Οι φιλαρμονικές και οι πολιτιστικοί σύλλογοι δημιουργούν δίκτυα εμπιστοσύνης και συνεργασίας, τα οποία λειτουργούν ως «κοινωνικοί αρμοί» στις μικρές κοινότητες. Η Φιλαρμονική Άνω Ποροίων προσφέρει ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα: η διαγενεακή μετάδοση της μουσικής γνώσης, οι επαναλαμβανόμενες αναβιώσεις του θεσμού σε κρίσιμες περιόδους (1946, 1989, 2010) και η εθελοντική συμμετοχή των κατοίκων καταδεικνύουν τη δύναμη της συσσωρευμένης εμπιστοσύνης που συγκρατεί το κοινωνικό σώμα¹⁰¹. Στην ελληνική εμπειρία, ο Καρδάμης (2019) επισημαίνει ότι οι φιλαρμονικές λειτουργούν ως «εργαστήρια κοινωνικής συνοχής» και χώροι εκπαίδευσης στις αξίες της συνεργασίας και του δημόσιου πολιτισμού.¹⁰² Αντίστοιχα, ο Παπακώστας, αναφέρει ότι στη μακεδονική ύπαιθρο η μουσική δραστηριότητα λειτουργεί ως «παράλληλη παιδεία» που αντικαθιστά συχνά την απουσία θεσμικής πολιτιστικής πολιτικής.¹⁰³ Η Φιλαρμονική Άνω Ποροίων ενσαρκώνει αυτήν ακριβώς τη λειτουργία. Οργανώνει τη μουσική πράξη γύρω από την έννοια της συλλογικής ευθύνης και της συμμετοχής, λειτουργεί ως φορέας εμπιστοσύνης και ως μηχανισμός διαγενεακής συνέχειας. Ο συνδυασμός θεσμικών και άτυπων μορφών οργάνωσης (Πνευματικό Κέντρο, τοπικοί σύλλογοι, “μουσικά καφενεία”) δημιουργεί μια «οικολογία πολιτισμού», όπου η μουσική πράξη αποτελεί συνδετικό ιστό της κοινότητας. Συνδυάζοντας τα παραπάνω θεωρητικά ρεύματα, η Φιλαρμονική Άνω Ποροίων αναδεικνύεται ως χώρος πολιτισμικής διαπραγμάτευσης ανάμεσα στην παράδοση και τον εκσυγχρονισμό. Ο West,¹⁰⁴ σημειώνει ότι οι φιλαρμονικές στην Ευρώπη λειτούργησαν ιστορικά ως μηχανισμοί κοινωνικής ενσωμάτωσης, από τις στρατιωτικές μπάντες του 19ου αιώνα έως τα δημοτικά σύνολα του 20ού. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τη Ρωμανού¹⁰⁵ και τον

⁹⁹Bourdieu, P. (1986), *The Forms of Capital*, σε: J. Richardson (ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, New York: Greenwood, σσ. 241-258.

¹⁰⁰Putnam, R. (2000), *Bowling Alone: The Collapse and Revival of the American Community*, New York: Simon & Schuster, σσ. 20-22.

¹⁰¹ Πέννας, Π. (1989), Ιστορικά σημειώματα για Σιντική και Πορόια. Θεσσαλονίκη: University Press, σσ. 41-45.

¹⁰² Καρδάμης, Κ. (2019), *Οι Φιλαρμονικές των Επτανήσων*. Κέρκυρα: Ιόνιο Πανεπιστήμιο, σσ. 73-76.

¹⁰³ Παπακώστας, Χ. (2010), ό.π., σ. 59.

¹⁰⁴ West, M. (1999), *Band Music of Europe: Historical Perspectives*. Oxford: Oxford University Press, σσ. 65-70.

¹⁰⁵Ρωμανού, Λ. (2006), *Η μουσική παιδεία στα Επτάνησα (19ος–20ός αι.)*. Αθήνα: Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Παπαζήση, σσ. 85-90.

Καρδάμη¹⁰⁶, οι φιλαρμονικές υπήρξαν φορείς εκλαΐκευσης της ευρωπαϊκής μουσικής κουλτούρας, προσφέροντας στις λαϊκές τάξεις πρόσβαση σε μουσική παιδεία και δημόσια επιτέλεση. Η Φιλαρμονική των Άνω Ποροΐων συνεχίζει αυτή τη γραμμή, λειτουργώντας ως γέφυρα ανάμεσα στην τοπική και την εθνική ταυτότητα, στο δημοτικό και το λόγιο, στο παραδοσιακό και το σύγχρονο. Η συμμετοχή των νέων, η ένταξη γυναικών και η διαρκής εναλλαγή γενεών συνθέτουν ένα ζωντανό παράδειγμα πολιτισμικού μετασχηματισμού.

Η παρούσα μελέτη στηρίζεται σε τέσσερις θεωρητικούς άξονες:

1. Το musicking (Small, 1998), η μουσική ως πράξη κοινωνικής συμμετοχής.
2. Το κοινωνικό κεφάλαιο (Putnam, 2000· Bourdieu, 1986), η εμπιστοσύνη και η συνεργασία ως πολιτισμικοί πόροι.
3. Η κοινοτική μουσική (Veblen, Higgins), η μουσική εκπαίδευση ως βιωματική και συλλογική μάθηση.
4. Η πολιτισμική μνήμη και η επινοημένη παράδοση (Assmann, Hobsbawm), η μουσική ως μηχανισμός διατήρησης και επανανοηματοδότησης του παρελθόντος.

Μέσα από αυτό το εννοιολογικό σχήμα, η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων αναδεικνύεται ως χαρακτηριστικό παράδειγμα «επινοημένης παράδοσης», όπου η μουσική πράξη μετατρέπεται σε μηχανισμό κοινωνικής συνέχειας, πολιτισμικής μνήμης και συλλογικής ταυτότητας. Το επόμενο κεφάλαιο εξετάζει αυτή τη θεωρητική προβληματική μέσα από την ιστορική διαδρομή και τις θεσμικές μορφές της Φιλαρμονικής.

¹⁰⁶Καρδάμης, Μ. (2019), *Οι Φιλαρμονικές της Κέρκυρας και η μουσική τους ιστορία*. Κέρκυρα: Ιόνιος Βιβλιοθήκη, σσ. 144-151.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

3. Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων - Ίδρυση, Πορεία και Κοινωνικός Ρόλος.

Η ύπαρξη και η ανθεκτικότητα της Φιλαρμονικής δεν μπορεί να κατανοηθεί αποκομμένα από τα τοπικά δίκτυα συλλογικών φορέων και σχέσεων. Οι πολιτιστικοί σύλλογοι, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, τα σχολεία, οι εκκλησιαστικές κοινότητες και τα «μουσικά καφενεία» συνιστούν το θεμέλιο πάνω στο οποίο οικοδομήθηκε ο θεσμός της μπάντας. Η Φιλαρμονική, συνεπώς, δεν είναι απλώς αποτέλεσμα μουσικής πρωτοβουλίας αλλά προϊόν κοινοτικής οικολογίας: ενός πλέγματος υλικών, κοινωνικών και συναισθηματικών δεσμών που επιτρέπουν την αναπαραγωγή του πολιτισμού σε βάθος γενεών.

Το παρόν κεφάλαιο εξετάζει πώς το παραπάνω θεωρητικό υπόβαθρο εκδηλώνεται εμπειρικά στη Φιλαρμονική των Άνω Ποροΐων από την ίδρυσή της το 1934 έως τη σύγχρονη φάση ψηφιακής και πολιτιστικής ανανέωσης. Η μουσική δραστηριότητα στα Άνω Ποροΐα διαμορφώθηκε μέσα σε ένα σύνθετο κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον, όπου η εναλλαγή πληθυσμών, οι εθνοτικές ταυτότητες και οι κοινωνικές δομές συνυπήρξαν δημιουργικά. Από τα τέλη του 19ου αιώνα, το χωριό εξελίχθηκε σε σημαντικό κέντρο της επαρχίας Σερρών, με έντονη οικονομική δραστηριότητα, σχολεία και συλλόγους που ενίσχυσαν την πνευματική ζωή. Η εγκατάσταση βλαχόφωνων, Ποντίων και Μικρασιατών προσφύγων¹⁰⁷ επέφερε πλουραλισμό μουσικών ιδιωμάτων, τραγούδια, πολυφωνίες και όργανα όπως το κλαρίνο, το βιολί και η ταμπουσούκα. Κατά τη δεκαετία του 1930, τα Άνω Ποροΐα γνώρισαν περίοδο ευημερίας: το χωριό ηλεκτροδοτήθηκε σχετικά νωρίς¹⁰⁸, γεγονός που συνέβαλε καθοριστικά στην ανάπτυξη των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, δίνοντας τη δυνατότητα για βραδινές πρόβες, θεατρικές παραστάσεις και μουσικές εκδηλώσεις στο Πνευματικό Κέντρο. Η μουσική πράξη δεν περιοριζόταν στη λαϊκή διασκέδαση, αλλά αποτέλεσε στοιχείο κοινωνικής προόδου και συλλογικής ταυτότητας. Οι καντάδες, τα νυχτέρια και οι χοροεσπερίδες του μεσοπολέμου συνιστούσαν μορφές συλλογικής μουσικής εμπειρίας και ψυχαγωγίας. Η μουσική ενσωματωνόταν στις κοινωνικές τελετουργίες του κύκλου της ζωής και του χρόνου (γάμοι, πανηγύρια, θερισμός). Οι κάτοικοι τραγουδούσαν σε παρέες, συνόδευαν τις γιορτές με λαϊκά όργανα και δημιουργούσαν άτυπες ορχήστρες ή φωνητικά

¹⁰⁷ Πέννας, Π. (1989), ό.π., σσ. 17-21· Ψάλτης (1993), ό.π., σσ. 10-15.

¹⁰⁸ Πέννας (1989), ό.π., σσ. 149-151.

σύνολα (κανταδόροι). Αυτή η παράδοση αποτέλεσε το υπόστρωμα για την κατοπινή εμφάνιση της Φιλαρμονικής, τη μετάβαση από την προφορική, αυθόρμητη μουσική πράξη στη θεσμοθετημένη μουσική εκπαίδευση.¹⁰⁹ Η ίδρυση της Φιλαρμονικής εντάσσεται σε αυτό το πλαίσιο ενός ευρύτερου «μουσικού εκσυγχρονισμού»,¹¹⁰ που χαρακτήρισε τη Μακεδονία στον Μεσοπόλεμο, εκφράζοντας τη μετάβαση από την προφορική μουσική παράδοση σε πιο οργανωμένες μορφές κοινοτικής μουσικής παιδείας.

3.1 Πολιτιστικοί σύλλογοι και σωματεία: το δίκτυο των συλλογικών φορέων.

Οι πολιτιστικοί σύλλογοι των Άνω Ποροΐων αποτελούν κεντρικό πυρήνα κοινωνικής συμμετοχής και πολιτισμικής αναπαραγωγής. Οι φορείς αυτοί συνέβαλαν με πολλούς τρόπους μέσα σε αυτούς και στη δημιουργία υποδομών (αιθουσών, οργάνων, στολών) και στη διατήρηση της μουσικής παιδείας, προετοιμάζοντας την αρχή της δημιουργίας της Φιλαρμονικής και άλλοτε το έδαφος για την επανίδρυση το 1975 και διαγενεακής συνέχισης της Φιλαρμονικής.

Στη διαχρονία του χωριού εντοπίζονται οι εξής βασικοί φορείς:

- Μουσικό-Αθλητικός Σύλλογος «Διγενής»

Ιδρύθηκε το 1909 από τον καπνέμπορο και λόγιο Γ. Αναστασιάδη. Στην περίοδο του Μεσοπολέμου διατηρούσε τμήμα μουσικής, το οποίο το 1937 συγχωνεύτηκε με τη Φιλαρμονική. Η διαχρονική του παρουσία ενισχύει τον διαγενεακό δεσμό μουσικής-αθλητισμού και την ιδέα του συλλογικού «ανήκειν».

- Φιλοπρόοδος Επιμορφωτικός Πολιτιστικός Σύλλογος Άνω Ποροΐων

Ιδρύθηκε το 1986 και διατηρεί χορευτικά τμήματα (βλαχόφωνων, θρακιώτικων και μακεδονικών).¹¹¹ Συνεργάζεται με τη Φιλαρμονική σε εκδηλώσεις και διασκευές τοπικών σκοπών. Οι δράσεις του τεκμηριώνονται μέσα από τον ιστότοπο του συλλόγου και την ομάδα του στο Facebook, όπου δημοσιεύονται αφίσες και φωτογραφίες εκδηλώσεων¹¹².

- Βλάχικος Σύλλογος «Το Πέρασμα»

¹⁰⁹ Ψάλτης (1993), ό.π., σσ. 63-65.

¹¹⁰ Μιχαηλίδης, Ι. (2003), ό.π., σσ. 52-60, 96-104.

¹¹¹ Ρόμπου-Λεβίδη (2008), ό.π., σ. 141.

¹¹² Παπακώστας, Χ. (2010), Μουσική και κοινότητα στη Μακεδονία. Θεσσαλονίκη: Παν. Μακεδονίας, σ. 214.

Συμμετέχει ενεργά στα φεστιβάλ του Δήμου Σιντικής, όπως οι «Νύχτες Αυγούστου στα Άνω Πορόια», με βλαχόφωνες παραστάσεις και κοινές εμφανίσεις με τη Φιλαρμονική.¹¹³ Η δράση του αναδεικνύει τη διαπολιτισμική διάσταση της τοπικής μουσικής και την παρουσία της Φιλαρμονικής ως “ηχητικού συνοδοιπόρου” στα βλάχικα δρώμενα. Η συγκρότηση και η αντοχή της Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων δεν μπορούν να κατανοηθούν ανεξάρτητα από τη μουσική ως κοινωνική πράξη. Όπως τονίζει ο Small, το musicking δεν αφορά μόνο την εκτέλεση ή την ακρόαση μουσικής, αλλά κυρίως τις κοινωνικές σχέσεις που δημιουργούνται μέσα από αυτήν τις μορφές συνεργασίας, αλληλεπίδρασης και ταυτότητας που παράγει η πράξη του να «κάνεις μουσική» μαζί με άλλους.

- Σύλλογος Γυναικών Άνω Ποροΐων

Αν και λιγότερο προβεβλημένος, ο σύλλογος αυτός έχει συμβάλει στην ενδυματολογική και οργανωτική υποστήριξη εκδηλώσεων, συχνά αναλαμβάνοντας τη ραφή στολών ή τη φιλοξενία καλλιτεχνών σε πολιτιστικά φεστιβάλ¹¹⁴.

- Άτυπες μουσικές παρέες και “μουσικά καφενεία”

Από το 1950 έως τα μέσα της δεκαετίας του ’80, τα καφενεία «Θαση» και «Δρόμος του Σχολείου» αποτέλεσαν εστίες μουσικής δημιουργίας. Εκεί σχηματίζονταν καντάδες και νεανικές κομπανίες κλαρίνου, από τις οποίες προήλθαν μελλοντικά μέλη της Φιλαρμονικής¹¹⁵. Οι άνθρωποι της Φιλαρμονικής περιγράφουν χαρακτηριστικά τη μνήμη αυτών των χώρων και παραθετούν ακόμη και αναμνηστικές φωτογραφίες από παλιές πρόβες στην Θαση. Η μουσική ζωή του χωριού είναι στενά συνδεδεμένη με τον ετήσιο εθιμικό κύκλο. Όπως σημειώνει ο Schafer (1994), κάθε τόπος διαθέτει τη δική του «ακουστική οικολογία», ένα σύνολο ήχων που λειτουργούν ως δείκτες ταυτότητας¹¹⁶. Στα Άνω Ποροΐα, οι ήχοι της Φιλαρμονικής, των καμπανών και των χορών συνθέτουν αυτό το «ηχητικό ημερολόγιο», μέσα από το οποίο το χωριό οργανώνει τον χρόνο, τη μνήμη και την κοινωνικότητα. Οι Χριστουγεννιάτικες καντάδες, οι παρελάσεις του Μαρτίου, οι λιτανείες του Πάσχα, τα πανηγύρια του Αγίου Γεωργίου και του Δεκαπενταύγουστου συγκροτούν έναν κύκλο όπου η μουσική λειτουργεί ως φορέας συνέχειας. Κάθε τελετουργικό γεγονός συνοδεύεται από ήχο· ο ήχος γίνεται μνήμη, και η μνήμη πολιτισμός.

¹¹³ Small, C. (1998), ό.π., σσ. 8-12.

¹¹⁴ Ρόμπου-Λεβίδη (2008), σ. 145· Ψάλτης, Κ. (1993), *Τα Άνω Πορόια και η ιστορία τους*, Σέρρες: Νέστωρ, σ.96.

¹¹⁵ Δήμος Σιντικής (2025), Πρόγραμμα εκδηλώσεων «Νύχτες Αυγούστου». Ανακοίνωση Πολιτιστικού Τμήματος.

¹¹⁶ Schafer, R. M. (1994), ό.π. 146.

Η συγκρότηση και η αντοχή της Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων δεν μπορούν να κατανοηθούν έξω από το πλέγμα των τοπικών θεσμών και των υλικών υποδομών που τη στήριξαν διαχρονικά. Από τη δεκαετία του 1930 έως σήμερα, η «οικολογία» αυτή περιλαμβάνει: την Κοινότητα/Δήμο, τους συνεταιρισμούς, το Πνευματικό Κέντρο, σχολικές και εκκλησιαστικές δομές, καθώς και στην ύστερη περίοδο ευρωπαϊκά προγράμματα (LEADER) και ήπιες μορφές ψηφιακής τεκμηρίωσης.

Πίνακας 2. Οι Συνδυετικοί σύλλογοι και φορείς και ο ρόλος τους σε σχέση με τη Φιλαρμονική.

Έτος	Δομή/Φορέας	Ρόλος σε σχέση με τη Φιλαρμονική	Πηγές
1946	Αγροτική Μεταβατική Οικοκυρική Σχολή Θηλέων	Ημερήσια εκπαίδευση κοριτσιών, συμμετοχή σε «Εορτή Προόδου»	Ψάλτης 1993, σ.59 «Αργαλειός» 2006, σ. 119
1950	Κοινοτικός Υγειονομικός Σταθμός	«Μουσική συνοδεία» σε εθνικές εορτές, δωρεές οργάνων	Πέννας 1989, σ. 144
1968	Κέντρο Νεότητας	Αίθουσα πρόβας 35 τ.μ., βιβλιοθήκη 700 τίτλων	Αρχείο Φιλαρμονικής
1987	Πνευματικό Κέντρο Άνω Ποροΐων	Διοργάνωση φεστιβάλ, φιλοξενία συναυλιών	Πρακτικά Δ.Σ. Π.Κ. 1987 - 2024

Η υλική στήριξη της μπάντας προήλθε τόσο από δημοτικούς πόρους όσο και ευρωπαϊκούς, (φόρος καπνού 2% ως το 1980, πρόγραμμα LEADER 1998 για αγορά κρουστών) όσο και από άτυπες κοινοτικές πρακτικές, όπως ο θεσμός του «βαρελιού κρασιού» (20 λίτρα κρασί ανά αμπελουργό για το ταμείο της μπάντας)¹¹⁷. Μόλις πριν από λίγους μήνες, τον Μάρτιο του 2025, η Φιλαρμονική των Άνω Ποροΐων - της οποίας το επίσημο όνομα του Συλλόγου είναι "Σύλλογος Φίλων Μουσικής και Τέχνης στα Άνω Πορόια" - κατάφερε να ενταχθεί σε ένα νέο πρόγραμμα επιδότησης LEADER 2014-2020. Αυτή τη φορά θα αφορά την αγορά νέων στολών και την ανάπτυξη ενός νέου ιστότοπου για τη Φιλαρμονική¹¹⁸. Την περίοδο 1930 με 1960, η αρχική προμήθεια οργάνων κατέστη εφικτή με πρωτοβουλία του δασκάλου Χρήστου Σώστη και απόφαση του Κοινοτικού Συμβουλίου (πρόεδρος Βασίλειος Σιαφαρίκας) σε σύμπραξη με τον Αγροτικό Συνεταιρισμό· οικιακές εισφορές («σαντάλια καπνού») κάλυπταν σταθερά

¹¹⁷ Πέννας (1989), σ. 128.

¹¹⁸ Βλ. Παράρτημα.

λειτουργικές δαπάνες πριν και μετά τον πόλεμο¹¹⁹. Η πρακτική αυτή εναρμονίζεται με τα περιγραφόμενα από τον Μιχαηλίδη για τις αγροτικές κοινότητες της Μακεδονίας, όπου τα πολιτιστικά εγχειρήματα αντλούν πόρους από μικτές μορφές κοινοτικής αλληλεγγύης και συνεταιριστικής οικονομίας¹²⁰. Μετά τη διάλυση της μπάντας στην Κατοχή (ληηλασία οργάνων, απώλεια υλικού), η επανεκκίνηση του 1946 στηρίχθηκε σε έρανο τύπου «βαρέλι κρασιού»: δημοπρασίες τοπικής παραγωγής που διοχέτευαν ρευστότητα για αγορά πνευστών και στολών¹²¹. Το σχήμα αυτό τυπική έκφραση «κοινωνικού κεφαλαίου» κατά Putnam η οποία ενίσχυε δίκτυα εμπιστοσύνης και συμμετοχής γύρω από τον μουσικό θεσμό¹²². Η παρουσία δομών όπως το Πνευματικό Κέντρο Άνω Ποροίων (με εκθέσεις/αρχεία), το Κέντρο Νεότητας, η (παλαιά) Αγροτική-Οικοκυρική Σχολή Θηλέων και τα σχολεία, πρόσφεραν χώρους πρόβας, εκπαίδευσης και φιλοξενίας εκδηλώσεων, στη λογική που ο Παπακώστας περιγράφει ως «παράλληλη πολιτιστική παιδεία» της υπαίθρου¹²³. Εδώ εδράζεται και η μετάβαση από τις «μουσικές παρέες των καφενείων» (καντάδες, μικρά σχήματα) σε ημι-θεσμικές μορφές μάθησης, πριν ακόμη την πλήρη ωδαιοποίηση της διδασκαλίας¹²⁴. Στα τέλη του 20ού- αρχές 21ου αιώνα, μικρές ενισχύσεις από LEADER συνέβαλαν σε αγορά κρουστών και σε ψηφιοποίηση παρτιτούρων και φωτογραφικών τεκμηρίων (1.280 αρχεία σε πρώτη φάση), σηματοδοτώντας την είσοδο στη «μνήμη ως αρχείο» της κοινότητας¹²⁵. Η πρόσφατη έγκριση πράξης LEADER 2014–2020 (εκτέλεση/εκκαθάριση το 2024–2025) για νέες στολές και ιστοσελίδα-αποθετήριο ενισχύει την εξωστρέφεια και την πρόσβαση στο υλικό (φωτογραφίες, προγράμματα, προφορικό αρχείο). Το καφενείο «Όαση» λειτούργησε ως μικρο-εργαστήριο άτυπης μάθησης (παρεάκια κλαρίνου/κιθάρας, πρόβες πριν από γάμους/πανηγύρια), ενώ οι πλατείες/αυλές σχολείων αποτέλεσαν σκηνές δημόσιας ακρόασης. Η συνύπαρξη ιδιωτικών/δημόσιων σκηνών παρήγαγε μια «οικολογία μάθησης» που προηγήθηκε των τυπικών θεσμών, ακριβώς η λογική του community music που περιγράφουν η Veblen και η Green¹²⁶. Κατά την

¹¹⁹Πέννας, Π. Θ. (1989), *Τα Άνω Πορόια Σερρών, Το διαμάντι του Μπέλες. Ιστορία και Λαογραφία*, Αθήνα: ιδιωτ. έκδ., σσ. 33-36· Ψάλτης, Στ.(1993), *Άνω Πορόια τότε...*, Θεσσαλονίκη: Πολιτιστικός Σύλλογος Ανωποροϊτών Θεσσαλονίκης, σσ. 9-12,

¹²⁰ Μιχαηλίδης, Ι. (2003), *Η Μακεδονία στον 19ο–20ό αιώνα*, Θεσσαλονίκη: Βάνιας, σσ. 41-44, 58.

¹²¹ Πέννας, Π. Θ. (1989), ό.π., 127-128· Ψάλτης, Στ. (1993), ό.π., σ. 72.

¹²² Putnam, R. D. (2000), ό.π., σσ. 18-22, 65-66.

¹²³ Παπακώστας, Χ. (2010), «Μουσική και κοινότητα στη μακεδονική ύπαιθρο», *Πρακτικά Συνεδρίου Μουσικών Σπουδών*, Παν. Μακεδονίας, σσ. 210-216.

¹²⁴ Ψάλτης, Στ. (1993), ό.π., 59-65· *Στον Αργαλειό του Χρόνου: Άνω Πορόια - Ιστορία, Μνήμες, Θύμησης* (Δήμος Κερκίνης/Πνευματικό Κέντρο, 2006), σσ. 63-65.

¹²⁵ Αρχείο Πνευματικού Κέντρου Άνω Ποροίων: φάκελοι LEADER 1998, 2014-2020· υλικό.

¹²⁶ Veblen, K. (2013), *Community Music Today*, Rowman & Littlefield· Green, L. (2002), *How Popular*

υλοποίηση της αγοράς στολών (LEADER 2014-2020), η υποχρεωτική προχρηματοδότηση περίπου 25.000 € αντιμετωπίστηκε με ανοιχτό κάλεσμα προς την κοινότητα: μέσα σε <24 ώρες συγκεντρώθηκε όλο το ποσό από κατοίκους/ομογενείς/φίλους, γεγονός που τεκμηριώνει τον «μηχανισμό εμπιστοσύνης» γύρω από τη Φιλαρμονική [προφορική μαρτυρία Π. Κελίδη, 04/2024]. Η πράξη συνιστά χαρακτηριστικό παράδειγμα «*social capital in action*»¹²⁷ και «**ηχητικής μνήμης σε συλλογική εγγύηση**» κατά Ρόμπου-Λεβίδη¹²⁸. Η υποστήριξη της μπάντας συνδέεται σήμερα με τον Σύλλογο Φίλων Μουσικής και Τέχνης Άνω Ποροΐων (σύγχρονη επωνυμία/σήμα), που λειτουργεί συντονιστικά για δράσεις, χορηγίες, επικοινωνία και τεκμηρίωση, παράλληλα με τον Δήμο Σιντικής/Πνευματικό Κέντρο (για χώρους/εκδηλώσεις). Συνθετικά, το κεφάλαιο αυτό εξηγεί γιατί η Φιλαρμονική υπήρξε βιώσιμος θεσμός σε περιόδους δημογραφικής κάμψης, μέσα στο χρόνο και τα ιστορικά και κοινωνικοπολιτικά γεγονότα: οι πολλαπλές «δοκοί» κοινότητα, συνεταιρισμός, εκκλησία, σχολείο, Πνευματικό Κέντρο, LEADER, σύλλογοι, άτυπα καφενεία, διαμοιράζουν ρίσκα και πόρους, ώστε ο θεσμός να ανανεώνεται, να εκπαιδεύει και να παράγει δημόσιο πολιτισμό. Το σχήμα αυτό αντανακλά τον μακεδονικό «τρόπο» πολιτισμικής οργάνωσης που καταγράφουν οι μελέτες για τη μεθόριο: πολυκεντρική στήριξη, κοινοτική εμπιστοσύνη, οικονομία μικρής κλίμακας, μουσική ως συλλογική μνήμη¹²⁹.

3.2 Η ίδρυση της Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων (1934-1960): Οι απαρχές ενός θεσμού.

Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων, με επίσημη ονομασία σήμερα «Σύλλογος Φίλων Μουσικής και Τέχνης Άνω Ποροΐων», ιδρύθηκε το έτος 1934, αποτελώντας μία από τις πρώτες οργανωμένες μουσικές μπάντες της επαρχίας Σερρών. Ιδρυτής και ψυχή της υπήρξε ο δάσκαλος Σώστης Χρήστος, άνθρωπος με ιδιαίτερη μουσική παιδεία και κοινωνική δράση, ο οποίος ανέλαβε ρόλο οργανωτή, μουσικοδιδασκάλου και εκτελεστή¹³⁰. Η ίδρυση

Musicians Learn, Ashgate.σσ. 37-43.

¹²⁷Green, L. (2002). *How Popular Musicians Learn: A Way Ahead for Music Education*. Aldershot: Ashgate, σσ. 37-41.

¹²⁸Ρόμπου-Λεβίδη, Λ. (2008), *Μουσικές της Μακεδονίας: Μνήμη, Ταυτότητα και Πράξη*, Αθήνα: Εκκρεμές, σσ. 141-146.

¹²⁹Μιχαηλίδης, Ι. (2003), *Η Μακεδονία στον 19ο–20ό αιώνα*, Θεσσαλονίκη: Βάνιας, σσ. 97-102, 153, 214· Παπακώστας, Χ. (2010), «Μουσική και κοινότητα στη μακεδονική ύπαιθρο», *Πρακτικά Συνεδρίου Μουσικών Σπουδών*, Παν. Μακεδονίας, σσ. 210-216· Ρόμπου-Λεβίδη, Λ. (2008), *Μουσικές της Μακεδονίας: Μνήμη, Ταυτότητα και Πράξη*, Αθήνα: Εκκρεμές, σσ. 122, 135-138, 141-146.

¹³⁰ Ψάλτης, Σ. (1993), *Τα Άνω Ποροΐα τότε...* Θεσσαλονίκη: σσ. 9-12· Πέννας, Π. (1989), *Τα Άνω Ποροΐα*

εντάσσεται στο ευρύτερο κύμα δημιουργίας φιλαρμονικών στις μακεδονικές κοινότητες του Μεσοπολέμου (Πτολεμαΐδα, Σέρρες, Καστοριά), που λειτουργούσαν ως όργανα πολιτισμικής «εκπολιτιστικής πολιτικής» αλλά και συλλογικής ταυτότητας¹³¹. Η Φιλαρμονική των Άνω Ποροίων αποτέλεσε, με άλλα λόγια, την ηχητική έκφραση της κοινωνικής ανόδου και του πνεύματος κοινοτικής προόδου που χαρακτήριζε τον μεσοπολεμικό εκσυγχρονισμό της περιοχής.

Πίνακας 3.

Συνοπτικός πίνακας φάσεων

Περίοδος	Χαρακτηριστικά	Μέλη	Σημαντικά Γεγονότα
1934 - 1941	Ίδρυση - Άνθηση	25-30	Πρώτη εμφάνιση, καθιέρωση εράνου
1941 - 1945	Κατοχή - Διάλυση	0	Λεηλασία, απώλεια οργάνων
1946 - 1965	Ανασυγκρότηση	18-32	Έρανος, επαναλειτουργία, παρέλαση Αθήνας
1965 - 1975	Ύφεση - Μετανάστευση	10-12	Πτώση μελών, προσωρινή «εισαγωγή μουσικών»
1982 - 2010	Αναγέννηση Ζωΐδη	18-38	Διαγωνισμοί, επέκταση ρεπερτορίου
2011 - σήμερα	Ψηφιακή και τουριστική Φάση	30-54	Ψηφιοποίηση, οικοτουρισμός

3.2.1 Τα πρώτα χρόνια (1934-1940)

Η Φιλαρμονική λειτούργησε ως μουσικό τμήμα του Μουσικοαθλητικού Συλλόγου «Διγενής», ο οποίος είχε ιδρυθεί το 1909 και αποτέλεσε τον πρώτο φορέα πολιτιστικής δράσης στο χωριό¹³².

Το πρώτο καταστατικό της μουσικής μπάντας κάηκε κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, καθώς το χωριό υπέστη εκτεταμένες ζημιές από τη βουλγαρική κατοχή (1941–1944). Ωστόσο, διασώθηκαν ορισμένα όργανα και μερικές παρτιτούρες, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν ξανά μετά το 1945¹³³.

Σερρών. Το διαμάντι του Μπέλες. Αθήνα, σσ. 33-34,

¹³¹Μιχαηλίδης, Ι. (2003), *Η Μακεδονία του Μεσοπολέμου*, Θεσσαλονίκη, σσ. 97-102.

¹³²Ψάλτης, Σ. (1993), ό.π., σσ. 10· Κωστόπουλος, Θ. (2015), *Πολιτιστικοί θεσμοί και τοπική αυτοδιοίκηση στη Μακεδονία του 20ού αιώνα*, Θεσσαλονίκη, σσ. 59-60.

¹³³Πέννας, Π. (1989), ό.π., σσ. 127-128· Ψάλτης, Σ. (1993), ό.π., σ. 72.

Πίνακας 4. Οι πρώτοι μαθητές της Φιλαρμονικής¹³⁴ υπήρξαν οι:

Όνομα	Όργανο
Ιωάννης Τριανταφύλλου	κορνέτα
Θωμάς Νάστος	κορνέτα
Ιωάννης Παπαστεργίου	τρομπόνι
Γεώργιος Δεβελάσκας	τρομπόνι
Γεώργιος Νανόπουλος	ευφώνιο
Γεώργιος Γκατζώλας	μπάσο
Κωνσταντίνος Καρατζάς	πιατίνια
Νικόλαος Τσούτσουρας	τύμπανο/μπάσο
Αργύριος Αργυρίου	άγνωστο
Κωνσταντίνος Γκίνης	άγνωστο

Τα πρώτα όργανα αγοράστηκαν χάρη στη στήριξη της Κοινότητας Άνω Ποροΐων (επί προεδρίας Βασιλείου Σιαφαρίκα) και του Αγροτικού Συνεταιρισμού, ενώ σημαντική ήταν η συνδρομή των κατοίκων, που συγκέντρωσαν το απαραίτητο ποσό μέσα από εθελοντικές εισφορές¹³⁵. Ο θεσμός καθιερώθηκε ταχύτατα, καθώς οι πρώτες δημόσιες εμφανίσεις συνδέθηκαν με τις εθνικές εορτές, τα πανηγύρια του Αγίου Γεωργίου και του Δεκαπενταύγουστου, αλλά και τις εκκλησιαστικές λιτανείες, επιβεβαιώνοντας τη λειτουργία της ως «*ηχητικού συμβόλου της κοινότητας*»¹³⁶.

Η ανασυγκρότηση της Φιλαρμονικής μετά τον πόλεμο δεν ήταν απλώς καλλιτεχνική αλλά και κοινωνική πράξη μνήμης. Η μουσική επανέφερε την κανονικότητα και λειτουργούσε ως σύμβολο ανθεκτικότητας της κοινότητας. Όπως παρατηρεί η Ρόμπου-Λεβίδη, «*στις μικρές μακεδονικές κοινότητες η μουσική είναι μορφή επαναθεμελίωσης του συλλογικού εαυτού μετά*

¹³⁴Πέννας, Π. (1989), ό.π., σ. 34· Ψάλτης, Σ. (1993), ό.π., σ. 9.

¹³⁵Ψάλτης, Σ. (1993), ό.π., σσ. 9-10· Παπακώστας, Δ. (2010), *Η μουσική παιδεία στη Βόρεια Ελλάδα*. Θεσσαλονίκη, σ. 214.

¹³⁶Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), *Μουσικές κοινότητες και συλλογική μνήμη στη Μακεδονία*, Αθήνα, σσ. 135-136.

από ιστορικές κρίσεις»¹³⁷. Η σημερινή της θεσμική υπόσταση, υπό την ονομασία «Σύλλογος Φίλων Μουσικής και Τέχνης Άνω Ποροίων», αποτυπώνει τη διεύρυνση του πολιτιστικού της ρόλου και τη συνέχιση της μουσικής της παράδοσης στο σύγχρονο πλαίσιο.

3.2.2 Ο πόλεμος και η αδρανοποίηση (1941-1946)

Κατά την περίοδο της βουλγαρικής κατοχής (1941-1944), η Φιλαρμονική αδρανοποιήθηκε πλήρως. Πολλά μουσικά όργανα λεηλατήθηκαν ή καταστράφηκαν, ενώ οι περισσότεροι μουσικοί είτε επιστρατεύτηκαν είτε διέφυγαν προς τα αστικά κέντρα ¹³⁸.

Οι μαρτυρίες των γεροντότερων κατοίκων (όπως καταγράφονται στον Ψάλτη) περιγράφουν χαρακτηριστικές σκηνές, όπου τα πνευστά όργανα θάβονταν σε κήπους ή αποθήκες για να διασωθούν από την κατάσχεση¹³⁹. Το πρώτο καταστατικό της μουσικής μπάντας, η οποία λειτουργούσε τότε ως μουσικό τμήμα του Μουσικοαθλητικού Συλλόγου “Διγενής”, καταστράφηκε την ίδια περίοδο, μαζί με μεγάλο μέρος του σχολικού και κοινοτικού αρχείου ¹⁴⁰. Έτσι, η θεσμική συνέχεια της Φιλαρμονικής βασίστηκε στη συλλογική μνήμη και στη μεταφορά γνώσης μεταξύ παλαιών και νεότερων μουσικών, καθώς μόνο λίγες παρτιτούρες και ορισμένα όργανα είχαν διασωθεί και επαναχρησιμοποιήθηκαν μεταπολεμικά¹⁴¹.

Μετά την Απελευθέρωση, το 1946-1947, η Φιλαρμονική επαναδραστηριοποιήθηκε με πρωτοβουλία του Σώστη Χρήστου, αυτή τη φορά υπό τοπική αυτοδιοικητική εποπτεία, συμμετέχοντας κυρίως σε παρελάσεις και περιφορές¹⁴². Η ανασύσταση της μπάντας εκείνη την περίοδο δεν είχε μόνο καλλιτεχνική σημασία, αποτέλεσε πράξη επαναφοράς της κανονικότητας και συλλογικής ανόρθωσης, καθώς οι ήχοι της μουσικής επανέφεραν στο χωριό τον ρυθμό της ζωής μετά από χρόνια βίας και κατοχής.

Οι εκτοπισμοί οικογενειών που είχαν προηγηθεί (1916-1918), καθώς και η μεταπολεμική ανασφάλεια, εξηγούν τη μείωση του ανθρώπινου δυναμικού και τη δυσκολία στελέχωσης της Φιλαρμονικής στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια¹⁴³. Ωστόσο, η επιμονή των λίγων μελών

¹³⁷ Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), ό.π., 140.

¹³⁸ Πέννας, Π. (1989), ό.π., σ. 128· Ψάλτης, Σ. (1993), ό.π., σ. 72.

¹³⁹ Ψάλτης, Σ. (1993), ό.π., σ. 72.

¹⁴⁰ Κωστόπουλος, Θ. (2015), *Πολιτιστικοί θεσμοί και τοπική αυτοδιοίκηση στη Μακεδονία του 20ού αιώνα*, Θεσσαλονίκη, σ. 60· Μιχαηλίδης, Ι. (2003), *Η Μακεδονία του Μεσοπολέμου*, Θεσσαλονίκη, σ. 97.

¹⁴¹ Πέννας, Π. (1989), ό.π., σ. 128· Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), ό.π., σ. 136.

¹⁴² Παπακώστας, Δ. (2010), *Η μουσική παιδεία στη Βόρεια Ελλάδα*. Θεσσαλονίκη, σ. 214· Ψάλτης, Σ. (1993), ό.π., σ. 73.

¹⁴³ Πέννας, Π. (1989), ό.π., σσ. 103-104· Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), ό.π., σ. 140.

που παρέμειναν, όπως του Γεωργίου Νανόπουλου και του Ιωάννη Παπαστεργίου επέτρεψε τη συνέχιση της μουσικής παρουσίας, έστω και με περιορισμένες δυνατότητες, διατηρώντας τον θεσμό ζωντανό έως την επόμενη αναδιοργάνωση της δεκαετίας του 1960.

3.3 Μεταπολεμική περίοδος (1947-1975): ανασυγκρότηση και κοινοτική συνέχεια

Μετά την απελευθέρωση και έως τα μέσα της δεκαετίας του 1970, η Φιλαρμονική Άνω Ποροίων διένυσε μια μακρά μεταβατική περίοδο, κατά την οποία η λειτουργία της παρέμεινε περιοδική και επισφαλής. Παρά τις δυσκολίες, η παρουσία της δεν έπαψε να αποτελεί στοιχείο του τοπικού εορτολογίου και της συλλογικής ζωής. Η επανενεργοποίηση της Φιλαρμονικής ξεκίνησε γύρω στο 1947-48, όταν ο Σώστης Χρήστος ανέλαβε εκ νέου να οργανώσει τα μαθήματα και να συντηρήσει τα εναπομείναντα όργανα. Ο ίδιος, σύμφωνα με τον Ψάλτη, «συνέχισε μόνος του, με λίγους μαθητές και χωρίς χρηματοδότηση, να κρατά ζωντανό το σχήμα σε παρελάσεις και θρησκευτικές τελετές».¹⁴⁴ Την περίοδο αυτή, η Φιλαρμονική λειτουργούσε ουσιαστικά ως παράρτημα της Κοινότητας και του Συλλόγου «Διγενής», με τη διδασκαλία να διεξάγεται είτε στο σχολείο είτε σε ιδιωτικούς χώρους.¹⁴⁵ Καθοριστική για τη διατήρηση της μπάντας υπήρξε η κοινοτική αλληλεγγύη: κάθε οικογένεια συνεισέφερε «ένα σαντάλι καπνού» υπέρ του ταμείου της Φιλαρμονικής, από το οποίο καλύπτονταν οι ανάγκες για επισκευές και στολές¹⁴⁶. Αυτό το σύστημα συμμετοχής, βασισμένο στη μικροκλίμακα της τοπικής οικονομίας, συνιστά πρώιμη μορφή του «πολιτισμού της δωρεάς» που συναντούμε και στις μεταγενέστερες δεκαετίες¹⁴⁷. Κατά τη δεκαετία του 1950, η Φιλαρμονική διατήρησε περιορισμένη δράση, συμμετέχοντας κυρίως σε εθνικές εορτές και εκκλησιαστικές περιφορές. Τα διαθέσιμα όργανα ήταν λίγα και παλαιά, ενώ αρκετά είχαν επισκευαστεί τοπικά από τεχνίτες των Άνω Ποροίων¹⁴⁸. Παρά τις αντιξοότητες, η Φιλαρμονική λειτούργησε ως φορέας κοινοτικής συνέχειας, προσφέροντας μουσική εκπαίδευση σε παιδιά που διαφορετικά δεν θα είχαν πρόσβαση σε οργανωμένη μουσική παιδεία. Στις αρχές της δεκαετίας του 1960, αναφέρεται η παρουσία του Μιχαήλ

¹⁴⁴ Ψάλτης, Σ. (1993), ό.π., σσ. 72-74.

¹⁴⁵ Πέννας, Π. (1989), ό.π., σσ. 127-128.

¹⁴⁶ Ψάλτης, Σ. (1993), ό.π., σ. 74· Πέννας, Π. (1989), ό.π., σ. 128.

¹⁴⁷ Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), ό.π., σ. 135-136.

¹⁴⁸ Ψάλτης, Σ. (1993), ό.π., σ. 74.

Τουρλίδη, μαέστρου από το Κιλκίς, ο οποίος ανέλαβε τη διεύθυνση της μπάντας και την αναδιοργάνωσή της με εβδομαδιαίες πρόβες¹⁴⁹. Υπό τη δική του καθοδήγηση δημιουργήθηκε ένας πυρήνας 10–12 μουσικών, που εκπροσωπούσε το χωριό σε παρελάσεις, πανηγύρια και επίσημες εκδηλώσεις. Η παρουσία της Φιλαρμονικής στις παρελάσεις και στις λιτανείες κατά τις δεκαετίες 1950-1960, ακόμη και με περιορισμένο σχήμα, απέκτησε συμβολικό χαρακτήρα· όπως αναφέρει ο Παπακώστας, *«η συνέχιση του ήχου, έστω και αποδυναμωμένου, σηματοδοτούσε τη διατήρηση της κοινότητας μέσα από τη μουσική»*.¹⁵⁰ Σύμφωνα με τις προφορικές μαρτυρίες του μαέστρου Νικολάου Ζωΐδη (Μάρτιος 2023), *«μέχρι το 1970 η Φιλαρμονική δεν έπαψε ποτέ να βγαίνει στις εθνικές γιορτές έστω κι αν έπαιζαν πέντε άνθρωποι, έπρεπε να ακουστεί το εμβατήριο»*. Η μαρτυρία αυτή, επιβεβαιωμένη και από φωτογραφίες του αρχείου Π. Ζιώγα (1961-1970), τεκμηριώνει την αδιάλειπτη, έστω και ερασιτεχνική, λειτουργία του θεσμού καθ' όλη τη μεταπολεμική περίοδο. Προς τα τέλη της δεκαετίας του 1960, η δραστηριότητα της μπάντας μειώθηκε περαιτέρω, ενώ τα όργανα φυλάσσονταν προσωρινά στο Κοινοτικό Κατάστημα. Ωστόσο, η συλλογική μνήμη της Φιλαρμονικής δεν έσβησε: οι ίδιοι οι κάτοικοι αναφέρονται σε εκείνη την εποχή ως *«τα χρόνια της σιωπής, αλλά όχι της λήθης»*. Η επανίδρυση του 1975 δεν αποτέλεσε επομένως εκ του μηδενός δημιουργία, αλλά αναβίωση ενός ζωντανού σπέρματος μουσικής συνέχειας που επιβίωσε για σχεδόν τρεις δεκαετίες μέσα από την αφοσίωση λίγων ανθρώπων.

¹⁴⁹Πέννας, Π. (1989), ό.π., σσ. 129· Ζιώγας, Χρ. Π. (2005), *Άνω Πορροΐα: Γενεαλογίες και εικόνες, με ιστορική εισαγωγή και παράρτημα*, Θεσσαλονίκη: Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, σ. 402.

¹⁵⁰Παπακώστας, Δ. (2010), ό.π., σ 210.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

4. Η Νέα εποχή της Φιλαρμονικής των Άνω Ποροΐων (1975-2025).

Η περίοδος 1975-2025 συνιστά το ώριμο, σύγχρονο κεφάλαιο της Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων: από την επανίδρυση και τη θεσμική της ανασυγκρότηση, έως την εκπαιδευτική της εμβέλεια και την πολιτισμική της εξωστρέφεια. Σε αυτά τα πενήντα χρόνια, η Φιλαρμονική μετασχηματίζεται από «σχήμα αναβίωσης» σε σταθερό κοινοτικό θεσμό, με σαφές παιδευτικό αποτύπωμα, διαγενεακή συμμετοχή και ρόλο-κλειδί στη διαχείριση της συλλογικής μνήμης. Κεντρικοί φορείς αυτού του μετασχηματισμού υπήρξαν πρόσωπα-ορόσημα (όπως ο αρχιμουσικός Νικόλαος Ζωΐδης), αλλά και εμβληματικές διαδρομές μουσικών που υπερέβησαν τα όρια του χωριού (Απόστολος Ζωΐδης, Αναστάσιος Κωτούλας), διατηρώντας ταυτόχρονα ζωντανό τον δεσμό με την κοινότητα. Παράλληλα, η Φιλαρμονική συγκροτεί το «ηχητικό ημερολόγιο» του τόπου μέσα από τις ετήσιες τελετουργίες, ενώ το ρεπερτόριό της λειτουργεί ως ζωντανό αρχείο μνήμης που συνδέει το τοπικό με το εθνικό, το παραδοσιακό με το σύγχρονο. Οι υποενοτήτες που ακολουθούν φωτίζουν διαδοχικά: την επανεκκίνηση του 1975, την «γενιά της συνέχειας», το εθιμικό-τελετουργικό πεδίο, τις επιλογές ρεπερτορίου και, τέλος, την καθημερινή εκπαιδευτική και κοινωνική λειτουργία της μπάντας ως θεσμού κοινοτικής ανθεκτικότητας.

4.1 Η επανίδρυση του 1975 και η νέα εποχή

Το 1975, με πρόεδρο της Κοινότητας τον ιδρυτή Χρήστο Σώστη, η Φιλαρμονική επανιδρύεται επίσημα. Η επανεκκίνηση σηματοδοτείται από αναδιοργάνωση, προμήθεια νέων οργάνων, και από την ένταξη της Φιλαρμονικής στον Μουσικοαθλητικό Σύλλογο “Διγενής”¹⁵¹. Το 1976 ο Δημήτριος Δούμτσος δώρισε τις νέες στολές, ανανεώνοντας την οπτική ταυτότητα και ενισχύοντας την παρουσία σε δημόσιες εκδηλώσεις.¹⁵² Στη δεκαετία αυτή η Φιλαρμονική συμμετέχει σταθερά σε παρελάσεις, κάλαντα, πανηγύρια και εορτασμούς της Σιντικής, για μερικούς μήνες με μαέστρο το ίδιο τον πρόεδρο της

¹⁵¹Πέννας, Π. (1989), ό.π., σ. 129· Ψάλτης, Σ. (1993), ό.π., σ. 65.

¹⁵²Πέννας, Π. (1989), ό.π., σ. 149.

κοινότητας Χρήστο Σώστη ο οποίος με τη σειρά του ανέθεσε το έργο του μαέστρου και δασκάλου στον Σταύρο Βασδέκη, λειτουργώντας ως σύμβολο κοινοτικής ανάτασης.¹⁵³

4.2 Ο αρχιμουσικός Νικόλαος Ζωΐδης και η «γενιά της συνέχειας»

Από το 1982 και εξής, η πορεία της Φιλαρμονικής ταυτίζεται με τον αρχιμουσικό Νικόλαο Ζωΐδη, ο οποίος συνδύασε άτυπη μάθηση («από στόμα σε στόμα») με σύγχρονη σημειογραφία, μετατρέποντας τη Φιλαρμονική σε «λαϊκό ωδείο» του χωριού. Γεννημένος το 1960, από πολύ μικρή ηλικία παρουσίασε έντονη κλίση προς τη μουσική. Θυμάται πως έπαιζε φουσαρμόνικα αυτοδίδακτα. Εκείνη την εποχή, ωστόσο, δεν υπήρχαν οι απαραίτητες υποδομές ώστε να μπορέσει κάποιος να φοιτήσει σε ωδείο, ενώ η φιλαρμονική είχε παύση τη λειτουργία της ως φορέας μουσικής διδασκαλίας καθώς είχε περιοδική επιτελεστική παρουσία. Σε ηλικία δεκαπέντε ετών, με την επαναλειτουργία της φιλαρμονικής, ξεκίνησε τη μελέτη της τρομπέτας, ενώ παράλληλα ασχολήθηκε αυτοδίδακτα με την κιθάρα. Στα δεκαοκτώ του χρόνια έγινε φοιτητής της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Ρόδου και ταυτόχρονα παρακολουθούσε ιδιαίτερα μαθήματα πιάνου στο Εθνικό Ωδείο, έχοντας μάλιστα λάβει υποτροφία για σπουδές στη Γαλλία. Κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής του θητείας υπηρέτησε στη Στρατιωτική Μπάντα της Αλεξανδρούπολης για δύο έτη. Από το 1982 έως και σήμερα, υπηρετεί ως δάσκαλος και αρχιμουσικός της Φιλαρμονικής του χωριού, συμβάλλοντας ενεργά στην καλλιέργεια της μουσικής παιδείας και στη διατήρηση της τοπικής μουσικής παράδοσης.¹⁵⁴ Όπως αναφέρει ο ίδιος, *«Η Φιλαρμονική είναι το μουσικό σχολείο του χωριού. Όλοι περνούν από εδώ κάποια στιγμή της ζωής τους. Στο χωριό όλοι γνωρίζουν να διαβάσουν μια παρτιτούρα»*.

4.2.1 Δύο εμβληματικές διαδρομές

Ο Απόστολος Ζωΐδης όπου από πολύ νεαρή ηλικία ανέπτυξε έντονο ενδιαφέρον για τη μουσική. Σε ηλικία μόλις δύο ετών άρχισε να παίζει τουμπελέκι, ενώ στη συνέχεια από τα χρόνια του νηπιαγωγείου, ασχολήθηκε με το τύμπανο και το κλαρίνο. Αργότερα στράφηκε στο αλτικόρνο και, στην ηλικία των δεκαπέντε ετών, ξεκίνησε να παίζει το αγαπημένο του

¹⁵³ Παπακώστας, Δ. (2010), ό.π., σσ. 210-214.

¹⁵⁴ Προφορική μαρτυρία Ν. Ζωΐδη, αρχιμουσικού Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων (Μάρτιος 2023).

όργανο, την τούμπα, με την οποία εξακολουθεί να συμμετέχει ενεργά στις μουσικές δραστηριότητες της Φιλαρμονικής. Παράλληλα, παρακολουθούσε μαθήματα πιάνου σε ωδείο και αργότερα εισήχθη στο Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Εκεί ειδικεύτηκε στη Μονωδία, αποκτώντας την ιδιότητα του τενόρου. Μετά την ολοκλήρωση της στρατιωτικής του θητείας, την οποία υπηρέτησε στη Στρατιωτική Μπάντα, μετέβη στη Γερμανία, όπου, έπειτα από επιτυχημένη ακρόαση, προσλήφθηκε ως τενόρος στην Όπερα του Ρήνου. Περίπου δέκα χρόνια αργότερα, αποφάσισε να συνεχίσει την καλλιτεχνική του πορεία στην Όπερα της Ζυρίχης, όπου εξακολουθεί να εργάζεται μέχρι σήμερα. Αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι πως από τα 13 του χρόνια του ενορχήστρωνε ακουστικά έργα για τη Φιλαρμονική εξελίσσοντας το ρεπερτόριο της.¹⁵⁵ Και ο Αναστάσιος (Τάσος) Κωτούλας υπήρξε μία από τις πιο emblematic μορφές της μεταπολεμικής πορείας της Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων. Ανήκε στη γενιά των μουσικών που εντάχθηκαν αμέσως μετά την επανίδρυση του 1975, μαθητεύοντας κοντά στους παλαιότερους μουσικούς της μπάντας και στους δασκάλους Χρήστο Σώστη και Κωνσταντίνο Νανόπουλο ¹⁵⁶. Από πολύ νωρίς ανέδειξε το ταλέντο του στην κορνέτα και την τρομπέτα, συμμετέχοντας σε παρελάσεις, λιτανείες και πανηγύρια, ενώ επικουρικά είχε ρόλο επικεφαλής της μπάντας, όπως αποτυπώνεται στη φωτογραφία του Ζιώγα το 1987. ¹⁵⁷ Ξεκίνησε ως κορνετίστας της μπάντας Ο Κωτούλας συνδύαζε τη μουσική διδασκαλία με τη συμμετοχή του σε στρατιωτικά και επαγγελματικά μουσικά σύνολα, διαμορφώνοντας ένα προφίλ λαϊκού επαγγελματία μουσικού που συνέδεε την τοπική εμπειρία με τη θεσμική μουσική εκπαίδευση. Η μετέπειτα πορεία του τον οδήγησε στην Αθήνα, όπου εντάχθηκε σε στρατιωτική μουσική μονάδα και εξελίχθηκε σε τρομπετίστα της Μπάντας της Εθνικής Ελλάδος, συνοδεύοντας την εθνική ομάδα στους πανηγυρισμούς και στις διεθνείς διοργανώσεις (πανηγυρισμοί/ αποστολές). ¹⁵⁸ Η δημόσια εικόνα του ως «ο τρομπετίστας της Εθνικής» έκανε γνωστό το όνομά του πανελλαδικά. Παρά τη μακρόχρονη απουσία του από το χωριό, ο Αναστάσιος Κωτούλας συνεχίζει να διατηρεί δεσμούς με το χωριό και τη Φιλαρμονική, συμμετέχοντας σε επετειακές εκδηλώσεις και συναυλίες. Αυτές

¹⁵⁵ Προφορική μαρτυρία Ν. Ζωΐδη, ό.π.

¹⁵⁶ Ζιώγας, Ν. (2000), *Από το 1961 έως το 2000*, Άνω Πορόια: Πολιτιστικός Σύλλογος Άνω Ποροΐων, σσ. 52-54.

¹⁵⁷ Ζιώγας, Χρ. Π. (2005), *Άνω Πορόια: Γενεαλογίες και εικόνες, με ιστορική εισαγωγή και παράρτημα*, Θεσσαλονίκη: Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, σ. 405.

¹⁵⁸ Συνέντευξη Α. Κωτούλα, ΕΡΤ Σπορ, «Πανηγυρισμοί Εθνικής Ελλάδος» (Ιούλιος 2024). Διαδικτυακή συνέντευξη Α. Κωτούλα στο Sportsfeed.gr, «Ο τρομπετίστας της Εθνικής: Ο ήχος της νίκης» (2023).

οι πορείες επιβεβαιώνουν τη θέση του Assmann για τη διαγενεακή μεταβίβαση της πολιτισμικής μνήμης.¹⁵⁹

4.3 Η Φιλαρμονική ως «ηχητικό ημερολόγιο» της κοινότητας

Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων λειτουργεί ως βασικός ερμηνευτής του ετήσιου «ηχητικού ημερολογίου» του χωριού, δηλαδή, του συνόλου των μουσικών πράξεων που επαναλαμβάνονται κυκλικά και προσδίδουν στο χρόνο τελετουργικό ρυθμό και κοινωνικό νόημα. Η παρουσία της σε όλες σχεδόν τις εορτές συγκροτεί ένα ηχητικό πλέγμα που συνδέει τη μνήμη, την κοινότητα και το τοπίο. Σύμφωνα με τον R. Murray Schafer (1994), κάθε τόπος παράγει τη δική του «ακουστική οικολογία», ένα δίκτυο ήχων που λειτουργούν ως δείκτες ταυτότητας. Στα Άνω Ποροΐα, ο ήχος των πνευστών της Φιλαρμονικής είναι ακριβώς αυτό: η φωνή της κοινότητας μέσα στον χρόνο.¹⁶⁰

Πίνακας 5. **Ο ετήσιος εθιμικός κύκλος και η μουσική μπάντα**

Ημερομηνία	Έθιμο/Εκδήλωση	Παρουσία Φιλαρμονικής	Ιδιαιτερότητες	Πηγές
24-31 Δεκ.	Κάλαντα Χριστουγέννων	Δίφωνη ομάδα καλλαντιστών + μπάντα	Κρουστό «ταπουσουκά»	Ψάλτης 1993, σ. 19
Κυριακή του Θωμά	“Βόλτα” (λαογραφικό)	Πομπή μπάντας στους καφενέδες	Τραγούδι «Venit’ feciori»	Ψάλτης 1993, σ. 61
23 Απριλ.	Πανηγύρι Αγ. Γεωργίου	Παρέλαση μπάντας, χορός Συρτός Σερρών	Πρώτη εμφάνιση μαθητών σχολής	Αρχείο Φιλαρμονικής
15 Αυγ.	Δεκαπενταύγουστος	Συναυλία πλατείας «ντουζένη»	Διασκευή έντεχνου (Ξαρχάκος)	Προφορική μαρτυρία Ι4
14 Σεπτ.	Τίμιος Σταυρός	Λιτανείες + νεκρώσιμα εμβατήρια	Τονισμός χαμηλών πνευστών	Πέννας 1989, σ. 96

Η διπλή λειτουργία της μπάντας, τελετουργική και ψυχαγωγική, συγκολλά τις διάφορες πολιτισμικές ομάδες του τόπου¹⁶¹. Η επιλογή ρεπερτορίου λειτουργεί ως τοπικό «καλώδιο

¹⁵⁹ Assmann, J. (2011), *Cultural Memory and Early Civilization*. Cambridge University Press. σσ. 37-41.

¹⁶⁰ Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), ό.π., σ. 138.

¹⁶¹ Διονυσίου, Α., Ακογιούντογλου, Ε. & Λευθεριώτη, Σ. (2020). *Η μουσική πράξη ως κοινότητα: Κοινωνιολογικές και παιδαγωγικές προσεγγίσεις της συμμετοχής*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σσ. 92-98, 115-120.

μνήμης» (π.χ. το βλάχικο τραγούδι *Aitëni drăge mi* ως εμβατήριο)¹⁶².

Χριστούγεννα (24-31 Δεκεμβρίου)

Η εορταστική περίοδος αρχίζει με τα κάλαντα, όπου μια δίφωνη ομάδα καλλαντιστών συνοδεύεται από μικρό σχήμα της Φιλαρμονικής. Η χρήση του τοπικού κρουστού «ταπουσούκα» (τύμπανο με μπάσα, μεταλλική χροιά) αποτελεί στοιχείο που διαφοροποιεί την τοπική μουσική πρακτική από τα υπόλοιπα χωριά της Σιντικής. Όπως επισημαίνει η Ρόμπου-Λεβίδη, τα εορταστικά μουσικά δρώμενα στα χωριά της Μακεδονίας συνιστούν μορφή «ηχητικής επικύρωσης του χώρου».¹⁶³ Η θέση αυτή επαναλαμβάνεται και στην ερευνητική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (2021), όπου σημειώνεται ότι «η μουσική δράση των φιλαρμονικών κατά τα κάλαντα λειτουργεί ως συμβολική ανανέωση της κοινοτικής συνοχής».¹⁶⁴

Κυριακή του Θωμά - Η «Βόλτα» της μπάντας

Την Κυριακή του Θωμά, η Φιλαρμονική περιδιαβαίνει τα καφενεία του χωριού σε πομπική “βόλτα”, παιανίζοντας εμβατήρια και παραδοσιακά τραγούδια. Κορυφαία στιγμή είναι η εκτέλεση του βλαχόφωνου άσματος *Veni! feciori* (“Ελάτε, παλικάρια”), που επαναφέρει στη μνήμη τη βλαχική προέλευση μέρους του πληθυσμού.

Η Ρόμπου-Λεβίδη, ερμηνεύει τέτοιες κινητές μουσικές τελετουργίες ως διαδικασίες επανεγγραφής της συλλογικής ταυτότητας στον δημόσιο χώρο.¹⁶⁵

23 Απριλίου – Πανηγύρι Αγίου Γεωργίου

Το πανηγύρι του Αγίου Γεωργίου αποτελεί κορυφαίο εορτασμό της άνοιξης. Η Φιλαρμονική ανοίγει την παρέλαση και συνοδεύει τη λιτανεία της εικόνας. Παράλληλα, οι μαθητές της σχολής πνευστών πραγματοποιούν την πρώτη τους δημόσια εμφάνιση, γεγονός που

¹⁶² Ψάλτης (1993), ό.π., σ. 155.

¹⁶³ Πέννας, Π. (1989), ό.π., σσ. 103-104· Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), ό.π., σ. 140.

¹⁶⁴ Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), Λαϊκή ιστοριογραφία και συλλογική μνήμη στη Μακεδονία. Αθήνα: Εστία, σ. 138. βλ. επίσης Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (2021). *6ο Συνέδριο Μουσικών Σπουδών: Μουσική Εκπαίδευση, Κοινότητα και Πολιτισμική Ταυτότητα*. Θεσσαλονίκη: Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, σσ. 214-217.

¹⁶⁵ Ρόμπου-Λεβίδη (2008), ό.π., σ. 141.

σηματοδοτεί τη συνέχιση της μουσικής παράδοσης.

Ο Παπακώστας, σημειώνει ότι τα πανηγύρια της Μακεδονίας αποτελούν «πλαίσια μουσικής μύησης και κοινωνικής ένταξης», το χορευτικό «Συρτός Σερρών», που αποδίδεται κάθε χρόνο, λειτουργεί ως σύμβολο τοπικής υπερηφάνειας.¹⁶⁶

15 Αυγούστου - Κοίμηση της Θεοτόκου

Η καλοκαιρινή συναυλία της πλατείας - γνωστή ως «ντουζένι»- συνδυάζει έντεχνα έργα (Ξαρχάκος, Θεοδωράκης) με διασκευές παραδοσιακών σκοπών. Η επιλογή αυτή αποτυπώνει, κατά τον Small (1998), τη «διαπραγμάτευση ταυτότητας μέσω της μουσικής πράξης (musicking)»· δηλαδή, τη συνάντηση του τοπικού με το πανελλήνιο και του βιωματικού με το καλλιτεχνικό.¹⁶⁷

14 Σεπτεμβρίου - Ύψωση του Τιμίου Σταυρού

Η εορτή του Σταυρού κλείνει το ετήσιο ημερολόγιο με λιτανείες και νεκρώσιμα εμβατήρια. Η επιλογή χαμηλών πνευστών (βαρύτονα, τρομπόνα) προσδίδει τελετουργική βαρύτητα. Ο Ψάλτης, αναφέρει ότι «η εναλλαγή των χαμηλών φθόγγων μετατρέπει το εμβατήριο σε μορφή προσευχής».

Η Ρόμπου-Λεβίδη, περιγράφει αυτές τις εκτελέσεις ως «ακουστική λατρεία», έναν τρόπο με τον οποίο η κοινότητα βιώνει τη μνήμη και τη θρησκευτικότητα μέσω του ήχου.¹⁶⁸

Σύγχρονες εκδηλώσεις και συνέχεια

Στις πρόσφατες εκδηλώσεις του Δήμου Σιντικής («Νύχτες Αυγούστου», 2025), η Φιλαρμονική συνεργάστηκε με τον Βλάχικο Σύλλογο και τον Φιλοπρόοδο Πολιτιστικό Σύλλογο σε κοινές μουσικοχορευτικές δράσεις. Η σύμπραξη αυτή αποδεικνύει ότι η τοπική μουσική εξακολουθεί να λειτουργεί ως συλλογικός κώδικας μνήμης και ταυτότητας,

¹⁶⁶Παπακώστας, Χ. (2010), *Μουσική και Κοινότητα στη Μακεδονία*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, σ. 214.

¹⁶⁷Small, C. (1998). *Musicking: The Meanings of Performing and Listening*. Hanover: Wesleyan University Press, σσ. 81-89, 210-215.

¹⁶⁸Ρόμπου-Λεβίδη (2008), σ. 145, Ψάλτης, Κ. (1993), *Τα Άνω Πορόια και η ιστορία τους*. Σέρρες: Νέστωρ, σ. 96.

επιβεβαιώνοντας τη διαχρονική κοινωνική σημασία της Φιλαρμονικής.¹⁶⁹

4.4 Ρεπερτόριο και τελετουργικές χρήσεις

Η επιλογή και η λειτουργία του ρεπερτορίου της Φιλαρμονικής Άνω Ποροίων αποκαλύπτει τη στενή σύνδεση της μουσικής πράξης με τον ετήσιο τελετουργικό κύκλο και τη συλλογική μνήμη του χωριού. Όπως σημειώνει ο Christopher Small¹⁷⁰, η μουσική δεν αποτελεί αντικείμενο αλλά κοινωνική πράξη (musicking), μέσω της οποίας η κοινότητα επιβεβαιώνει την ταυτότητά της. Στο πλαίσιο αυτό, το ρεπερτόριο της Φιλαρμονικής λειτουργεί ως “ηχητικό αρχείο” που συνοδεύει τις σημαντικότερες στιγμές της ζωής της κοινότητας, από τις εθνικές εορτές έως τις λιτανείες και τα πανηγύρια. Σύμφωνα με την προφορική μαρτυρία του μαέστρου Νικολάου Ζωΐδη (συνέντευξη, Μάρτιος 2023), το ρεπερτόριο κατανέμεται ανά είδος εκδήλωσης ως εξής:

- Παρελάσεις και εθνικές επέτειοι:

Ναύτης του Αιγαίου, Ευζωνάκι, Όλη η Δόξα, Μακεδονία Ξακουστή, Στρατός, Πάμε για την Καβάλα, Με το Χαμόγελο στα Χείλη, Παιδιά της Ελλάδας Παιδιά, Σαράντα Παλικάρια, καθώς και ο Εθνικός Ύμνος και η Προσευχή.

Η επιλογή αυτών των εμβλημάτων ακολουθεί την παράδοση των στρατιωτικών φιλαρμονικών της μεσοπολεμικής Ελλάδας, όπου η μουσική λειτουργούσε ως εργαλείο εθνικής μνήμης και συμβολικής ενότητας. Όπως επισημαίνει ο Putnam (2000)¹⁷¹, η κοινή συμμετοχή σε τέτοιες τελετουργίες ενισχύει τους δεσμούς εμπιστοσύνης και συγκρότησης κοινωνικού κεφαλαίου.

- Λιτανείες και θρησκευτικές τελετές:

Αγία Κυριακή, Santa Filomena, San Francisco.

Τα συγκεκριμένα κομμάτια αποτελούν κατάλοιπα της ευρωπαϊκής εκκλησιαστικής μουσικής, εισαχθείσας στην Ελλάδα μέσω του ιταλικού μπαντίστικου προτύπου του 19ου

¹⁶⁹ Δήμος Σιντικής (2025), Πρόγραμμα εκδηλώσεων «Νύχτες Αυγούστου». Ανακοίνωση Πολιτιστικού Τμήματος.

¹⁷⁰ Small, C. (1998). *Musicking: The Meanings of Performing and Listening*. Hanover: Wesleyan University Press, σσ. 2-5, 86-94.

¹⁷¹ Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster, σσ. 18-22, 65-67.

αιώνα. Ο Καρδάμης¹⁷² σημειώνει ότι η χρήση τέτοιων συνθέσεων από τις ελληνικές φιλαρμονικές «ενσάρκωσε μια λαϊκή εκδοχή του εκκλησιαστικού μεγαλείου», αποδίδοντας ιερότητα μέσω της αρμονικής και μελωδικής γραφής.

- Πασχαλινές τελετές:

Dolores, Μαραμένα Φύλλα, Αι Γενεαί Πάσαι και ένα Πένθιμο του Σοπέν.

Το πασχαλινό ρεπερτόριο χαρακτηρίζεται από υβριδικό ύφος: συνδυάζει τη βυζαντινή εσωστρέφεια με τη δυτική δραματικότητα. Όπως σημειώνει η Ρόμπου-Λεβίδη¹⁷³ στις αγροτικές κοινότητες της Μακεδονίας η μουσική των παθών λειτουργεί ως «τελετουργία συλλογικής κάθαρσης», μετατρέποντας τη λύπη σε κοινό συναίσθημα.

- Συναυλίες και πανηγύρια:

Το συναυλιακό ρεπερτόριο περιλαμβάνει δημοτικά (Μήλο μου κόκκινο, Γερακίνα, Λεμονάκι, Κυρά Βαγγελιώ, Τρία Παιδιά Βολιώτικα), έντεχνα (Αχ Μαργαρίτα, Αυλή των Αγγέλων, Το Περιγιάλι, Τα Κύθηρα, Δε θα δακρύσω), καθώς και ποτ-πουρί συνθετών όπως Ξαρχάκου και Θεοδωράκη.

Η επιλογή αυτών των έργων εντάσσεται, κατά τον Παπακώστα¹⁷⁴, στη «μετα-λαϊκή» περίοδο των φιλαρμονικών, όπου η μουσική λειτουργεί ως πεδίο συνάντησης του τοπικού και του εθνικού, του παραδοσιακού και του σύγχρονου. Η παρουσία δημοτικών τραγουδιών σε συναυλίες πλατείας υπογραμμίζει την προφορική συνέχεια, ενώ τα έντεχνα και κινηματογραφικά θέματα ανανεώνουν το ενδιαφέρον του κοινού και ενισχύουν τη διαγενεακή συμμετοχή.

Η θεωρία της πολιτισμικής μνήμης του Jan Assmann¹⁷⁵ προσφέρει ένα ερμηνευτικό πλαίσιο για τη λειτουργία αυτού του ρεπερτορίου: τα μουσικά κομμάτια δεν είναι απλώς ήχοι, αλλά φορείς μνήμης που επιτελούν το ρόλο της αναβίωσης του παρελθόντος στο παρόν.

Η επαναλαμβανόμενη εκτέλεσή τους κάθε χρόνο, στις ίδιες ημερομηνίες και με τα ίδια

¹⁷²Καρδάμης, Ι. (2019), *Οι Φιλαρμονικές των Επτανήσων και η μουσική εκπαίδευση στην Ελλάδα του 19ου αιώνα*, Αθήνα: Παπαζήσης, σ. 202.

¹⁷³Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), *Λαϊκή ιστοριογραφία και συλλογική μνήμη στη Μακεδονία*, Αθήνα: Εστία, σ. 145.

¹⁷⁴Παπακώστας, Χ. (2010), *Μουσική και Κοινότητα στη Μακεδονία*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, σ. 214.

¹⁷⁵Assmann, J. (2011), *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*. Cambridge University Press. σ. 57.

τελετουργικά συμφραζόμενα, διαμορφώνει έναν «*χρονικό κύκλο μνήμης*», όπου η μουσική γίνεται ο κύριος μηχανισμός διατήρησης της συνέχειας της κοινότητας. Συνοψίζοντας, το ρεπερτόριο της Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων λειτουργεί ως ζωντανό μουσικό αρχείο, στο οποίο εγγράφονται οι πολιτισμικές διαστρωματώσεις του τόπου: Η εθνική ιστορία (παρελάσεις), η θρησκευτική παράδοση (λιτανείες), η συναισθηματική συλλογικότητα (Πάσχα) και η λαϊκή ψυχαγωγία (πανηγύρια). Η “φωνή” της Φιλαρμονικής, μέσα από τα έργα που επιλέγει και επαναλαμβάνει, καθίσταται φωνή της κοινότητας, ένας ηχητικός θεσμός μνήμης, ταυτότητας και συνέχειας. Το ρεπερτόριο λειτουργεί ως «*ηχητικό αρχείο μνήμης*»· η ετήσια επανάληψη συγκροτεί «*χρονικό κύκλο μνήμης*»¹⁷⁶(Assmann).

Πρωτογενής πηγή: Προφορική μαρτυρία Ν. Ζωΐδη, μαέστρου Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων (ημιδομημένη συνέντευξη, Μάρτιος 2023).

4.5 Μουσική καθημερινότητα και μικρή πολιτισμική οικονομία

Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων αποτελεί ζωντανό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο η μουσική δραστηριότητα εντάσσεται σε μια οικονομία μικρής κλίμακας και, ταυτόχρονα, σε ένα σύστημα κοινωνικής αλληλεγγύης. Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, παρελάσεις, πανηγύρια, συναυλίες, λιτανείες, δεν αποτελούν μόνο εκφάνσεις πολιτιστικής ζωής, αλλά και πρακτικούς μηχανισμούς στήριξης του ίδιου του θεσμού. Το 2019, τα έσοδα από δύο τοπικά πανηγύρια κάλυψαν περίπου το 37 % του ετήσιου ταμείου της μπάντας¹⁷⁷, επιβεβαιώνοντας πως ο πολιτισμός λειτουργεί ως “κύκλος ανταπόδοσης” μέσα στην κοινότητα: το κοινό συμμετέχει, η Φιλαρμονική προσφέρει, και η σχέση αυτή ανατροφοδοτείται. Η δράση της εκτείνεται πέρα από τα όρια του χωριού, σε Κάτω Πορόια, Αχλαδοχώρι, Ροδόπολη, όπου καλύπτει τελετουργίες και εθνικές εορτές, λειτουργώντας έτσι ως διακοινοτική φιλαρμονική της ευρύτερης περιοχής Σιντικής. Το 2024 διοργανώθηκε για πρώτη φορά το Φεστιβάλ Γευσιγνωσίας Άνω Ποροΐων, με τη συμμετοχή του Φιλοπρόόδου Συλλόγου και τη μουσική επένδυση της Φιλαρμονικής· το γεγονός καταγράφηκε από την ΕΡΤ Σερρών ως χαρακτηριστικό παράδειγμα ενεργού πολιτιστικής συνέργειας¹⁷⁸. Μέσα από τέτοιες εκδηλώσεις διαμορφώνεται ένα μοντέλο πολιτισμικής οικονομίας που βασίζεται όχι στο

¹⁷⁶ Assmann, J. (2011), ό.π., σσ. 57-59.

¹⁷⁷ Βιβλίο Εσόδων Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων, 2019.

¹⁷⁸ ΕΡΤ Σερρών, Ρεπορτάζ «Φεστιβάλ Γευσιγνωσίας Άνω Ποροΐων», Ιούλιος, 2024.

κέρδος, αλλά στην κοινοτική ανταπόδοση. Η μαρτυρία του Παναγιώτη Κελίδη: η φιλαρμονική ως “κοινωνικό κεφάλαιο σε δράση”. Ιδιαίτερη σημασία αποκτά η μαρτυρία του Παναγιώτη Κελίδη, προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου και ενεργού μουσικού της Φιλαρμονικής. Η αφήγησή του, καταγεγραμμένη στο πλαίσιο της ημιδομημένης συνέντευξης του Απριλίου 2024, αποτελεί ένα τεκμήριο συλλογικής κινητοποίησης που υπερβαίνει τη διοικητική λειτουργία του θεσμού και αναδεικνύει τον βαθμό κοινωνικής εμπιστοσύνης που τον περιβάλλει. Ο Κελίδης περιγράφει το περιστατικό της ένταξης της Φιλαρμονικής στο πρόγραμμα LEADER 2014-2020, το οποίο αφορούσε την αγορά νέων στολών και την αναβάθμιση του εξοπλισμού.

Όπως αφηγείται: «Όταν εγκρίθηκε το πρόγραμμα, χαρήκαμε πολύ και κάναμε αμέσως την παραγγελία των στολών. Ενώ γνωρίζαμε ότι θα χρειαστεί χρόνος για να πιστωθεί το ποσό της επιδότησης¹⁷⁹, δεν γνωρίζαμε όμως ότι θα χρειαζόταν πρώτα να προπληρώσουμε το ποσό, γύρω στα 25.000 ευρώ,. Ήταν μεγάλο ποσό για εμάς, δεν υπήρχαν φυσικά τα χρήματα στο ταμείο. Εκείνη τη στιγμή κάναμε κάτι που μόνο τα Άνω Πορόια μπορούν να κάνουν: αναρτήσαμε την ανακοίνωση στην πλατεία και πήρα όσα περισσότερα τηλέφωνα μπορούσαμε, ζητώντας τη βοήθεια του κόσμου. Μέσα σε λιγότερο από ένα 24ωρο, είχαν κατατεθεί όλα τα χρήματα. Άλλος έδωσε 10 ευρώ, άλλος 1.000. Το συγκινητικό ήταν ότι εκτός από τη στήριξη των κατοίκων του χωριού, τηλεφωνούσαν και από τη Γερμανία και τη Θεσσαλονίκη παλιοί μουσικοί και φίλοι του χωριού. Την επόμενη μέρα κάναμε την πληρωμή». *(Προφορική μαρτυρία Παναγιώτη Κελίδη, Απρίλιος 2024)*

Το περιστατικό αυτό αποκτά εθνογραφική αξία, γιατί αποτυπώνει πώς λειτουργεί στην πράξη αυτό που ο Putnam (2000) ονομάζει social capital in action¹⁸⁰ το κοινωνικό κεφάλαιο σε δράση. Η κοινότητα δεν ενεργεί παθητικά ως θεατής των πολιτιστικών πραγμάτων, αλλά συνδιαμορφώνει και συντηρεί τον θεσμό της Φιλαρμονικής, αναλαμβάνοντας την οικονομική του ευθύνη ως κοινό αγαθό. Η πράξη αυτή, πέρα από οικονομική, φέρει και συμβολικό χαρακτήρα: η ταχύτητα με την οποία συγκεντρώθηκε το ποσό μέσα σε μία μέρα συνιστά έμπρακτη επιβεβαίωση της κοινωνικής συνοχής του χωριού. Όπως υπογραμμίζει η

¹⁷⁹ Παράρτημα - Αρχειακό Υλικό, Επιδότηση Πρόγραμμα LEADER 2014-2020, σ. 90.

¹⁸⁰ Putnam, R. (2000), *Bowling Alone: The Collapse and Revival of the American Community*, New York: Simon & Schuster, σσ. 317-320.

Ρόμπου-Λεβίδη¹⁸¹, «οι μικρές κοινότητες διατηρούν τη συλλογική τους ταυτότητα όχι μόνο μέσα από τις τελετουργίες, αλλά και μέσα από τις πράξεις έμπρακτης συνεισφοράς προς τους θεσμούς που θεωρούν δικούς τους». Η περίπτωση των Άνω Ποροΐων αποκαλύπτει έτσι ένα εναλλακτικό μοντέλο πολιτισμικής οικονομίας, βασισμένο στην εθελοντική αλληλεγγύη και την κοινωνική εμπιστοσύνη, που δεν μπορεί να αποτυπωθεί σε στατιστικούς δείκτες. Η Φιλαρμονική δεν είναι απλώς μουσικό σύνολο, αλλά δομή κοινοτικής οικονομίας και φορέας κοινωνικής συνοχής. Η μαρτυρία του Κελίδη επιβεβαιώνει, τέλος, τη θέση του Assmann¹⁸², ότι οι πράξεις συλλογικής μνήμης αποκτούν νόημα όταν ενεργοποιούνται μέσα από συγκεκριμένες κοινότητες. Εδώ, η μνήμη της μπάντας, οι παλαιοί μουσικοί και οι σύγχρονοι υποστηρικτές συνδέονται μέσα από ένα παρόν συλλογικής προσφοράς. Όπως παρατηρεί ο Παπακώστας¹⁸³, «στη Μακεδονία, η μουσική δεν είναι μόνο τέχνη, αλλά πράξη κοινωνικής παρουσίας». Το παράδειγμα των Άνω Ποροΐων δείχνει ακριβώς αυτό: η μουσική δραστηριότητα δεν είναι απλώς αισθητική, είναι έκφραση της κοινοτικής ηθικής του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι στηρίζουν κάτι που θεωρούν κομμάτι της συλλογικής τους ψυχής.

4.6 Εκπαίδευση, κοινοτική μουσική και κοινωνικό κεφάλαιο

Από το 1982 έως το 2024, περισσότεροι από διακόσιοι (200) νέοι και νέες των Άνω Ποροΐων διδάχθηκαν μουσική μέσα από τη Φιλαρμονική. Πολλοί από αυτούς πολλοί από αυτούς συνέχισαν ανώτατες μουσικές σπουδές και αρκετοί επέστρεψαν αργότερα, επιστρέφοντας αργότερα ως δάσκαλοι ή εθελοντές στη μπάντα. Η παροχή δωρεάν μαθημάτων και η ανοιχτή πρόσβαση σε όποιον επιθυμεί να μάθει μουσική αποτελούν βασική αρχή λειτουργίας του θεσμού. Η ίδια η κοινότητα αποκαλεί τη Φιλαρμονική «*λαϊκό ωδείο του χωριού*», χαρακτηρισμός που επανέρχεται σε προφορικές μαρτυρίες αλλά και σε αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης¹⁸⁴, όπου καταγράφονται φωτογραφίες μαθητών, δοκιμές και ευχαριστήρια μηνύματα γονέων. Το φαινόμενο αυτό εντάσσεται στο

¹⁸¹Ρόμπου-Λεβίδη, Μ. (2008), *Λαϊκή ιστοριογραφία και συλλογική μνήμη στη Μακεδονία*. Αθήνα: Εστία, σ. 132.

¹⁸²Assmann, J. (2011), *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*, Cambridge University Press, σσ. 36-41, 121-125, 217-221.

¹⁸³Παπακώστας, Χ. (2010), *Μουσική και Κοινότητα στη Μακεδονία*, Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, σ. 219.

¹⁸⁴Αναρτήσεις στη σελίδα «Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων» (Facebook, 2020–2024).

μοντέλο της community music, όπως το ορίζει η Veblen¹⁸⁵ μια πρακτική μουσικής μάθησης που λαμβάνει χώρα έξω από τους τυπικούς θεσμούς, μέσα σε κοινότητες που μαθαίνουν συλλογικά, βιωματικά και άτυπα. Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων συνιστά τυπικό παράδειγμα άτυπης μουσικής παιδείας (informal music learning), όπως την περιγράφει η Lucy Green¹⁸⁶. Οι μαθητές δεν διδάσκονται μέσα από θεωρητικά εγχειρίδια ή εξετάσεις, αλλά μέσω παρατήρησης, μίμησης και συμμετοχής μαθαίνοντας δίπλα σε παλαιότερους μουσικούς, στις πρόβες και στις δημόσιες εμφανίσεις. Όπως χαρακτηριστικά δήλωσε ο αρχιμουσικός Νικόλαος Ζωΐδης στη συνέντευξή του (Μάρτιος 2023):

«Η Φιλαρμονική είναι το σχολείο του χωριού. Όποιος περνάει από εδώ, μαθαίνει όχι μόνο μουσική, αλλά τι θα πει ομάδα, συνεργασία, σεβασμός».

Αυτό το “εκπαιδευτικό συμβόλαιο” ανάμεσα στις γενιές αντανακλά την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου, όπως την περιγράφει ο Putnam¹⁸⁷: τα δίκτυα εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης που ενισχύουν τη συνοχή της κοινότητας. Η Φιλαρμονική λειτουργεί έτσι ως κόμβος κοινοτικής μάθησης, όπου η μουσική πράξη γίνεται μέσο κοινωνικοποίησης, ενδυνάμωσης και πολιτισμικής ανθεκτικότητας. Κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης (2010-2018), η Φιλαρμονική συνέχισε τη λειτουργία της χωρίς διακοπή, βασιζόμενη αποκλειστικά σε εθελοντισμό, δωρεές οργάνων και τοπικές συνδρομές. Οι πρόβες πραγματοποιούνταν στον χώρο του κτιρίου που στεγάζεται η αίθουσα διδασκαλίας της φιλαρμονικής πρώην “Κοινοτικό Κατάστημα”¹⁸⁸, κτίριο με ιδιαίτερη ιστορική και συμβολική αξία, καθώς υπήρξε στο παρελθόν κέντρο τοπικής διοίκησης και συλλογικής ζωής. Η παραχώρησή του από τον Δήμο για τη στέγαση της μπάντας ενισχύει τη διασύνδεση της Φιλαρμονικής με την κοινοτική μνήμη και υπογραμμίζει τον χαρακτήρα της ως θεσμού δημόσιου πολιτισμού. Ο χώρος αυτός λειτουργεί σήμερα ως αίθουσα διδασκαλίας, πρόβας και αποθήκευσης οργάνων, αλλά και ως σημείο κοινωνικής συνάντησης και μουσικής δημιουργίας με τη συμμετοχή μαθητών ηλικίας 10–18 ετών.

¹⁸⁵Veblen, K. K. (2013). Community Music. Σε: A. McPherson & G. Welch (Eds.), *The Oxford Handbook of Music Education*, Oxford: Oxford University Press. (Vol. 2, σσ. 204-221).

¹⁸⁶Green, L. (2002), *How Popular Musicians Learn: A Way Ahead for Music Education*, Aldershot: Ashgate. σσ. 5-7, 37-45, 103-108.

¹⁸⁷Putnam, R. (2000), *Bowling Alone: The Collapse and Revival of the American Community*, New York: Simon & Schuster. σσ.288-290.

¹⁸⁸Πέννας, Π. Θ. (1989), *Τα Άνω Πορροΐα Σερρών, το διαμάντι του Μπέλες (Ιστορία και Λαογραφία)*, Αθήνα: Ιστορική και Λαογραφική Εταιρία Σερρών-Μελενίκου, σ. 35.

Όπως σημειώνει ο Παπακώστας¹⁸⁹, «στις μικρές μακεδονικές κοινότητες, η μουσική λειτουργεί ως μορφή κοινωνικής πρόνοιας, προσφέρει ρόλους, χρόνο και ταυτότητα». Από το 1990 και εξής, η Φιλαρμονική εξελίχθηκε σε χώρο ένταξης φύλων και κοινωνικών ομάδων. Η Γεωργία Παλάσκα, πρώτη γυναίκα μουσικός της μπάντας, άνοιξε τον δρόμο για τη συμμετοχή των γυναικών σε όλα τα πνευστά και κρουστά όργανα. Σήμερα, πάνω από το 40 % των ενεργών μουσικών είναι γυναίκες ποσοστό που υπερβαίνει τον εθνικό μέσο όρο αντίστοιχων φιλαρμονικών. Η ένταξη αυτή δεν άλλαξε μόνο τη σύνθεση του συνόλου, αλλά και τον κοινωνικό του ρόλο, καθιστώντας το χώρο ίσης συμμετοχής και πολιτισμικής δημοκρατίας. Η παρουσία αποφοίτων που επιστρέφουν ως δάσκαλοι συνιστά μορφή ανακύκλωσης πολιτισμικού κεφαλαίου¹⁹⁰, με τη γνώση να επιστρέφει στην κοινότητα από όπου προήλθε. Η διαγενεακή αυτή ανταλλαγή δημιουργεί ένα βιώσιμο οικοσύστημα μουσικής μάθησης, που δεν εξαρτάται από κρατικούς θεσμούς, αλλά από τη δύναμη της τοπικής σχέσης και την αίσθηση του «ανήκειν». Η συνέχεια αυτής της παράδοσης αποτυπώνεται και στο παράδειγμα του Αποστόλου Ζωΐδη, γιου του αρχιμουσικού Νικολάου Ζωΐδη. Από την ηλικία των δεκατριών ετών ανέλαβε ενορχηστρώσεις έργων για τη Φιλαρμονική, αρκετά από τα οποία παραμένουν στο ενεργό ρεπερτόριο μέχρι σήμερα. Αν και διαμένει στο εξωτερικό, διατηρεί ενεργή σχέση με τη μπάντα, συμβάλλοντας εθελοντικά στη μουσική προετοιμασία και στις συναυλίες όποτε επιστρέφει. Η περίπτωση του Αποστόλου Ζωΐδη ενσαρκώνει τη διαγενεακή συνέχεια της μουσικής γνώσης και τον δεσμό της τοπικής μουσικής ταυτότητας με τον διεθνή ορίζοντα, δείχνοντας ότι η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων παραμένει σημείο αναφοράς και για τους νεότερους που δραστηριοποιούνται εκτός συνόρων. Η Φιλαρμονική, επομένως, δεν είναι απλώς χώρος μουσικής εκπαίδευσης· είναι θεσμός κοινωνικής μάθησης, φορέας εμπιστοσύνης και μηχανισμός πολιτισμικής συνέχειας. Μέσα από τη συνεχή μετάδοση γνώσης, την ένταξη νέων γενεών και τη συμμετοχή ανδρών και γυναικών, το μουσικό αυτό σύνολο καθίσταται φορέας συλλογικής ανθεκτικότητας. Σύμφωνα με τον Assmann¹⁹¹, «η πολιτισμική μνήμη δεν επιβιώνει μέσα στα αρχεία, αλλά στους ανθρώπους που την μεταδίδουν». Αυτήν ακριβώς τη διαδικασία ενσαρκώνουν τα Άνω Πορόια μέσα από τη Φιλαρμονική τους. Η εκπαιδευτική και

¹⁸⁹Παπακώστας, Χ. (2010), *Μουσική και Κοινότητα στη Μακεδονία*, Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, σ. 214.

¹⁹⁰Bourdieu, P. (1986), *The Forms of Capital*, σε: *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, J. Richardson (ed.), New York: Greenwood Press. σσ. 241-258.

¹⁹¹Assmann, J. (2011), *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*, Cambridge: Cambridge University Press. σσ. 36-41, 121-125

κοινοτική λειτουργία της Φιλαρμονικής Άνω Ποροίων συνιστά το θεμέλιο πάνω στο οποίο οικοδομήθηκε η μακροχρόνια ιστορική της ανθεκτικότητα. Το δίκτυο σχέσεων, μνήμης και εμπιστοσύνης που συγκροτήθηκε μέσα από τη μουσική μάθηση μετατρέπεται, στις επόμενες δεκαετίες, σε μηχανισμό κοινωνικής συνοχής και πολιτισμικής δημιουργίας.

4.7 Εξέλιξη Οργανολογίας και Ενδυματολογίας της Φιλαρμονικής.

Η οργανολογική και ενδυματολογική εξέλιξη της Φιλαρμονικής Άνω Ποροίων αντανακλά όχι μόνο τις μουσικές μεταβολές, αλλά και τις κοινωνικές, οικονομικές και αισθητικές φάσεις της κοινότητας. Κάθε αλλαγή οργάνων ή στολής συμπυκνώνει μια στιγμή συλλογικής μετάβασης, από την αυτάρκεια στη θεσμική οργάνωση, από την τοπική κλειστότητα στην πολιτισμική εξωστρέφεια.¹⁹² Στην πρώτη περίοδο του Μεσοπολέμου (1934-1940), η μπάντα εμφανίζεται με πλήρη, ομοιόμορφη στολή και οργανολογία που θυμίζει στρατιωτικό σώμα, γεγονός που αποτυπώνει το κύρος του θεσμού και το πνεύμα κοινωνικής πειθαρχίας της εποχής. Οι στολές και τα μεταλλόφωνα όργανα, με το ηχόχρωμα τους να διαχέεται στις πλαγιές του Μπέλες, λειτουργούν ως σύμβολο εκσυγχρονισμού και πολιτισμικής “ευταξίας”, σε μια αγροτική κοινωνία που προσπαθεί να συνδεθεί με την κρατική πολιτιστική πολιτική του Μεσοπολέμου.¹⁹³ Η μεταπολεμική φάση (1946-1960) χαρακτηρίζεται από έλλειψη πόρων αλλά και αξιοθαύμαστη επιμονή. Η απουσία στολών, η χρήση πρόχειρων ενδυμάτων και επισκευασμένων οργάνων μαρτυρούν μια κοινότητα που επιβιώνει μέσα από τον ήχο. Σε αυτό το διάστημα, η Φιλαρμονική δεν χάνει τη λειτουργικότητά της, αλλά μετατρέπεται σε άτυπο δίκτυο κοινωνικής αλληλεγγύης. Η μουσική καθίσταται πράξη μνήμης και ψυχικής ανασύνταξης μετά τον Εμφύλιο.¹⁹⁴ Με την αναβίωση της δεκαετίας του 1970, υπό τον Νικόλαο Ζωΐδη, η Φιλαρμονική επανέρχεται με νέα όργανα και εντυπωσιακή στολή (μπλε-γκρι, με χρυσές επωμίδες), σηματοδοτώντας το πέρασμα από την επιβίωση στην αναγέννηση. Η εισαγωγή των σαξοφώνων και των φλάουτων εμπλουτίζει το ηχόχρωμα, ενώ οι δημόσιες εμφανίσεις αποκτούν χαρακτήρα

¹⁹² Schafer, R. M. (1994), *The Soundscape*, Rochester: Destiny Books, σσ. 7-12, 205-210.

¹⁹³ Ψάλτης, Κ. (1993), *Τα Άνω Πορόια και η ιστορία τους*, Σέρρες: Νέστωρ, σσ. 18-21, 61. Πέννας, Π. (1989), *Η Κοινότητα Άνω Ποροίων*, Θεσσαλονίκη: University Press, σσ. 40-41.

¹⁹⁴ Ρόμπου-Λεβίδη, Α. (2008), *Μνήμη και ήχος στη Μακεδονία*, Αθήνα: Παπαζήσης, σσ. 122-129.

τελετουργικής επανένταξης της μουσικής στη ζωή του χωριού.¹⁹⁵ Κατά τη δεκαετία του 1990 και τις αρχές του 2000, με την περίοδο του Αναστασίου Κωτούλα, η μπάντα ενισχύεται σε αριθμό και ποιότητα: η σύνθεση θυμίζει πλέον μικρή συμφωνική ορχήστρα πνευστών. Η κόκκινη στολή, εμπνευσμένη από ιταλικές φιλαρμονικές, δηλώνει εξωστρέφεια και αυτοπεποίθηση· η μπάντα αποκτά τοπικό κύρος, λειτουργεί ως μουσικό σχολείο και συμμετέχει σε διαβαλκανικές δράσεις. Η εμφάνιση γυναικών μουσικών αυτή την εποχή σηματοδοτεί τη σταδιακή “εκδημοκρατικοποίηση” της συμμετοχής.¹⁹⁶ Η σύγχρονη εποχή (2010-2025) αποτελεί φάση ωριμότητας και θεσμικής κατοχύρωσης. Ο εξοπλισμός ανανεώνεται μέσω ευρωπαϊκών και δημοτικών προγραμμάτων, ενώ η στολή αποκτά διακριτικό σχεδιασμό και ενιαία ταυτότητα με το λογότυπο «1934-2024». Η αισθητική αυτή επιλογή συνδυάζει παράδοση και μοντέρνα λιτότητα, προβάλλοντας την ιστορικότητα του θεσμού χωρίς να εγκλωβίζεται στο παρελθόν. Η Φιλαρμονική μετατρέπεται σε “πολιτισμικό σήμα” του τόπου, συμβάλλοντας ενεργά στην τουριστική και πολιτιστική ταυτότητα της Κερκίνης και της Σιντικής.¹⁹⁷ Συνολικά, η οργανολογική και ενδυματολογική πορεία της Φιλαρμονικής Άνω Ποροίων αποτυπώνει τη διαρκή της ικανότητα να προσαρμόζεται, να συμβολίζει και να αφηγείται. Κάθε στολή, κάθε όργανο και κάθε γενιά μουσικών αποτελεί ένα κεφάλαιο της συλλογικής ιστορίας του χωριού, μια ηχητική και οπτική μαρτυρία της ανθεκτικότητας ενός θεσμού που συνεχίζει να γεφυρώνει το παρελθόν με το παρόν.¹⁹⁸

Πίνακας 6. Όργανα & Στολές της Φιλαρμονικής Άνω Ποροίων (1934–2025)

Περίοδος	Όργανα (ενδεικτικά)	Στολές/Οπτική ταυτότητα	Τεκμήρια & Παρατηρήσεις
1934–1940	Κορνέτες, τρομπόνια, τύμπανα (snare/μπάσο), μπάσο· 10–12 όργανα συνολικά.	Μαύρο παντελόνι, λευκό πουκάμισο, τραγιάσκα. Στρατιωτικό πρότυπο Μεσοπολέμου.	Ίδρυση 1934. Πρώτες δημόσιες εμφανίσεις σε παρελάσεις, λιτανείες, πανηγύρια.
1946–1960	Σταδιακή ανανέωση πνευστών από συνεισφορές («σαντάλι καπνού»). Προσθήκες χαμηλών χάλκινων.	Απλές χειροποίητες στολές· ομοιομορφία περιορισμένη.	Επανενεργοποίηση μετά τον πόλεμο (1946–47). Περιοδική παρουσία σε παρελάσεις/περιφορές.

¹⁹⁵ Προφορική μαρτυρία Ν. Ζωΐδη (Μάρτιος 2023)· Αρχείο Φιλαρμονικής (φωτογραφίες από λιτανεία πληροφορίες σχετικά με όργανα/στολές 1975-1977).

¹⁹⁶ Καρδάμης, Κ. (2019), Οι Φιλαρμονικές των Επτανήσων. Κέρκυρα: Ιόνιο Παν., σσ. 55-63 (για το ιταλικό πρότυπο)· Φωτογραφικό τεκμήριο: Ζιώγας (1987), σ. 405 (επικεφαλής Κωτούλας).

¹⁹⁷ Πρόγραμμα LEADER 2014–2020 (φάκελος έργου Φιλαρμονικής)· Δήμος Σιντικής, απόφαση χρηματοδότησης στολών (2024), σσ. 2-3.

¹⁹⁸ Small, C. (1998), ό.π., σσ. 8-13.

1961–1974	Εδραίωση συνόλου με κορνέτες/τρομπέτες, τρομπόνια, ευφώνια, κλαρινέτα. Συνεργασίες με στρατιωτικές μπάντες.	Πιο τυποποιημένη εμφάνιση (καπέλα/πηλίκια).	Φωτογραφικά τεκμήρια δεκ. 1960. Συμμετοχές σε περιφερειακές εκδηλώσεις.
1975–1981	Εμπλουτισμός με κλαρινέτα, σαξόφωνα. Αναδιοργάνωση οργανοστασίου.	Δωρεά στολών Δ. Δούμτσου (1976) – κόκκινο/μαύρο χρώμα, νέα πηλίκια.	Επανίδρυση 1975 υπό Χρ. Σώστη. Επιστροφή σε πλήρη δημόσια παρουσία.
1982–2000	Πλήρες σύνολο πνευστών/κρουστών· ενίσχυση χαμηλών χάλκινων· συνεργασίες με ωδεία.	Επανασχεδιασμένες στολές· ομοιόμορφη αισθητική, πειθαρχημένη διάταξη.	Περίοδος Ν. Ζωΐδη: συστηματική διδασκαλία, σταθερό ρεπερτόριο.
2001–2013	Ανανεώσεις οργάνων, μερικές αγορές μέσω κοινοτικών πόρων· διατήρηση πλήρους set κρουστών.	Συντήρηση/αναβάθμιση υφιστάμενων στολών.	Σταθερή συναυλιακή και τελετουργική παρουσία στην περιοχή Σιντικής.
2014–2020	Νέα κρουστά και αναβαθμίσεις μέσω LEADER 1998 & 2014–2020.	Σταδιακή προετοιμασία για νέα στολή (παραγγελία).	Επέκταση ψηφιακού αρχείου/τεκμηρίωσης.
2021–2025	Εμπλουτισμός χαλκοφώνων/ξύλινων· συντήρηση οργάνων· ενεργό μαθητικό τμήμα.	Νέες λευκές στολές (παραλαβή 2024–25)· σύγχρονη αισθητική, ενιαία εικόνα.	Σημείο καμπής: επαγγελματική εικόνα, επικοινωνία & ψηφιακή παρουσία.

Σημείωση τεκμηρίωσης: Ο πίνακας βασίζεται σε αρχειακά τεκμήρια, προφορικές μαρτυρίες (Ζωΐδης, Κελίδης) και φωτογραφικό υλικό (1961-2000).¹⁹⁹

Συνοδευτικός Σχολιασμός

Η εξέλιξη οργάνων και στολών αποτυπώνει τη μετατόπιση από τον αγροτικό ερασιτεχνισμό σε ώριμη κοινοτική δομή. Το 1976 σηματοδοτεί ορατή επανεκκίνηση με νέες στολές, ενώ η περίοδος 1982-2000 εδραιώνει πειθαρχία και σταθερό ρεπερτόριο. Τα προγράμματα LEADER και οι νέες λευκές στολές (2024-25) ενισχύουν την επαγγελματική εικόνα, επιτρέποντας ευελιξία μεταξύ τελετουργικού και συναυλιακού ρεπερτορίου.²⁰⁰

4.8 Συμπεράσματα: Από τη μουσική παράδοση στη συλλογική μνήμη

Η πορεία της Φιλαρμονικής Άνω Ποροίων επιβεβαιώνει τη δύναμη των τοπικών μουσικών

¹⁹⁹ Τοπικός Τύπος *Σερραϊκά Νέα* (26/03/1961)· Ψάλτης (1993), σ. 72 (παρέλαση 1961)· Προφορική μαρτυρία Ν. Ζωΐδη (Μάρτιος 2023), αποσπ. σ. 2-4 μεταγραφής· Αρχείο Φιλαρμονικής 1982-2005 (προγράμματα, φωτογραφίες)· Ρόμπου-Λεβίδη (2008), ό.π., σσ. 135-141· Προφορική μαρτυρία Π. Κελίδη (Απρ. 2024)· Έγγραφα παραγγελίας/παραλαβής στολών 2024-25 (αρ. πρωτ. Δ. Σιντικής), σ. 1.

²⁰⁰ Φάκελος LEADER 1998 & 2014-2020 (προμήθειες κρουστών/συντηρήσεις), δελτία παραλαβής σσ. 5-9· Προφορική μαρτυρία Π. Κελίδη (Απρ. 2024)· Έγγραφα παραγγελίας/παραλαβής στολών 2024-25 (αρ. πρωτ. Δ. Σιντικής), σ. 1.

θεσμών ως πυρήνων πολιτισμικής συνέχειας και κοινωνικής συνοχής. Η επανίδρυση του 1975 σηματοδότησε όχι απλώς μια διοικητική ανασυγκρότηση, αλλά την αναγέννηση ενός κοινοτικού συμβόλου, που συνδύασε την ιστορική μνήμη με τη νεωτερική μουσική εκπαίδευση. Η δεκαετία του 1980, με την καθοριστική παρουσία του Νικόλαου Ζωΐδη, εγκαινίασε μια νέα εποχή: η Φιλαρμονική λειτούργησε πλέον ως «λαϊκό ωδείο», ένας χώρος όπου η μουσική μάθηση, η κοινωνικοποίηση και η κοινοτική προσφορά συνυπάρχουν. Η ανάδειξη μορφών όπως ο Αναστάσιος Κωτούλας και ο Απόστολος Ζωΐδης δείχνει πως η Φιλαρμονική υπερέβη τα όρια του χωριού, διαμορφώνοντας καλλιτέχνες με πανελλήνια και διεθνή παρουσία, οι οποίοι όμως δεν αποκόπηκαν ποτέ από τη γενέθλια κοινότητα. Η έννοια της παράδοσης, ωστόσο, δεν πρέπει να ιδωθεί ως στατικό ή “αυθεντικό” κατάλοιπο του παρελθόντος. Όπως επισημαίνει ο Eric Hobsbawm, πολλές από τις παραδόσεις που θεωρούνται “αρχαίες” είναι στην πραγματικότητα “επινοημένες” (invented traditions), δηλαδή σύνολα πρακτικών που κατασκευάζονται εκ νέου, ώστε να δημιουργήσουν ή να ενισχύσουν συλλογικές ταυτότητες.²⁰¹ Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της διαδικασίας: μέσα από τις στολές, τα εμβατήρια, τις παρελάσεις και τις τελετουργικές της εμφανίσεις, παράγει η ίδια μια μορφή τοπικής παράδοσης, η οποία συνδέει το παρελθόν με το παρόν και διαμορφώνει το πώς η κοινότητα αντιλαμβάνεται τη δική της ιστορία. Στο πλαίσιο αυτό, η μουσική λειτουργεί ως τελετουργία συλλογικής μνήμης, μια διαδικασία αναστοχασμού, μέσα από την οποία η κοινότητα “θυμάται” τον εαυτό της. Όπως γράφει ο Jan Assmann, η πολιτισμική μνήμη συγκροτείται μέσα από επαναλαμβανόμενα σχήματα λόγου, εικόνας και ήχου, που επιτρέπουν στις ομάδες να νοηματοδοτούν τη συνέχειά τους.²⁰² Η Φιλαρμονική, επομένως, δεν είναι απλώς μουσικό σχήμα· είναι μηχανισμός πολιτισμικής αναπαραγωγής και φορέας κοινωνικού κεφαλαίου. Κάθε εκτέλεση, κάθε πομπή και κάθε συναυλία εντάσσεται σε αυτό που ο Assmann ονομάζει «χρονικό κύκλο μνήμης»,²⁰³ μέσα στον οποίο η μουσική διασώζει, επανανοηματοδοτεί και ανανεώνει το συλλογικό βίωμα. Από το 1975 έως σήμερα, ο Σύλλογος Φίλων Μουσικής και Τέχνης Άνω Ποροΐων έχει εξελιχθεί σε θεσμό κοινοτικού

²⁰¹ Hobsbawm, E. (1983), “Introduction: Inventing Traditions”, σε: E. Hobsbawm & T. Ranger (Eds.), *The Invention of Tradition*, Cambridge: Cambridge University Press., σσ. 1-14.

²⁰² Φάκελος LEADER 1998 & 2014-2020 (προμήθειες κρουστών/συντηρήσεις), δελτία παραλαβής σσ. 5-9· Προφορική μαρτυρία Π. Κελίδη (Απρ. 2024)· Έγγραφα παραγγελίας/παραλαβής στολών 2024-25 (αρ. πρωτ. Δ. Σιντικής), σ. 1.

²⁰³ Φάκελος LEADER 1998 & 2014-2020 (προμήθειες κρουστών/συντηρήσεις), δελτία παραλαβής, σσ. 5-9· Προφορική μαρτυρία Π. Κελίδη (Απρ. 2024)· Έγγραφα παραγγελίας/παραλαβής στολών 2024-25 (αρ. πρωτ. Δ. Σιντικής), σ. 1.

πολιτισμού, όπου το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον συνυπάρχουν σε έναν ζωντανό μουσικό οργανισμό. Η Φιλαρμονική δεν αποτελεί απλώς μουσικό σύνολο, αλλά δρώντα φορέα ταυτότητας, ένα πεδίο όπου η “παράδοση” κατασκευάζεται, μεταδίδεται και βιώνεται εκ νέου. Το επόμενο κεφάλαιο θα εστιάσει στον τρόπο με τον οποίο αυτή η ιστορική και κοινωνική διαδρομή βιώνεται από τα ίδια τα μέλη της κοινότητας, μέσα από προφορικές μαρτυρίες και εθνογραφικές παρατηρήσεις της έρευνας πεδίου, αναδεικνύοντας τη Φιλαρμονική όχι μόνο ως πολιτισμικό θεσμό, αλλά ως ζωντανή εμπειρία συμμετοχής, μάθησης και μνήμης.

Το επόμενο κεφάλαιο θα εστιάσει στον τρόπο με τον οποίο αυτή η ιστορική και κοινωνική διαδρομή βιώνεται από τα ίδια τα μέλη της κοινότητας, μέσα από προφορικές μαρτυρίες και εθνογραφικές παρατηρήσεις της έρευνας πεδίου, αναδεικνύοντας τη Φιλαρμονική όχι μόνο ως πολιτισμικό θεσμό, αλλά ως ζωντανή εμπειρία συμμετοχής, μάθησης και μνήμης.

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

- Μεθοδολογία, Συλλογή Δεδομένων και Θεματική Ανάλυση

5.1 Ερευνητικό σχέδιο και μέθοδοι συλλογής δεδομένων

Η παρούσα έρευνα υιοθετεί ποιοτική εθνογραφική προσέγγιση, εστιάζοντας στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα μέλη της τοπικής κοινότητας βιώνουν και νοηματοδοτούν τη συμμετοχή τους στη Φιλαρμονική Άνω Ποροίων.²⁰⁴

Η εθνογραφική μέθοδος επιτρέπει την εμβάθυνση στη μουσική πράξη ως κοινωνικό γεγονός και όχι μόνο ως αισθητική εμπειρία, με μια θεώρηση που, όπως σημειώνει ο Titon, «μετατρέπει τον ερευνητή από παρατηρητή σε συμμετέχοντα συνοδοιπόρο».²⁰⁵ Η ερευνητική διαδικασία περιλάμβανε τη συλλογή και ανάλυση προφορικών μαρτυριών από μέλη και πρώην μέλη της Φιλαρμονικής. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν επτά ημιδομημένες συνεντεύξεις, που καταγράφουν προσωπικές διαδρομές, μουσικές εμπειρίες και κοινωνικοπολιτισμικές όψεις της συμμετοχής στη μπάντα.²⁰⁶ Η αρχειακή έρευνα αξιοποίησε πρωτογενές υλικό (καταστατικά, παρτιτούρες, φωτογραφικό αρχείο, καταλόγους ρεπερτορίων) και συμμετοχική παρατήρηση, κατά την οποία ο ερευνητής παρευρέθηκε σε πρόβες, συναυλίες, λιτανείες και πανηγύρια, καταγράφοντας τη μουσική και κοινωνική δυναμική του συνόλου.²⁰⁷ Όλες οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν μεταξύ Φεβρουαρίου 2023 και Μαΐου 2024, τέσσερις δια ζώσης και τρεις εξ αποστάσεως (μέσω τηλεφώνου ή τηλεδιάσκεψης), με διάρκεια 30-40 λεπτών. Οι συμμετέχοντες υπέγραψαν έντυπο συναίνεσης, ενημερώθηκαν για το δικαίωμα απόσυρσης, και διασφαλίστηκε η ανωνυμία τους. Τα δεδομένα αποθηκεύτηκαν με ασφάλεια, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της BERA (2018).²⁰⁸

²⁰⁴ Creswell, J. W. (2013), *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches* (3η έκδ.), Thousand Oaks: Sage, σσ. 35-38· Hammersley, M., & Atkinson, P. (2007), *Ethnography: Principles in Practice* (3η έκδ.). London: Routledge, σσ. 102-106.

²⁰⁵ Titon, J. T. (1997), "Knowing Fieldwork", σε: Barz, G. & Cooley, T. (επιμ.), *Shadows in the Field: New Perspectives for Fieldwork in Ethnomusicology*, New York: Oxford University Press, σσ. 91-94.

²⁰⁶ Bryman, A. (2016), *Social Research Methods* (5η έκδ.), Oxford: Oxford University Press, σσ. 142-144.

²⁰⁷ Spradley, J. P. (1980), *Participant Observation*, New York: Holt, Rinehart and Winston, σ. 59-63· Titon, J. T. (1997), ό.π., σσ. 62-66.

²⁰⁸ BERA (British Educational Research Association) (2018). *Ethical Guidelines for Educational Research* (4η

5.2 Δειγματοληψία - Προφίλ συμμετεχόντων

Η επιλογή των συμμετεχόντων πραγματοποιήθηκε με σκοπούμενη δειγματοληψία (purposive sampling), ώστε να καλυφθεί ένα ευρύ φάσμα ηλικιών, φύλων, εμπειριών και ρόλων εντός της Φιλαρμονικής.²⁰⁹ Το δείγμα συγκροτήθηκε βάσει της αρχής της ποικιλότητας περιπτώσεων (maximum variation sampling), προκειμένου να αποτυπωθούν διαφορετικές μουσικές και κοινωνικές διαδρομές, από παλαιά μέλη έως νεότερους μαθητές και δασκάλους.²¹⁰ Συμμετείχαν επτά άτομα (πέντε άνδρες και δύο γυναίκες), που κάλυψαν το χρονικό φάσμα 1958 στο σήμερα. Τέσσερις από τους συμμετέχοντες ανέφεραν ότι επεκτάθηκαν αργότερα σε ωδεία ή ανώτατες μουσικές σπουδές, ενώ τρεις παρέμειναν εντός του πλαισίου της Φιλαρμονικής, μαθαίνοντας μουσική προφορικά και βιωματικά.²¹¹ Η πλειονότητα συνδέει τη συμμετοχή της με την οικογενειακή παράδοση και τις κοινωνικές σχέσεις του χωριού:

«Όλο το χωριό έχει περάσει από τη Φιλαρμονική - είναι κάτι σαν παράδοση» (I4, προφ. μαρτυρία, Μάρτιος 2024).

Το εύρημα αυτό συνάδει με την παρατήρηση της Qureshi ότι οι μουσικές κοινότητες λειτουργούν ως “ηχητικές συγγένειες” (sonic kinships), όπου η μουσική συνιστά πεδίο κοινωνικής συνύπαρξης και συνέχειας.²¹² Αντίστοιχα, ο Titon υπογραμμίζει ότι η μουσική πράξη είναι *«μια μορφή σχέσης, όχι απλώς ήχου»*.²¹³ Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων αναδεικνύεται έτσι σε χώρο μουσικής κοινωνικοποίησης, φορέα διαγενεακής μετάδοσης και αναπαραγωγής του πολιτισμικού κεφαλαίου του τόπου, σύμφωνα με τη θεώρηση του Bourdieu.²¹⁴

έκδ.), σσ. 14-17.

²⁰⁹ Creswell, J. W. (2013), *ό.π.*, σσ.153-156· Flick, U. (2018), *An Introduction to Qualitative Research* (6η έκδ.), London: Sage, σ. 128-131.

²¹⁰ Titon, J. T. (1997), *ό.π.*, σσ. 62-66.

²¹¹ Charmaz, K. (2014), *Constructing Grounded Theory* (2η έκδ.), London: Sage, σσ. 208-212.

²¹² Qureshi, R. (2000), “How Does Music Mean? Embodied Memories and the Politics of Affect in the Indian Sarangi”, *American Ethnologist*, 27(4), σσ. 810-813.

²¹³ Titon, J. T. (1997), *ό.π.*, σσ. 91-94.

²¹⁴ Bourdieu, P. (1986), *The Forms of Capital*, σε: Richardson, J. (επιμ.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, New York: Greenwood Press, σσ. 71-74.

5.3 Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων

Η επεξεργασία των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με θεματική ανάλυση (thematic analysis) κατά Braun & Clarke (2006), μέσω του λογισμικού NVivo 14. Η διαδικασία περιλαμβάνει τα στάδια:

- 1.Εξοικείωση με τα δεδομένα (πολλαπλές αναγνώσεις μεταγραφών),
- 2.Ανοικτή κωδικοποίηση (146 αρχικοί κωδικοί),
- 3.Συγχώνευση και ομαδοποίηση (84 τελικοί κωδικοί),
- 4.Διαμόρφωση θεματικών ενοτήτων.

Από την ανάλυση προέκυψαν πέντε βασικές θεματικές:

Κοινότητα - Μνήμη - Ιστορία - Παράδοση - Συναισθηματική εμπειρία.²¹⁵

Η προσέγγιση ακολουθεί την αρχή της “μουσικής ως κοινωνικής πράξης” (Small, 1998), όπου η ερμηνεία, η ακρόαση και η συμμετοχή αποτελούν μορφές κοινωνικού διαλόγου.²¹⁶ Η ανάλυση δεν περιορίστηκε στην αναπαραγωγή δηλώσεων, αλλά ερμήνευσε τα βιώματα ως φορείς μνήμης, σύμφωνα με τη θεωρία του Assmann για τη πολιτισμική μνήμη.²¹⁷ Η συμμετοχική ματιά του ερευνητή ενίσχυσε τη “συν-παραγωγή γνώσης”, όπως προτείνουν οι Qureshi και Titon: η κατανόηση της μουσικής κοινότητας δεν προκύπτει από απόσταση, αλλά μέσα από την κοινή εμπειρία και το μοίρασμα του ήχου.²¹⁸ [10, σ. 815· 6, σ. 94].

5.4 Παρουσίαση θεμάτων και χαρακτηριστικά ευρήματα

Οι αφηγήσεις των συμμετεχόντων συγκλίνουν ότι η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων αποτελεί ζωντανό θεσμό μουσικής, κοινωνικής και συναισθηματικής συνοχής. Δε λειτουργεί μόνο ως εκπαιδευτικός οργανισμός, αλλά ως χώρος συλλογικής εμπειρίας και «μουσικού ανήκειν».

²¹⁵Braun, V., Clarke, V. (2006), “Using Thematic Analysis in Psychology”, *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), σσ. 82-85.

²¹⁶ Small, C. (1998), ό.π., σσ. 9-13.

²¹⁷ Assmann, J. (2011), ό.π., σσ. 52-58.

²¹⁸ Qureshi, R. (2000), ό.π., σ. 815· Titon, J. T. (1997), ό.π., σ. 94.

«Αν χαθεί η Φιλαρμονική, θα είναι σαν να έχει χαθεί ένα κομμάτι του χωριού» (I3, προφ. μαρτυρία, Απρίλιος 2024). Η Φιλαρμονική συγκροτείται ως “δεύτερη οικογένεια” (I4), ενισχύοντας το τοπικό δίκτυο αλληλεγγύης. Η μουσική γίνεται φορέας μνήμης, “Το ‘Περήφανη Μακεδονία’ το παίζουμε πάντα στο τέλος, για όσους έφυγαν” (I7). Η μίξη εμβλημάτων και τοπικών σκοπών αντικατοπτρίζει τη συνέχεια της παράδοσης μέσα από τη νεωτερική μουσική πράξη (I1). Η δωρεάν εκπαίδευση, η πειθαρχία, και η συλλογική λήψη αποφάσεων (π.χ. αγορά στολών, οργάνων) λειτουργούν ως πλαίσιο κοινοτικής παιδείας και διαγενεακής συνύπαρξης. Ο ήχος της τρομπέτας, όπως ειπώθηκε, είναι «το σήμα της γιορτής» (I5).

5.4.1 Από μαθητής...δάσκαλος, η φιλαρμονική μια διαχρονική μουσική σταθερά.

Ο Σύλλογος φίλων μουσικής και τέχνης των Ανω Ποροίων, η φιλαρμονική δηλαδή που μελετάται από την ίδρυσή της έως και σήμερα γνωρίζει την ιστορία της. Οπως αφηγήθηκε ένας συμμετέχοντας “ γεννήθηκα μαθητής της και έγινα δάσκαλος της. Η Φιλαρμονική οφείλει να σέβεται την ιστορία της και να εξελίσσεται να μη ξεχνάει όπως και οι συμμετέχοντες”. Όλες οι περίοδοι της ιστορίας του τόπου μέσα σε αυτά τα 90 χρόνια λειτουργίας της, με δυσκολίες με αναταραχές και άλλες εξελίξεις έχουν επηρεάσει τη φιλαρμονική, η οποία “ τιμά το παρελθόν αλλά ατενίζει το μέλλον χάρις της αγάπης των ανθρώπων της και της ακούραστης υπηρεσία τους σε αυτήν”. Είναι ιδιαίτερη η αναφορά του συμμετέχοντα ο οποίος είπε “ από δω ξεκίνησα μουσικά και εδώ γύρισα από αγάπη για τη Φιλαρμονική και ευελπιστώ η μουσική μου πορεία να καταλήξει εδώ, με κάποιο τρόπο φαίνεται πως όποιος πέρασε από τη φιλαρμονική ακόμα και για μικρό χρονικό διάστημα, συνέχισε την ενασχόλησή του με τη μουσική, χρησιμοποιώντας την ως φυσική συνέχεια της, ως εφαλτήριο”. Η Φιλαρμονική λοιπόν δεν υπάρχει απλά, αλλά αποτελεί μέρος ακόμα και ολόκληρης της ζωής των ανθρώπων της.

5.4.2 Φιλαρμονική, μια νέα μουσική νόρμα για τους κατοίκους και τις οικογένειες του χωριού.

Για περισσότερα από 90 χρόνια η ταυτότητα του χωριού είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το κοινωνικό γίνεσθαι και την μουσική του παράδοση. Από την ίδρυσή της στην ακμή της εποχής της είχε σκοπό να συμμετέχει με κάθε τρόπο στα πολιτιστικά και πολιτισμικά

δρώμενα του τόπου. Διαφαινεται πως η συμμετοχή των κατοίκων των Ανω Ποροίων στη Φιλαρμονική είναι κάτι σαν “παράδοση” και στηρίζεται στην παρότρυνση του εγγύτερου συγγενικού περιβάλλοντος καθώς και στην αγάπη τους για τη μουσική ως μέρος της καθημερινότητας των κατοίκων της. Μια συμμετέχουσα ανέφερε “ *παίζοντας στη Φιλαρμονική μαζί με την αδελφή και τον πατέρα μου είναι ο χώρος που συναντιόμαστε και μοιραζόμαστε τη μέρα μας. Καταλαβαίνω αν είχε καλή μέρα η αδελφή μου από το πως θα παίζει*”. Ενώ ο πατέρας των κοριτσιών που συμμετέχουν οικογενειακώς με μεγάλη συγκίνηση περιέγραφε “πόσο με συγκινεί να μας βλέπω να παίζουμε όλοι μαζί στη μπάντα, μας καμαρώνω” .

.Καντάδες, πανηγύρια ζουρνάδες και τρομπέτες όλα μαζί γίνονται μέρος μιας μουσικής νόρμας που μουσικά - εκπαιδευτικά έχει ως αφετηρία της τη Φιλαρμονική. Όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν πως η συμμετοχή τους στη φιλαρμονική και η ενασχόλησή τους με τη μουσική, οφείλεται σε μια οικογενειακή παράδοση ετών, αναφέροντας ακόμα και πέντε συνεχόμενες γενιές μουσικών οικογενειών στο χώρο. Χαρακτηριστικά ένας συμμετέχων ανέφερε πως αυτή τη στιγμή υπάρχουν “τρεις συνεχόμενες γενιές μουσικών” στη φιλαρμονική. Για τους ίδιους φαίνεται πως αποτελεί φυσική εξέλιξη των πραγμάτων και θεωρούν σχεδόν αναπόφευκτη τη συμμετοχή τους στα πολιτιστικά δρώμενα του τόπου. Από την ανάλυση φάνηκε πως αυτή η στενή σχέση με τη φιλαρμονική μπάντα είναι ταυτόσημη με την έννοια της μουσικής γενικότερα στο χώρο. Πηγή αποτελεί η αγάπη και η ανάγκη και θέληση να διατηρηθεί η μακρόχρονη μουσική παράδοση του χωριού και η λειτουργία της ιστορικής φιλαρμονικής με κάθε κόπο ώστε να εξελιχθεί περαιτέρω η “ηχηρή” παρουσία της.

5.4.3 Γενεές και κουμπαριές – η φιλαρμονική ως μέσο κοινωνικής δικτύωσης.

«Ενιωσα τρακ, αλλά και περηφάνια· ένα παιδί δέκα χρονών να παίζει μπροστά σε όλο το χωριό ήταν κάτι μαγικό, έπαιζα όμως με τους φίλους μου και αυτό το έκανε και το κάνει μοναδικό».

Οι μαθητές βλέπουν τη μπάντα όχι μόνο ως μουσική δραστηριότητα αλλά και ως κοινότητα όπου οι μεγαλύτεροι λειτουργούν ως πρότυπα. Ο πίνακας που ακολουθεί αποτυπώνει βασικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Η πορεία ενός συμμετέχοντα από μαθητής που δοκίμασε πολλά όργανα (τρομπόνι, κλαρίνο, ακορντεόν) έως ενεργό στέλεχος της διοίκησης αναδεικνύει τη συνέχεια του θεσμού μέσα από τις γενιές. Ο ίδιος δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη

συμμετοχή νεαρών παιδιών από γειτονικά χωριά τα τελευταία χρόνια δείχνοντας ότι η Φιλαρμονική επεκτείνεται πέρα από τα στενά όρια του οικισμού. «Μέσα από τη μουσική μάθαμε πειθαρχία, συντροφικότητα. Δεν ήταν μόνο οι νότες, ερχόμασταν και για την παρέα, οι κουμπάροι μου παίζουν ακόμα μαζί μου. Ήταν το να μάθεις να ανήκεις σε ένα σύνολο. Πολλοί από εμάς συνεχίσαμε στο στρατό ή στην αστυνομία, κι εκεί η εκπαίδευση της Φιλαρμονικής μας βοήθησε να σταθούμε». Η εμπειρία του καταδεικνύει πώς η μουσική μπορεί να λειτουργήσει ως μορφή κοινωνικού κεφαλαίου²¹⁹. Οι συνεχείς δράσεις της Φιλαρμονικής στα κοινωνικά και πολιτιστικά δρώμενα βοηθούν στο να παραμείνει αμείωτο το ενδιαφέρον των κατοίκων του χωριού για τη μουσική τους παράδοση, αλλά και να προσελκύσουν παιδιά και νέους ώστε να προσεγγίσουν και να εισχωρήσουν στην ομάδα αν το επιθυμούν. Με το πέρασμα των χρόνων δημιουργούνται πιο στενές διαπροσωπικές σχέσεις, οι οποίες διατηρούνται εντός αλλά και εκτός του πλαισίου των προβών και των δραστηριοτήτων της φιλαρμονικής. Ακόμα και άλλα άτομα που μπορεί να ξεκίνησαν την μουσική του πορεία στην παραδοσιακή μουσική να παίζουν λύρα ποντιακή ή ζουρνά θρακιώτικο έχουν περάσει ή επιθυμούν να περάσουν από τη φιλαρμονική και νομίζουν πόσο σημαντικές σχέσεις αναπτύσσονται και πόσο σπουδαίο ρόλο έχει γι' αυτούς το αίσθημα του ανήκειν. Οι ισχυροί δεσμοί έκαναν όλους του συμμετέχοντες να αισθάνονται και να αναφέρουν “ είμαστε μια οικογένεια ότι και να συμβεί ο ένας στηρίζει τον άλλο|. Η φιλαρμονική είναι η καρδιά του χωριού”.

5.4.4 «Από τη φτώχεια στη μουσική παιδεία».

“Μπορεί να μην έμαθα πολλά γράμματα, αλλά η μουσική με πήγε μπροστά. Συμμετείχα σε χορωδίες, γνώρισα ανθρώπους, έμαθα πράγματα που αλλιώς δεν θα μπορούσα. το επάγγελμά μου και μέχρι τη σύνταξη μου ήταν χειρωνακτικό και ορθογραφία καλή ακόμα δε ξέρω αλλά με πολλή υπερηφάνεια μπορώ να πω ότι ξέρω από μουσική”. Αυτό ανέφερε ένα πρώην μέλος της φιλαρμονικής που πέρασε από αυτήν για *“λίγο, όπως οι περισσότεροι της τότε γενιάς του”*. Η μαρτυρία του αναδεικνύει τη διάσταση της μουσικής ως εργαλείο κοινωνικής κινητικότητας και υπερηφάνειας. Στη πραγματικότητα η Φιλαρμονική λειτούργησε ως δεύτερο σχολείο για το χωριό των Ανω Ποροίων. “ Πολλοί συμμαθητές μου που δε καταφέραμε λόγω φτώχειας να πάμε στο Γυμνάσιο έχουμε μουσική παιδεία εξαιτίας της

²¹⁹Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster, σσ. 18-22, 65-67, 288-290.

Φιλαρμονικής και συνεχίζουμε να συμμετέχουμε σε μουσικά σχήματα όπως χορωδίες, όταν φύγαμε από το χωριό και πήγαμε σε μεγάλα αστικά κέντρα όπως η Θεσσαλονίκη”.

5.4.5 “Η Φιλαρμονική είναι συνυφασμένη με την ιστορία του τόπου, το χωριό και το αντίστροφο”.

Συμμετέχων αναφέρει τη Φιλαρμονική ως «τη μοναδική διέξοδο στο χωριό». Οι πρόβες και οι εμφανίσεις αποτελούσαν και αποτελούν στιγμές χαράς και υπερηφάνειας: «Ήταν η μόνη μας απόδραση. Εκεί βρίσκαμε χαρά, παρέα, μουσική· όλο το χωριό ζούσε μέσα από τις πρόβες και τις παρελάσεις». Φαίνεται λοιπόν πως η συμμετοχή στη Φιλαρμονική συνοδεύεται από ποικίλες συναισθηματικές αντιδράσεις ανάλογα την εμπειρία και τη μουσική γνώση. “Το χωριό χωρίς τη φιλαρμονική δε μπορώ να το φανταστώ και δε μπορεί να το φανταστεί κανείς κάτοικος των Ποροΐων”. Κατά τη διάρκεια μιας σοβαρής οικονομικής δυσκολίας της Φιλαρμονικής, ένα μέλος του Δ.Σ. ανέφερε ότι έπρεπε να συγκεντρωθεί άμεσα ένα σημαντικό ποσό, δεκάδων χιλιάδων ευρώ. Η παραγγελία οργάνων είχε ήδη ολοκληρωθεί, αλλά το σχετικό κονδύλι δεν είχε ακόμη κατατεθεί στο ταμείο του συλλόγου. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε:

«Ήξερα ότι οι κάτοικοι του χωριού στηρίζουν και αγαπούν τη Φιλαρμονική, αλλά δεν μπορούσα να φανταστώ ότι μέσα σε λιγότερο από οκτώ ώρες, μετά το κάλεσμα για την έκτακτη ανάγκη, θα συγκεντρωνόταν ολόκληρο το ποσό. Αυτό μας συγκίνησε όλους βαθιά και μας θύμισε πόσο σημαντικό είναι το εκπαιδευτικό και πολιτιστικό έργο που επιτελεί η Φιλαρμονική». Τα παραπάνω καταδεικνύουν την εξέχουσα θέση που κατέχει η Φιλαρμονική στις καρδιές των Ανω Πορογιωτών και αποτελούν βάση μιας νοοτροπίας που θα επιτρέψει στη φιλαρμονική να συνεχίσει την εκπαίδευση και την παρουσία της στα πολιτιστικά και δρώμενα αφήνοντας το δικό της αποτύπωμα στην μουσική ταυτότητα του χωριού.

Κωδικός	Φύλο	Ηλικία	Ρόλος	Περίοδος Δράσης	Ιδιαιτερότητα
I1	♂	75	μαέστρος, δάσκαλος	1982-σήμερα ως σήμερα	Αρχιμουσικός
I2	♂	56	κλαρινέτο	1985-2005 περιστασιακά	1η γενιά μαθητών Ζωΐδη
I3	♂	76	κορνέτα	1958-1964	μνήμες ύφεσης
I4	♀	13	σαξόφωνο	2019-σήμερα	Ανήλικο μέλος
I5	♂	48	τρομπόνι	1996-σήμερα	Μέλος Δ.Σ.
I6	♀	10	κρουστά	2022-σήμερα	Ανήλικο μέλος
I7	♂	43	τρομπέτα	2012-σήμερα	Μέλος

5.5 Συμπεράσματα κεφαλαίου

Η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων ανέδειξε ότι η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων δεν είναι απλώς ένα μουσικό σύνολο, αλλά πυρήνας πολιτισμικής αναπαραγωγής. Η μουσική δραστηριότητα λειτούργησε ως χώρος εκπαίδευσης, κοινωνικοποίησης και συλλογικής μνήμης, επιβεβαιώνοντας τη θέση του Small ότι η «μουσική πράξη» (musicking) είναι πρωτίστως κοινωνική διαδικασία.²²⁰ Η διαγενεακή συνέχεια αποτελεί τον πυρήνα της ανθεκτικότητας του θεσμού. Η μετάδοση γνώσεων «από μαθητή σε δάσκαλο» συγκροτεί έναν μηχανισμό ζωντανής μνήμης, όπου η μουσική μεταβιβάζεται ως εμπειρία και αξία.²²¹ Οι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται τη Φιλαρμονική ως «σχολείο ζωής» και «δεύτερη οικογένεια», γεγονός που αναδεικνύει τη σημασία της για την κοινωνική συνοχή.²²² Παράλληλα, η Φιλαρμονική λειτουργεί ως εργαλείο πολιτισμικής κινητικότητας, παρέχοντας μουσική εκπαίδευση και ευκαιρίες κοινωνικής ανέλιξης σε ανθρώπους που δεν

²²⁰ Small, C. (1998), ό.π., σσ. 19-23.

²²¹ Assmann, J. (2011), ό.π., σσ. 112-118.

²²² Ψάλτης, Σ. (1993), *Τα Άνω Πορόια τότε...* Θεσσαλονίκη, σσ. 59-74· Μιχαηλίδης, Ι. (2003), *Η Μακεδονία του Μεσοπολέμου*, Θεσσαλονίκη, σσ. 102-104.

είχαν πρόσβαση σε τυπικές εκπαιδευτικές δομές. Η μουσική, ως εμπειρία και πρακτική, ενώνει γενιές, τάξεις και οικογένειες, μετατρέποντας τον ήχο σε φορέα συλλογικής ταυτότητας.²²³ Συνολικά, η Φιλαρμονική Άνω Ποροίων αποτυπώνει το παράδειγμα ενός αυθεντικού τοπικού θεσμού: ενός μουσικού οργανισμού που ανανεώνεται χωρίς να χάνει τη ρίζα του, συνδυάζοντας την παράδοση με τη νεωτερικότητα. Η εθνογραφική διερεύνηση απέδειξε ότι η Φιλαρμονική Άνω Ποροίων είναι ταυτόχρονα προϊόν και φορέας της κοινότητας που τη στηρίζει. Το Κεφάλαιο 5 θα επιχειρήσει μια σύνθεση των ευρημάτων, παρουσιάζοντας τα γενικά συμπεράσματα, τη θεωρητική αναστοχαστικότητα της έρευνας και τις προοπτικές βιωσιμότητας του θεσμού στο μέλλον. Η ανάλυση των συνεντεύξεων και των παρατηρήσεων αναδεικνύει τη Φιλαρμονική Άνω Ποροίων ως πολυδιάστατο θεσμό: μουσικό, εκπαιδευτικό, κοινωνικό και μνημονικό. Η συμμετοχή στη Φιλαρμονική δεν συνιστά απλώς καλλιτεχνική δραστηριότητα, αποτελεί πράξη κοινωνικής ένταξης, συλλογικής μνήμης και τοπικής ταυτότητας, εναρμονισμένη με την έννοια του “musicking” του Small.²²⁴ Η Φιλαρμονική λειτουργεί ως κοινός τόπος συνάντησης γενεών και κοινωνικών ομάδων, συμβάλλοντας στη συνοχή και ανθεκτικότητα του χωριού. Οι προφορικές μαρτυρίες, ενταγμένες στο ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο, επιβεβαιώνουν ότι η μουσική πράξη διαμορφώνει όχι μόνο ήχο, αλλά και κοινότητα μια «ζωντανή μνήμη» που τραγουδά τον εαυτό της μέσα στον χρόνο.

²²³ Assmann, J. (2011), ό.π., σσ. 55-57.

²²⁴ Small, C. (1998), ό.π., σσ. 9-13.

ΈΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

6. Συμπεράσματα και Προτάσεις

Η έρευνα που προηγήθηκε είχε ως κεντρικό στόχο τη διερεύνηση του ρόλου της Φιλαρμονικής Άνω Ποροίων, του σημερινού Συλλόγου Φίλων Μουσικής και Τέχνης Άνω Ποροίων, ως πολιτισμικού θεσμού, μουσικού φορέα εκπαίδευσης και μηχανισμού συλλογικής μνήμης μέσα στο χρόνο. Η μελέτη ακολούθησε ποιοτική εθνογραφική προσέγγιση, αξιοποιώντας προφορικές μαρτυρίες, αρχειακό υλικό και συμμετοχική παρατήρηση. Στο πλαίσιο των ερευνητικών ερωτημάτων του Κεφαλαίου 1, η παρούσα ανάλυση επιχείρησε να κατανοήσει πώς τα μέλη της κοινότητας βιώνουν τη συμμετοχή τους στη Φιλαρμονική, να αναδείξει τη μουσική πράξη ως μέσο κοινωνικής συνοχής, και να εξετάσει πώς η Φιλαρμονική συμβάλλει στη διατήρηση και μετάδοση της τοπικής πολιτισμικής μνήμης. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης επιβεβαιώνουν ότι η μουσική δεν αποτελεί απλώς καλλιτεχνική δραστηριότητα, αλλά κοινωνική διαδικασία παραγωγής νοήματος (musicizing).²²⁵ Μια διαδικασία μέσα από την οποία η κοινότητα των Άνω Ποροίων αναστοχάζεται τον εαυτό της, την ιστορία και τις αξίες της.

6.1 Βασικά Συμπεράσματα

Η Φιλαρμονική Άνω Ποροίων αναδείχθηκε ως πολυεπίπεδος θεσμός που συνδυάζει τη μουσική εκπαίδευση, την κοινωνική ένταξη και τη συλλογική μνήμη. Η ιστορική της διαδρομή από το 1934 έως το 2025 αποτυπώνει τη δημιουργική σύζευξη παράδοσης και νεωτερικότητας. Η Φιλαρμονική λειτουργεί ως “μουσικό αρχείο της κοινότητας”, όπου κάθε εμβατήριο, κάθε πομπή και κάθε στολή εμπεριέχουν μνήμες γενεών. Ο ήχος της δεν είναι απλώς αισθητικό γεγονός, αλλά τρόπος με τον οποίο η κοινότητα θυμάται και

²²⁵ Small, C. (1998), ό.π., σσ. 9-13.

επαναπροσδιορίζει τον εαυτό της, αυτό που ο Jan Assmann αποκαλεί πολιτισμική μνήμη.²²⁶

Η επιβίωση της Φιλαρμονικής βασίστηκε σε μηχανισμούς αλληλεγγύης και αυτοοργάνωσης: έρανοι, δωρεές, εθελοντική διδασκαλία. Αυτές οι πρακτικές συγκροτούν ένα δίκτυο εμπιστοσύνης και αμοιβαιότητας που συνιστά κοινωνικό κεφάλαιο κατά Putna.

²²⁷Για πολλές δεκαετίες, η Φιλαρμονική υπήρξε το μοναδικό σημείο πρόσβασης στη μουσική μάθηση στα Άνω Πορόια. Η λειτουργία της ως άτυπου “ωδείου υπαίθρου” επέτρεψε τη μετάδοση δεξιοτήτων και γνώσεων χωρίς ταξικούς ή οικονομικούς φραγμούς.

Οι πορείες των μελών (όπως του τενόρου Απόστολου Ζωΐδη και του μουσικού Αναστασίου Κωτούλα) επιβεβαιώνουν τη μορφωτική και επαγγελματική διάσταση αυτής της εμπειρίας.

²²⁸Σύμφωνα με τον Small,²²⁹ η μουσική δεν είναι αντικείμενο αλλά πράξη κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων ενσαρκώνει αυτή τη λογική: κάθε πρόβα είναι μορφή συλλογικής διαπραγμάτευσης, κάθε δημόσια εμφάνιση είναι τελετουργία κοινωνικής παρουσίας. Έχει καταστεί λοιπόν, στοιχείο του πολιτιστικού αποτυπώματος του χωριού, συμμετέχοντας σε εκδηλώσεις, φεστιβάλ και τουριστικές δράσεις. Η μουσική της λειτουργεί ως “ηχητική ταυτότητα” (sound identity) του τόπου, συμβάλλοντας έμπρακτα στη μικρής κλίμακας τοπική οικονομία.²³⁰

6.2 Θεωρητική αποτίμηση και ερμηνεία

Η ανάλυση των προφορικών μαρτυριών και των συμμετοχικών παρατηρήσεων επιβεβαίωσε την άποψη της Qureshi,²³¹ ότι η μουσική δημιουργεί “ηχητικές συγγένειες” (sonic kinships): δεσμούς πέρα από το αίμα, που βασίζονται στη συλλογική εμπειρία του ήχου. Στη Φιλαρμονική, οι συγγένειες αυτές μεταφράζονται σε διαγενεακές σχέσεις μαθητείας, όπου η γνώση μεταδίδεται “από το αυτί στο αυτί”. Οι δάσκαλοι αναγνωρίζουν τον εαυτό τους στους μαθητές τους, και οι μαθητές επιστρέφουν αργότερα ως δάσκαλοι, διασφαλίζοντας έναν κύκλο πολιτισμικής συνέχειας. Αντίστοιχα, ο Bourdieu²³² εξηγεί ότι η συσσώρευση μουσικών γνώσεων και κοινωνικών σχέσεων δημιουργεί ένα πολιτισμικό κεφάλαιο που

²²⁶ Assmann, J. (2011), ό.π., σσ. 52-58.

²²⁷ Putnam, R. D. (2000), ό.π., σσ. 167-171.

²²⁸ Charmaz, K. (2014), ό.π., σσ. 208-212.

²²⁹ Small, C. (1998), ό.π., σ. 11.

²³⁰ Titon, J. T. (1997), ό.π., σσ. 91-94.

²³¹ Putnam, R. D. (2000), ό.π., σσ. 810-813.

²³² Bourdieu, P. (1986), ό.π., σσ. 71-74.

μπορεί να μετατραπεί σε αναγνώριση και κύρος. Η Φιλαρμονική παράγει αυτό το κεφάλαιο συλλογικά, όχι ατομικά. Η εθνογραφική συμμετοχή του ερευνητή επιβεβαιώνει την προσέγγιση του Titon²³³ : το πεδίο δεν είναι απλώς αντικείμενο μελέτης, αλλά χώρος συν-παραγωγής γνώσης. Η Φιλαρμονική “μιλά” μέσα από τις εμπειρίες των μελών της και συγκροτεί, μαζί με τον ερευνητή, την αφήγηση της ίδιας της ύπαρξής της. Η Φιλαρμονική Άνω Ποροίων, επομένως, αποτελεί παράδειγμα μουσικής κοινότητας όπου συνυπάρχουν τρεις διαστάσεις:

- η εκπαιδευτική (μάθηση και μετάδοση),
- η κοινωνική (συμμετοχή και αλληλεγγύη),
- η συμβολική (μνήμη και ταυτότητα).

6.3 Προτάσεις πολιτιστικής πολιτικής και βιωσιμότητας

1.Εγγραφή στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO/ΥΠΠΟΑ):

Η Φιλαρμονική πληροί τα κριτήρια ως ζωντανή μουσική πρακτική κοινοτικής μνήμης και παιδείας.²³⁴

2.Ψηφιοποίηση και αρχειακή τεκμηρίωση:

Προτείνεται η οργάνωση του αρχειακού υλικού (παρτιτούρες, φωτογραφίες, μαρτυρίες) σε συνεργασία με τοπικούς και πανεπιστημιακούς φορείς.²³⁵

3.Διαβαλκανικά προγράμματα πολιτιστικών ανταλλαγών:

Η δημιουργία δικτύου συνεργασίας με φιλαρμονικές της Βόρειας Ελλάδας και των Βαλκανίων θα ενισχύσει τη διαπολιτισμική επικοινωνία.

4.Θερινά εργαστήρια και μουσικά καμπ νέων:

Ετήσιες δράσεις μουσικής εκπαίδευσης και πρακτικής στα Άνω Πορόια, με τη συμμετοχή μαθητών από όλη την περιφέρεια Σερρών.

5.Ενσωμάτωση σε τουριστικές και οικομουσικές διαδρομές:

²³³ Titon, J. T. (1997), ό.π., σσ. 91-94.

²³⁴ UNESCO (2016), *Guidelines for the Implementation of the Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage*, Paris, σσ. 33-36.

²³⁵ Seeger, A. (2004), “The Role of Sound Archives in Ethnomusicology Today”, *Ethnomusicology*, 48(2), σσ. 112-118.

Η Φιλαρμονική μπορεί να αποτελέσει “ηχητικό σημείο αναφοράς” των Άνω Ποροΐων, συνδέοντας μουσική, τοπίο και παράδοση.

6.Μηχανισμός βιώσιμης διαχείρισης:

Δημιουργία Συμβουλίου Υποστήριξης της Φιλαρμονικής με τη συμμετοχή της διασποράς των Ανωπορογιωτών, για τη θεσμική και οικονομική της σταθερότητα.

6.4 Τελικός αναστοχασμός

Η Φιλαρμονική των Άνω Ποροΐων δεν είναι απλώς μια μουσική μπάντα, αλλά αποτελεί τον ηχητικό καθρέφτη μιας ολόκληρης κοινότητας. Εδώ, η μουσική δεν λειτουργεί ως πολυτέλεια, αλλά ως τρόπος ύπαρξης, ως ρυθμός που συγχρονίζει γενιές, οικογένειες και συλλογικές μνήμες. Στη διάρκεια σχεδόν ενός αιώνα, η Φιλαρμονική απέδειξε ότι η πολιτιστική ανθεκτικότητα δεν προκύπτει μόνο από τους θεσμούς, αλλά από τους ανθρώπους της, από εκείνους που συνεχίζουν να φυσούν στα πνευστά, να χτυπούν τα τύμπανα και να μαθαίνουν στα παιδιά τον ίδιο σκοπό, ξανά και ξανά, σαν άσκηση μνήμης. Αποτελεί σήμερα παράδειγμα άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς σε δράση, ένας ζωντανός μηχανισμός εκπαίδευσης, ενότητας και δημιουργικής συνέχειας. Κατά τη διάρκεια της εθνογραφικής έρευνας, όταν πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις στο καφενείο Όαση, έγινε σαφές ότι η Φιλαρμονική υπερβαίνει τα όρια ενός μουσικού σχήματος: είναι κοινή εμπειρία ζωής. Άνθρωποι διαφορετικών ηλικιών, από ηλικιωμένους έως νεαρούς μουσικούς, μιλούσαν με συγκίνηση για τη συμμετοχή τους, άλλοι ως ενεργά μέλη, άλλοι ως πρώην μουσικοί, και άλλοι απλώς ως ακροατές και υποστηρικτές. Όλοι όμως είχαν κάτι να πουν, γιατί, όπως ειπώθηκε χαρακτηριστικά: «Και ποιος δεν έχει περάσει από τη Φιλαρμονική...» Η φράση αυτή συνοψίζει το συλλογικό βίωμα: η Φιλαρμονική αποτελεί κοινό παρονομαστή, έναν δεσμό που ενώνει μικρούς και μεγάλους, ένα σχολείο ζωής όπου σχεδόν, κάθε κάτοικος έχει διδαχθεί κάτι από τη μουσική, έστω και αν πέρασε για λίγο από τις τάξεις ή τις πρόβες της. Η μουσική γνώση και η συμμετοχή μεταβιβάζονται εδώ διαγενεακά, λειτουργώντας ως μορφή κοινωνικού και πολιτισμικού κεφαλαίου, που ενώνει τη μνήμη με την ταυτότητα.²³⁶ *«Η Φιλαρμονική είναι η φωνή του χωριού. Αν ποτέ σιγήσει,*

²³⁶ Παπακώστας, Χ. (2010). *ό.π.*, σσ. 87-91 Μιχαηλίδης, Ι. (2003). *ό.π.*, σσ. 212-218. Ρόμπου-Λεβίδη,

θα έχει χαθεί κάτι απ' την ψυχή μας» (Ι5, 2024). Αυτή η φράση συμπυκνώνει το βαθύτερο νόημα της έρευνας: ότι η μουσική, όταν ριζώνει στην κοινότητα, δεν είναι μόνο τέχνη, είναι ταυτότητα, μνήμη και ζωή.²³⁷

ΈΒΛΟΜΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Βιβλιογραφία

A. Βιβλία – Μελέτες

- Αγγελίδου-Γιουβάντζη, Κ., Αριανοπούλου-Αραμπατζή, Α., Ζωΐδου, Κ., Σιαμμένου-Γκίτσα, Κ., & Τσεμεζόγλου, Μ. (2006). *Στον αργαλειό του χρόνου*. Σέρρες.
- Anholt, S. (2010). *Places: Identity, Image and Reputation*. London: Palgrave Macmillan.
- Assmann, J. (2011). *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*. Cambridge University Press.
- BERA (2018). *Ethical Guidelines for Educational Research* (4η έκδ.). London: British Educational Research Association.
- Bernard, H. R. (2011). *Research Methods in Anthropology* (5η έκδ.). Lanham: AltaMira/Rowman & Littlefield.
- Bourdieu, P. (1986). *The Forms of Capital*. Σε: J. Richardson (επιμ.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (σσ. 241-258). New York: Greenwood.
- Braun, V., Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), σσ. 77-101.
- Charmaz, K. (2014). *Constructing Grounded Theory* (2η έκδ.). London: SAGE.
- Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education* (8η έκδ.). London: Routledge.
- Διονυσίου, Ζ., Ακογιούννογλου, Μ., Λευθεριώτη, Ε. (2020). *Ο ρόλος της μπάντας στη μουσική παράδοση του Γαστουρίου*. Πρακτικά Συνεδρίου, Πανεπιστήμιο Ιονίων Νήσων.
- Finnegan, R. (2007, 2η έκδ.). *The Hidden Musicians: Music-Making in an English Town*. Middletown, CT: Wesleyan University Press.
- Flick, U. (2014). *An Introduction to Qualitative Research* (5η έκδ.). London: SAGE.

Φ. (2008). *ό.π.*, σσ. 213-219.

²³⁷Small, C. (1998). *ό.π.*, σσ. 213-219.

- Green, L. (2002). *How Popular Musicians Learn: A Way Ahead for Music Education*. Aldershot: Ashgate.
- Hammersley, M., Atkinson, P. (2019). *Ethnography: Principles in Practice* (4η έκδ.). London: Routledge.
- Hobsbawm, E. (1983). *Introduction: Inventing Traditions*. Σε: E. Hobsbawm & T. Ranger (Eds.), *The Invention of Tradition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Καλλιμοπούλου & Αλ. Μπαλάντινα (επιμ.). *Μουσική και Κοινωνία* (σσ. 251-276). Αθήνα: Ασίνη.
- Καρδάμης, Κ. (2019). *Οι Φιλαρμονικές των Επτανήσων: Ιστορία και Ρεπερτόριο*. Κέρκυρα: Ιόνιο Πανεπιστήμιο.
- Kvale, S., Brinkmann, S. (2015). *InterViews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing* (3η έκδ.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Κωστόπουλος, Τ. (2013). *Η απαγορευμένη γλώσσα: Κρατική καταστολή των σλαβικών διαλέκτων στη Μακεδονία*. Αθήνα: Βιβλιόραμα.
- Μιχαηλίδης, Ι. (2003). *Μακεδονία: Ιστορία και κοινωνία στη μεθόριο (18ος-20ός αι.)*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Παπακώστας, Χ. (2010). *Μουσική και κοινότητα στη μακεδονική ύπαιθρο*. Θεσσαλονίκη: University Press.
- Παπακώστας, Χ. (2021). *Community music και ύπαιθρος στη Βόρεια Ελλάδα*. Πρακτικά 6ου Συνεδρίου Μουσικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Πέννας, Π. (1989). *Η Κοινότητα Άνω Ποροΐων: Ιστορική και κοινωνική προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη: University Press.
- Πέννας, Π. (1989). *Ιστορικά σημειώματα για Σιντική και Πορόια*. Θεσσαλονίκη: Αυτοέκδοση.
- Πέννας, Π. (1989). *Τα Άνω Ποροΐα Σερρών - Το διαμάντι του Μπέλες (ιστορία και λαογραφία)*. Αθήνα: Ιστορική και Λαογραφική Εταιρία Σερρών-Μελενίκου.
- Pink, S. (2015). *Doing Sensory Ethnography* (2η έκδ.). London: SAGE.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Ρόμπου-Λεβίδη, Φ. (2008). *Μουσικές της μνήμης στη Μακεδονία*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Ρωμανού, Κ. (2006). *Έντεχνη ελληνική μουσική στους νεότερους χρόνους*. Αθήνα: Κουλτούρα.

- Schafer, R. M. (1994). *The Soundscape: Our Sonic Environment and the Tuning of the World*. Rochester, VT: Destiny Books.
- Seeger, A. (2008). Ethnomusicology and Ethics. Σε: *The New (Ethno)musicologies*. Lanham: Scarecrow.
- Small, C. (1998). *Musicking: The Meanings of Performing and Listening*. Middletown, CT: Wesleyan University Press.
- Small, C. (2001), Μουσική, Κοινωνία, Εκπαίδευση. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.
- Merriam, A. P. (1964). *The Anthropology of Music*, Evanston: Northwestern University Press.
- Titon, J. T. (2009). A Performative Model of Music-Culture. In J. T. Titon (Ed.), *Worlds of Music: An Introduction to the Music of the World's Peoples* (5th ed., pp. 1–32). Belmont, CA: Schirmer.
- Turino, T. (2008). *Music as Social Life: The Politics of Participation*. Chicago: University of Chicago Press.
- Veblen, K. K. (2013). *Community Music*. Σε: A. McPherson & G. Welch (Eds.), *The Oxford Handbook of Music Education* (Vol. 2, σσ. 204-221). Oxford: Oxford University Press.
- West, M. L. (1999). *Αρχαία ελληνική μουσική*. Αθήνα: Παπαδήμας.
- Χατζημιχαήλ, Μ. (2021). *Στρατιωτικές μπάντες στην Ελλάδα: 1830–2020*. Αθήνα: Γενικό Επιτελείο Στρατού - Μουσείο Στρατού.
- Ψάλτης, Κ. (1993). *Άνω Πορόια τότε...* Θεσσαλονίκη: Πολιτιστικός Σύλλογος Α. Ποροϊωτών.

B. Άρθρα – Περιοδικά

- Denzin, N. (2012). “*Triangulation 2.0. Journal of Mixed Methods Research*”. 6(2)
- Καρδάμης, Κ. (2006). Σκέψεις για την προϊστορία της μπάντας στα Επτάνησα. *Εργαστήριο Ελληνικής Μουσικής*, 3, 6, σ. 6-18.
- Kardamis, K. (2007). Lessons on the cornett a piston: μια ανακοίνωση στην *Gazetta Ufficiale των Ιονίων Νήσων*. *Εργαστήριο Ελληνικής Μουσικής*, 131, 13. σ. 13-26.
- Qureshi, R. B. (2000). How does music mean? *Ethnomusicology*, 44(1). σσ. 1-19.
- Ξανθουδάκης, Χ. (2008). Ελληνική μουσική ορολογία. *Μουσικός Ελληνομνήμων*, 24. σ. 41-58.
- Ξανθουδάκης, Χ. (2009). *Ελληνική μουσική ορολογία*. *Μουσικός Ελληνομνήμων*, 36, σ.

17-31.

Ρωμανού, Κ. (2006). Από την Κέρκυρα στη Σύρο: Οι ελληνικές φιλαρμονικές τον 19ο αιώνα. Ελληνικό Μουσικό Ινστιτούτο, 2.

Tracy, S. J. (2010). Qualitative quality: Eight “big-tent” criteria for excellent qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 16(10). σ. 837-851.

Γ. Αρχειακές – Πρωτογενείς Πηγές

Αρχείο Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων (1934–2024): πρακτικά, βιβλία εσόδων–εξόδων, βιβλίο παρουσιών μουσικών, προγράμματα συναυλιών, αποκόμματα Τύπου, φωτογραφικό αρχείο. Τόπος φύλαξης: Άνω Πορόια, «Σύλλογος Φίλων Μουσικής και Τέχνης Άνω Ποροΐων» (ιδιωτικό αρχείο συλλόγου).

Αρχείο Φιλοπρόοδου Εξωραϊστικού - Πολιτιστικού Συλλόγου (2002 - 2022). Άνω Πορόια.

Καταστατικό Συλλόγου Φίλων Μουσικής και Τέχνης Άνω Ποροΐων.

Καταστατικό Μουσικο-Αθλητικού Συλλόγου «Ο Διγενής». Άνω Πορόια.

Πρακτικά Δ.Σ. Πνευματικού Κέντρου Άνω Ποροΐων (1987- 2024).

Πρακτικά Συλλόγου «Διγενής» (1996 - 2024). Άνω Πορόια.

Συνεντεύξεις Π1-Π7 (προφορικές μαρτυρίες).

Δ. Διαδικτυακές Πηγές

Ano-porroia.gr. (2023). *Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων* [Ιστοσελίδα]. Ανακτήθηκε 27 Αυγούστου 2025, από <https://ano-porroia.gr/page/7>

Dictionary.com. (2023). “Band.” <http://dictionary.reference.com/browse/band> (προσπέλαση: 19/10/2023).

Dobney, J. K. (2023). Military music in American and European traditions. The Metropolitan Museum of Art. http://www.metmuseum.org/toah/hd/ammu/hd_ammu.htm (προσπέλαση: 19/10/2023).

Καρδάμης, Κ. (2023). Η μουσική στα Επτάνησα. http://www.academia.edu/186180/The_Music_of_Ionian_Islands_in_Greek_ (προσπέλαση: 19/10/2023).

Φιλαρμονική Εταιρία «Μάντζαρος». (2023). Σύντομο ιστορικό. <https://femantzaros.com/istoria/sintomo-istoriko/> (προσπέλαση: 19/10/2023).

Φιλαρμονική Εταιρεία Κέρκυρας. (2023). Ιστορικό.

<https://www.fek.gr/history/istoriko?lang=el> (προσπέλαση: 19/10/2023).

8. Παράρτημα

A. Αρχείο Συνεντεύξεων

A.1. Δείγμα Ερωτηματολογίου

Σελίδα 1 από 4.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

(Για τη διπλωματική εργασία: **Η ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΤΩΝ ΑΝΩ ΠΟΡΟΪΩΝ ΣΕΡΡΩΝ**
ΑΠΟ ΤΟ 1934 ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ: Συμβολή στη διαμόρφωση της πολιτιστικής,
μουσικής και κοινωνικής ταυτότητας του τόπου.)

A. Προσωπικό – Βιογραφικό Πλαίσιο

1. Πότε και πώς ξεκινήσατε να συμμετέχετε στη Φιλαρμονική;

.....

.....

.....

2. Ποιος ήταν ο βασικός λόγος που σας ώθησε να ενταχθείτε στη μπάντα;

.....

.....

.....

3. Ποιο όργανο παίζετε; Έχετε συμμετάσχει και σε άλλα μουσικά σχήματα ή συλλόγους;

.....

.....

.....

B. Μουσικές Εμπειρίες

1. Θυμάστε την πρώτη σας πρόβα ή δημόσια εμφάνιση με τη Φιλαρμονική; Πώς |
νιώσατε;

B. Μουσικές Εμπειρίες

1. Θυμάστε την πρώτη σας πρόβα ή δημόσια εμφάνιση με τη Φιλαρμονική; Πώς νιώσατε;

.....

.....

.....

2. Ποια είναι η αγαπημένη σας μουσική στιγμή ή παράσταση με τη μπάντα;

.....

.....

.....

3. Πώς διαμορφώνεται το ρεπερτόριο της Φιλαρμονικής; Συμμετέχετε στη διαδικασία επιλογής;

.....

.....

.....

Γ. Εκπαιδευτικός – Κοινωνικός Ρόλος

1. Τι σημαίνει για εσάς η μουσική εκπαίδευση που παρέχει η μπάντα;

.....

.....

.....

2. Θεωρείτε ότι η συμμετοχή στη Φιλαρμονική επηρέασε τη ζωή σας και σε άλλα επίπεδα (π.χ. επαγγελματικά, προσωπικά, κοινωνικά);

.....

.....
.....
.....

Ε. Προοπτικές – Μέλλον

1. Πώς φαντάζεστε τη Φιλαρμονική τα επόμενα χρόνια;

.....
.....
.....

2. Τι θα θέλατε να αλλάξει ή να παραμείνει ίδιο στη λειτουργία της μπάντας;

.....
.....
.....

Συμπληρωματική Ερώτηση

Υπάρχει κάτι επιπλέον που θα θέλατε να μοιραστείτε από την εμπειρία σας;

Κάποια στιγμή ή ανάμνηση που θεωρείτε ιδιαίτερα σημαντική;

.....
.....

.....
.....
.....

Ε. Προοπτικές – Μέλλον

1. Πώς φαντάζεστε τη Φιλαρμονική τα επόμενα χρόνια;

.....
.....
.....

2. Τι θα θέλατε να αλλάξει ή να παραμείνει ίδιο στη λειτουργία της μπάντας;

.....
.....
.....

Συμπληρωματική Ερώτηση

Υπάρχει κάτι επιπλέον που θα θέλατε να μοιραστείτε από την εμπειρία σας;

Κάποια στιγμή ή ανάμνηση που θεωρείτε ιδιαίτερα σημαντική;

.....
.....

Σελίδα 1 από 2.

Φόρμα Ενημερωμένης Συγκατάθεσης Συμμετοχής σε Συνέντευξη

Τίτλος Έρευνας:

Η Φιλαρμονική των Άνω Ποροίων Σερρών (1934 στο σήμερα): Συμβολή στη διαμόρφωση της πολιτιστικής, μουσικής και κοινωνικής ταυτότητας του τόπου

Υπεύθυνος/η Ερευνητής/τρια:

(ΦΙΛΙΟΥ ΧΡΥΣΗ - xfilou19@gmail.com)

Σκοπός της έρευνας:

Η παρούσα έρευνα έχει στόχο να διερευνήσει τον ρόλο της Φιλαρμονικής των Άνω Ποροίων στη μουσική και κοινωνική ζωή της κοινότητας, καταγράφοντας βιώματα και απόψεις μελών, πρώην μελών και κατοίκων.

Διαδικασία συνέντευξης:

Η συνέντευξη θα είναι ημι-δομημένη, θα διαρκέσει περίπου 30-60 λεπτά και μπορεί να ηχογραφηθεί για λόγους ακριβούς καταγραφής (με τη συγκατάθεσή σας). Η συμμετοχή είναι απολύτως εθελοντική και μπορείτε να αποχωρήσετε οποιαδήποτε στιγμή χωρίς καμία επίπτωση.

Εχεμύθεια και ανωνυμία:

Όλες οι πληροφορίες που θα δώσετε θα παραμείνουν αυστηρά εμπιστευτικές. Τα στοιχεία σας δεν θα εμφανιστούν πουθενά στο τελικό κείμενο· στη θέση του ονόματος θα χρησιμοποιηθεί ψευδώνυμο (π.χ. «Ι1», «Ι2»). Η ηχογράφηση/σημειώσεις θα αποθηκευτούν σε ασφαλές ψηφιακό αρχείο προσβάσιμο μόνο στον/στην ερευνητή/τρια και τον επιβλέποντα καθηγητή.

Δικαίωμα απόσυρσης:

Έχετε δικαίωμα να αποσύρετε τη συμμετοχή σας ή/και τα δεδομένα σας από την έρευνα οποιαδήποτε στιγμή, χωρίς να χρειάζεται να εξηγήσετε τον λόγο.

Ερωτήσεις – Επικοινωνία:

Για ερωτήσεις/απορίες, μπορείτε να επικοινωνήσετε με τον/την ερευνητή/τρια ή τον επιβλέποντα καθηγητή (Ηλίας Σκουλίδας, e-mail: iskoulid@uoi.gr).

Σελίδα 2 από 2.

Δήλωση Συγκατάθεσης

Δηλώνω ότι:

- Έχω ενημερωθεί για τον σκοπό και τη διαδικασία της έρευνας,
- Συμμετέχω εθελοντικά,
- Μπορώ να αποχωρήσω οποτεδήποτε,
- Συμφωνώ να ηχογραφηθεί η συνέντευξη (αν επιθυμώ).

Ονοματεπώνυμο συμμετέχοντα/ουσας:

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

☐ Επιθυμώ / ☐ Δεν επιθυμώ να ηχογραφηθεί η συνέντευξη

Α.3-Δείγμα Φόρμας Συγκατάθεσης Ανηλίκου.

Σελίδα 1 από 2.

Φόρμα Ενημερωμένης Συγκατάθεσης Συμμετοχής Ανήλικου/ης σε Συνέντευξη

Τίτλος Έρευνας:

Η Φιλαρμονική των Άνω Ποροίων Σερρών (1934 στο σήμερα): Συμβολή στη διαμόρφωση της πολιτιστικής, μουσικής και κοινωνικής ταυτότητας του τόπου

Υπεύθυνος/η Ερευνητής/τρια:

(ΦΙΛΙΟΥ ΧΡΥΣΗ xfiliou19@gmail.com)

Πληροφορίες για τον/την γονέα ή κηδεμόνα:

Αξιότιμοι γονείς/κηδεμόνες,

Στο πλαίσιο πανεπιστημιακής έρευνας, επιθυμούμε να συμπεριλάβουμε και απόψεις/εμπειρίες ανηλίκων μελών της Φιλαρμονικής ή μαθητών μουσικής. Η συνέντευξη είναι ημι-δομημένη, διαρκεί περίπου 20-40 λεπτά, και μπορεί να ηχογραφηθεί για σκοπούς ακριβούς καταγραφής (εφόσον το επιθυμείτε).

Η συμμετοχή είναι προαιρετική, δεν επηρεάζει τη φοίτηση/συμμετοχή του παιδιού σας στη Φιλαρμονική και μπορείτε να αποχωρήσετε οποιαδήποτε στιγμή χωρίς καμία συνέπεια.

Τα προσωπικά στοιχεία του ανήλικου/ης θα διατηρηθούν εμπιστευτικά, δεν θα δημοσιοποιηθούν σε καμία μορφή και στη θέση του ονόματος θα χρησιμοποιηθεί ψευδώνυμο.

Δικαιώματα και ασφάλεια:

- Η συμμετοχή είναι εθελοντική.
- Μπορείτε να αποσύρετε τη συγκατάθεσή σας οποιαδήποτε στιγμή.
- Δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος για τον/την ανήλικο/η.
- Τα δεδομένα θα φυλάσσονται με ασφάλεια και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας.

Στοιχεία επικοινωνίας:

Για ερωτήσεις/απορίες, μπορείτε να επικοινωνήσετε με τον/την ερευνητή/τρια ή τον επιβλέποντα καθηγητή (Ηλίας Σκουλίδας, e-mail: iskoulid@uoi.gr).

Δήλωση Συγκατάθεσης Γονέα/Κηδεμόνα

Δηλώνω ότι:

- Έχω ενημερωθεί για τον σκοπό και τη διαδικασία της έρευνας.
- Συγκατατίθεμαι ο/η ανήλικος/η (όνομα παιδιού) να συμμετάσχει εθελοντικά στη συνέντευξη.
- Συμφωνώ / Δεν συμφωνώ να ηχογραφηθεί η συνέντευξη.
- Μπορώ να αποσύρω τη συμμετοχή οποιαδήποτε στιγμή.

Όνομα γονέα/κηδεμόνα:

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

Όνομα ανήλικου/ης:

☐ Επιθυμώ / ☐ Δεν επιθυμώ να ηχογραφηθεί η συνέντευξη

Ευχαριστούμε θερμά για τη συνεργασία σας!

Β. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

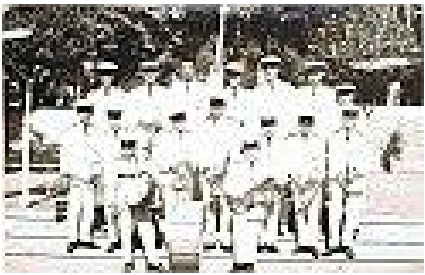
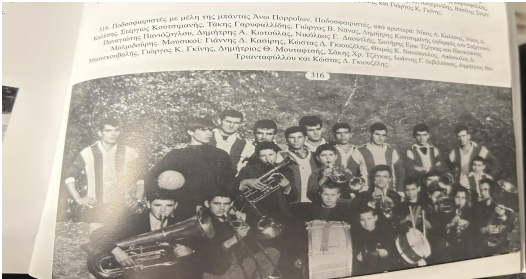
Β.1.Σήμα Συλλόγου

Β.2.Η Φιλαρμονική στη πορεία των χρόνων-εκδηλώσεις

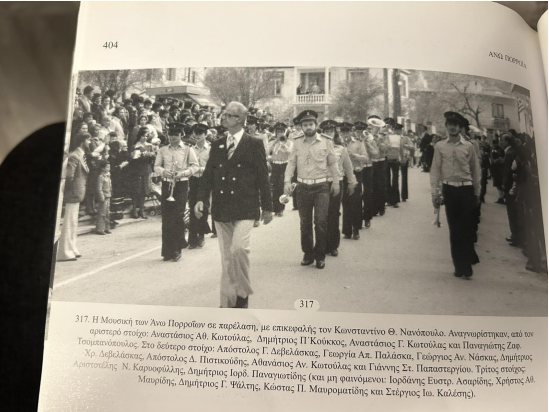
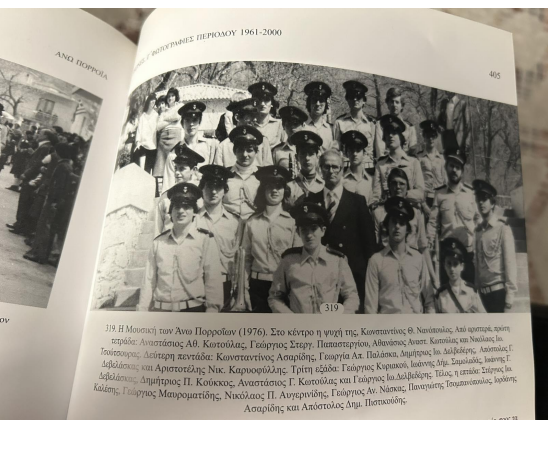
Παράρτημα: Φωτογραφικό Υλικό – Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων στο χρόνο.

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.2.1 - ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1934-1970

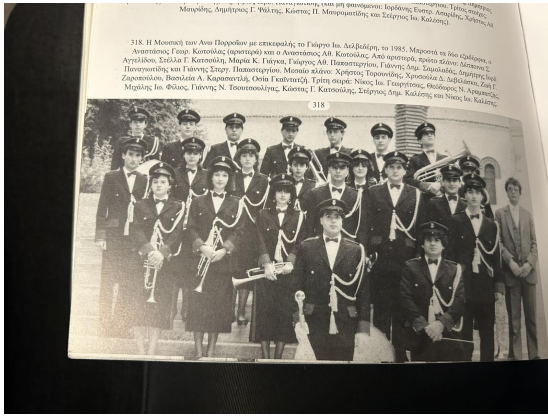
Φωτογραφία	Περιγραφή & Εκτιμώμενη Χρονολογία
Εικόνα 1 	Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων στις πρώτες δεκαετίες λειτουργίας της, με στολές σε στρατιωτικό ύφος. Εκτιμώμενη χρονολογία: 1930–1940. Η φωτογραφία αποτυπώνει την αρχική σύνθεση του μουσικού συνόλου, λίγο μετά την ίδρυσή του (1934).
Εικόνα 2 	Μέλη της Φιλαρμονικής Άνω Ποροΐων, κυρίως νέοι και παιδιά, σε υπαίθρια εκδήλωση του χωριού. Εκτιμώμενη χρονολογία: τέλη δεκαετίας 1950 - αρχές 1960. Η φωτογραφία καταγράφει τη συνέχιση της μουσικής δραστηριότητας μετά τον πόλεμο.
Εικόνα 3 	Ομάδα νεαρών μαθητών της Φιλαρμονικής με πνευστά όργανα, πιθανό στιγμιότυπο από πρόβα ή μάθημα. Εκτιμώμενη χρονολογία: 1963-1967. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από την αναδιοργάνωση και την ένταξη νέας γενιάς μουσικών.
Εικόνα 4 	Ποδοσφαιριστές της ομάδας Άνω Ποροΐων μαζί με μέλη της Φιλαρμονικής. Η φωτογραφία αποτυπώνει τη στενή σχέση ανάμεσα στη μουσική και τον αθλητισμό στο χωριό: οι ίδιοι νέοι συμμετείχαν τόσο στην μπάντα όσο και στην ποδοσφαιρική ομάδα. Εκτιμώμενη χρονολογία: αρχές δεκαετίας 1960.

Εικόνα 5 	Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων με επίσημες στολές και πλήρη διάταξη οργάνων, μπροστά από τα σκαλοπάτια της κοινότητας. Εκτιμώμενη χρονολογία: δεκαετία 1970. Φαίνεται η θεσμική στήριξη της τοπικής αυτοδιοίκησης και η οργανωτική εξέλιξη του συνόλου.
Εικόνα 6 	Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων σε πλήρη σύνθεση με νέες, πιο σύγχρονες στολές, πιθανότατα σε επίσημη εμφάνιση. Εκτιμώμενη χρονολογία: τέλη δεκαετίας 1970 - αρχές 1980. Αντιπροσωπεύει την ώριμη φάση της μπάντας και την καθιέρωσή της στον πολιτιστικό βίο του τόπου.

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.2.2.ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1970-2025

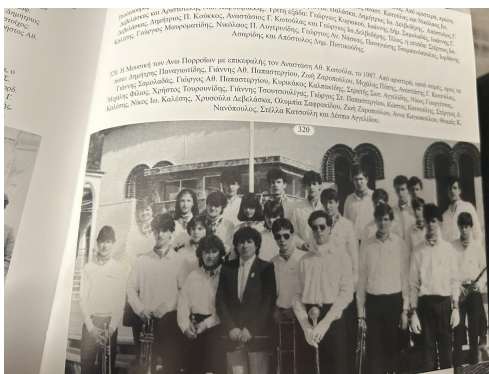
Φωτογραφία	Περιγραφή & Εκτιμώμενη Χρονολογία
Εικόνα 1 	Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων σε παρέλαση, με επικεφαλής τον Κωνσταντίνο Θ. Νανόπουλο. Η μπάντα εμφανίζεται με πλήρη στολή και σχηματισμό, σε εθνική εορτή στην κεντρική οδό του χωριού. Η εικόνα καταγράφει την τελετουργική και κοινοτική διάσταση της φιλαρμονικής δράσης καθώς και τα ονόματα των συμμετοχόντων. Εκτιμώμενη Χρονολογία (1975).
Εικόνα 2 	Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων, στο κέντρο ο μαέστρος Κωνσταντίνος Θ. Νανόπουλος. Η φωτογραφία δείχνει τη μεταπολιτευτική περίοδο της αναδιοργάνωσης της μπάντας και την παρουσία πολλών νέων μελών. Ομοίομορφες στολές, μεταλλικά πνευστά και κρουστά συνθέτουν την εικόνα της επαγγελματικής πειθαρχίας και της συλλογικής υπερηφάνειας. Εκτιμώμενη Χρονολογία (1978).

Εικόνα 3

Η Μουσική των Άνω Ποροίων υπό τον Γιώργο Ιω. Δεβελέρη, μπροστά από το Πνευματικό Κέντρο. Η στολή είναι πλέον ενοποιημένη, με στολισμένα πηλήκια και σχοινιά αξιωματικών, ένδειξη θεσμικής αναγνώρισης και ανανέωσης της μπάντας. Εκτιμώμενη χρονολογία: μέσα δεκαετίας (1980).

Εικόνα 4

Η Μουσική των Άνω Ποροίων με επικεφαλής τον Αναστάσιο Αθ. Κοτούλα. Διακρίνονται νέοι και νέες μουσικοί, αποτυπώνοντας τη σταδιακή ένταξη των γυναικών στο σώμα της Φιλαρμονικής. Ο χώρος μπροστά στο Πνευματικό Κέντρο λειτουργεί ως εμβληματικό σημείο για φωτογράφιση της μπάντας. Εκτιμώμενη χρονολογία: (1987).

Εικόνα 5

Η Φιλαρμονική Άνω Ποροίων σε παρέλαση εθνικής εορτής, με επικεφαλής τον σημαιοφόρο και μπροστάρη της μπάντας. Οι στολές φέρουν χαρακτηριστικά χρώματα (μπλε-κόκκινο-χρυσό), ενώ η διάταξη και η πειθαρχία των μουσικών αποτυπώνουν την ώριμη φάση του θεσμού κατά τη δεκαετία του 1990. Η παρουσία πλήθους κατοίκων κατά μήκος του δρόμου καταδεικνύει τη μαζική αποδοχή και την κοινωνική απήχηση της Φιλαρμονικής στο τοπικό εορταστικό τελετουργικό. Εκτιμώμενη Χρονολογία (1993–1995).

Εικόνα 6

Μέλη της Φιλαρμονικής με στολές μπλε-κόκκινες και χρυσές λεπτομέρειες, κατά τη διάρκεια παρέλασης στην κεντρική πλατεία των Άνω Ποροίων. Η σύνθεση του σώματος δείχνει τη συμμετοχή ανδρών και γυναικών, επιβεβαιώνοντας τη συνεχή ανανέωση και την κοινωνική ένταξη του θεσμού. (2018).

Εικόνα 7

Η μπάντα εμφανίζεται χωρίς επίσημες στολές, με ελαφρύ ένδυμα (λευκά πουκάμισα και μπλε φουλάρια), στο πλαίσιο καλοκαιρινού δρώμενου στην πλατεία του χωριού. Η συμμετοχή του κοινού και η χαλαρή ατμόσφαιρα αποτυπώνουν τον κοινωνικό και ψυχαγωγικό χαρακτήρα της μουσικής πράξης. *(Η Φιλαρμονική Άνω Ποροΐων σε καλοκαιρινό πανηγύρι - 2023).*

Εικόνα 8

Η Φιλαρμονική επί σκηνής με συνδυασμό πνευστών και κρουστών οργάνων. Η εικόνα δείχνει την εκπαιδευτική διάσταση του θεσμού: νεαροί μαθητές και ενήλικες συμπράττουν σε δημόσια εκτέλεση, ενσαρκώνοντας την έννοια της «community music». Σύμπραξη με άλλους πολιτιστικούς συλλόγους. *(2009).*

Εικόνα 9

Η Φιλαρμονική παρελαύνει στην κεντρική οδό του χωριού με τη νέα λευκή στολή. Η εικόνα συνοψίζει τη συνέχεια και τη ζωντανή παράδοση του θεσμού: παλαιοί και νέοι μουσικοί, άνδρες και γυναίκες, συνδιαμορφώνουν τη σύγχρονη συλλογική ταυτότητα του τόπου μέσα από τη μουσική παρουσία. *(2025).*

Εικόνα 10

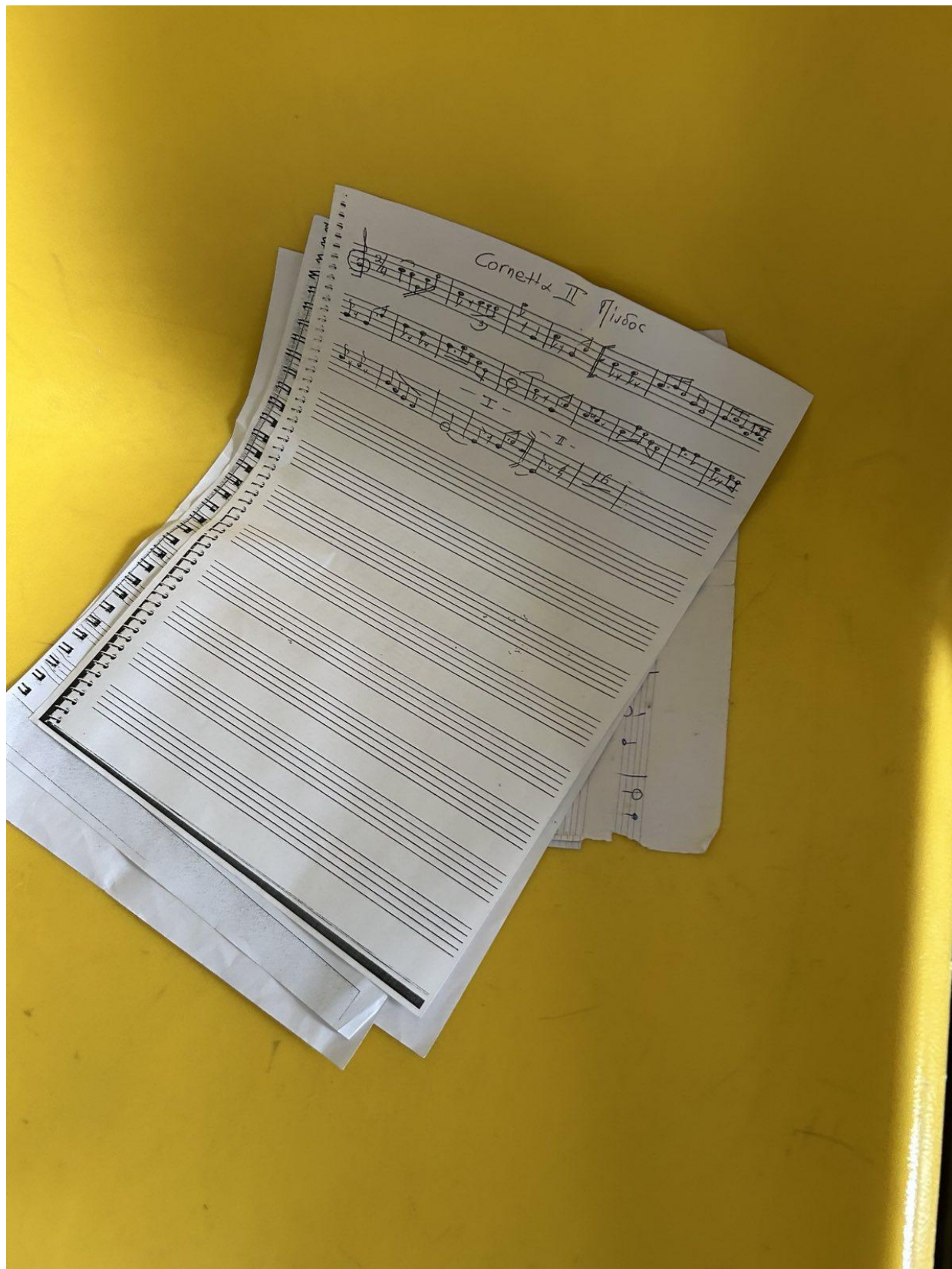

Μέλη της Φιλαρμονικής με τη νέα επίσημη στολή: λευκό ένδυμα με μπλε λεπτομέρειες και διακριτικό του 1934 στο τύμπανο. Η φωτογραφία αποτυπώνει τη σύγχρονη αισθητική ανανέωση του θεσμού και την προσπάθεια ενοποίησης της δημόσιας εικόνας του συνόλου. (2025).

Β.3. Η αίθουσα του Συλλόγου Φίλων Μουσικής και Τέχνης Ανω Ποροίων

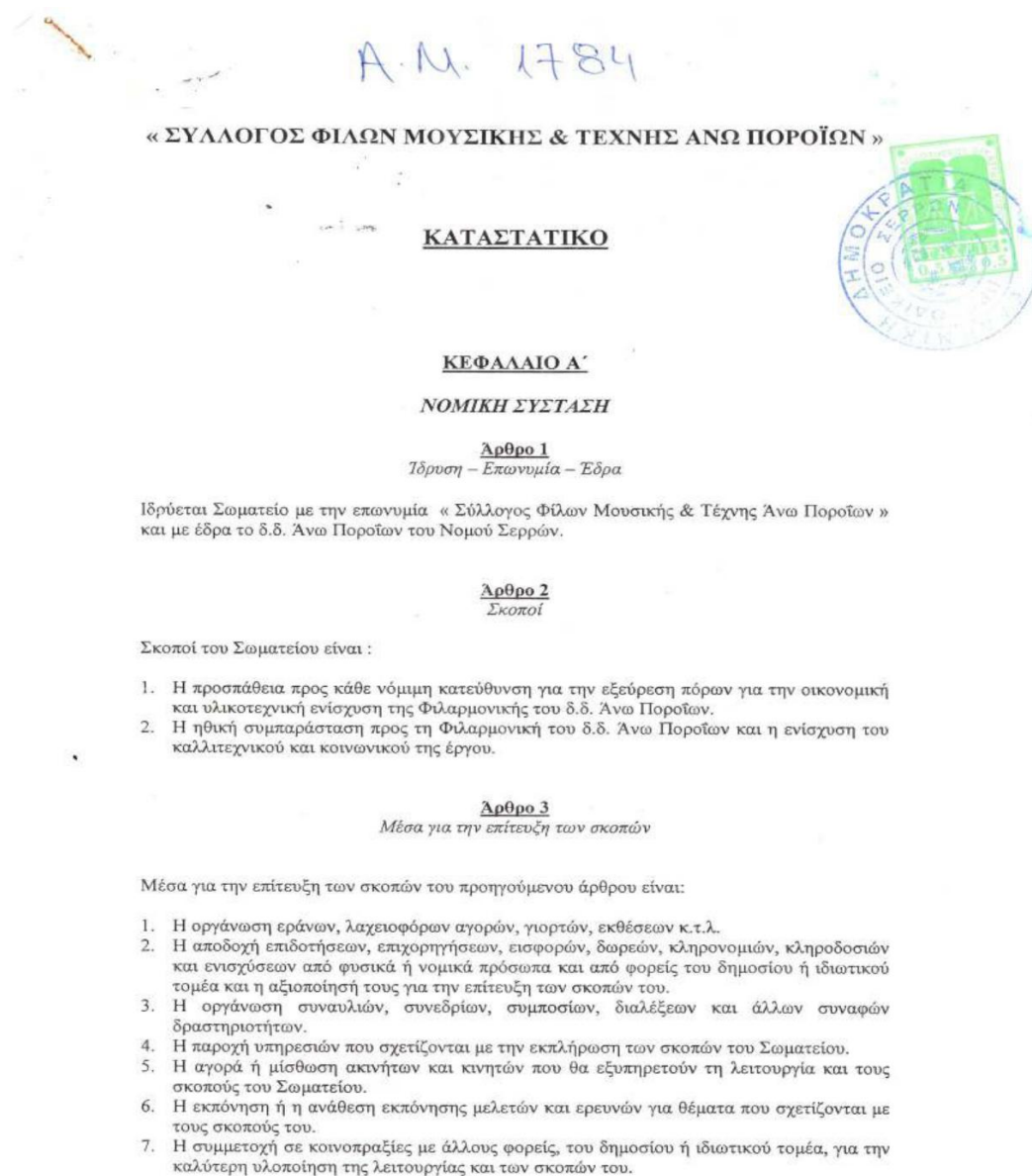

Β.4.Ενδεικτική χειρόγραφη παρτιτούρα.

Γ. ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ

Γ.1.Πρώτη και 2 τελευταίες σελίδες/ Αντίγραφο καταστατικού Φιλαρμονικής 2008 και έπειτα.
Σελίδα 1 από 3.

ΤΑ ΙΔΡΥΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

Α/Α	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ	ΥΠΟΓΡΑΦΕΣ
1	ΑΥΓΕΡΙΝΙΔΗΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ	
2	ΓΚΙΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	
3	ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ	
4	ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ	
5	ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΣΤΕΛΙΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ	
6	ΖΩΪΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	
7	ΖΩΪΔΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ	
8	ΖΩΪΔΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ	
9	ΖΩΪΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ	
10	ΖΩΪΔΗΣ ΘΩΜΑΣ	ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ	
11	ΖΩΪΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ	
12	ΜΗΤΡΟΥ ΑΡΧΟΝΤΗΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ	
13	ΚΟΥΤΕΚΙΔΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ	
14	ΚΑΛΕΣΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ	
15	ΚΑΛΕΣΗΣ ΣΤΕΡΓΙΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	
16	ΚΑΛΕΣΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ	
17	ΚΑΛΕΣΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ	
18	ΖΑΡΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΕΡΓΙΟΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ	
19	ΖΑΡΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ	
20	ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ	
21	ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ	
22	ΔΕΒΕΛΑΣΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΣΤΕΡΓΙΟΣ	
23	ΔΕΒΕΛΑΣΚΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	
24	ΔΕΒΕΛΑΣΚΑΣ ΧΡΥΣΟΥΛΑ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	
25	ΝΙΚΑΝΔΡΟΥ ΜΙΧΑΗΛ	ΧΑΡΗΣ	
26	ΣΤΟΥΠΑΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	ΣΤΑΥΡΟΣ	
27	ΧΟΝΔΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	
28	ΠΟΠΗΣ ΜΙΧΑΗΛ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ	
29	ΤΖΕΓΚΑ ΚΥΡΙΑΚΗ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	
30	ΓΙΟΥΒΑΝΤΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ	
31	ΛΟΥΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ	
32	ΔΟΥΜΤΣΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ	
33	ΚΩΤΟΥΛΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	
34	ΚΩΤΟΥΛΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	
35	ΚΩΤΟΥΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	
36	ΚΩΤΟΥΛΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	
37	ΦΥΤΑΓΚΟΥΡΙΔΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	ΠΑΝΤΕΛΗΣ	
38	ΦΥΤΑΓΚΟΥΡΙΔΟΥ ΟΛΓΑ	ΠΑΝΤΕΛΗΣ	
39	ΣΑΜΟΛΑΔΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ	
40	ΧΑΡΙΖΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ	ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ	

41	ΧΑΡΙΖΑΝΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
42	ΓΙΑΓΚΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
43	ΤΖΙΩΤΖΙΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
44	ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ
45	ΚΕΛΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
46	ΚΕΛΙΔΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
47	ΓΚΙΤΣΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΣΤΕΡΓΙΟΣ
48	ΔΕΛΒΕΔΕΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
49	ΔΕΛΒΕΔΕΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
50	ΠΑΤΩΝΗΣ ΣΤΕΡΓΙΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
51	ΤΣΟΜΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
52	ΤΣΟΜΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	ΖΑΦΕΙΡΗΣ
53	ΜΙΚΡΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
54	ΤΖΕΓΚΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

A.M. 1784

Βεβαιώνεται ότι το καταστατικό αυτό με φύλλα εννέα
(9) εγκρίθηκε με την αριθμ.
58/9008 / 199 απόφαση του Νομμελούς
Πρωτοδικείου Σερρών.
Σέρρες 19-5-2008
Γραμματέας

Ακριβές αντίγραφο που θεωρήθηκε για τη νόμιμη σήμανση
και την έκδοσή του, με τη σειρά παραγγελίας.

Σέρρες 19-5-2008.

Γραμματέας

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΜΟΥΣΙΚΗΣ & ΤΕΧΝΗΣ ΑΝΩ ΠΟΡΟΙΩΝ

Πρακτικό αριθμ. **38/09.09.2024**

Σήμερα στα Άνω Πορόια ημέρα Δευτέρα 08 Οκτωβρίου 2024 και ώρα 20.00 στην αίθουσα της Φιλαρμονικής κατόπιν προσκλήσεως του πλειοψηφούντος μέλους του συλλόγου που ανέδειξαν οι εκλογές της 08 Σεπτεμβρίου 2024 κ. Παναγιώτης Κελίδης, συνήλθε σε συνεδρίαση το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου φίλων Μουσικής & Τέχνης Άνω Ποροίων κατά τις κείμενες διατάξεις του καταστατικού του συλλόγου (άρθρο 14, παρ.2).

Θέματα ημερήσιας διάταξης:

1. Κατανομή Αξιομάτων νέου Διοικητικού Συμβουλίου .

Αφού διαπιστώθηκε απαρτία καθόσον σε σύνολο πέντε (05) μελών παρευρίσκονται και τα πέντε (05), τον λόγο πήρε ο κ. Παναγιώτης Κελίδης και εξήγησε ότι οι αρμοδιότητες και τα αξιώματα του κάθε μέλους στο νέο Δ.Σ έχει την δικιά του σημασία και αξία στην λειτουργία του Συλλόγου και πως ο καθένας από τον ρόλο που θα αναλάβει θα πρέπει να αποδίδει τα μέγιστα προς όφελος του Συλλόγου.

Τα μέλη του Δ.Σ αφού συμφώνησαν με τα όσα υποστήριξε ο κ. Δούμτσιος Νικόλαος συζήτησαν το παραπάνω θέμα και αποφάσισαν ομόφωνα στην κατανομή των αξιωματικών:

- Πρόεδρος
- Αντιπρόεδρος
- Γεν. Γραμματέας
- Ταμίας
- Έφορος

Παναγιώτης Κελίδης
Στυλιανός Δεβελάσκας
Αθηνά Αριανοπούλου
Νικόλαος Δούμτσιος
Βασιλεία Καγιοπούλου

Σε επιβεβαίωση των παραπάνω συντάχθηκε το παρόν πρακτικό και αφού διαβάστηκε υπογράφεται ως παρακάτω.

Ο Πρόεδρος του Δ.Σ

Παναγιώτης Κελίδης

Η Γεν. Γραμματέας

Αθηνά Αριανοπούλου

	Αναπτυξιακή Εταιρεία Σερρών ΑΕ Αναπτυξιακός Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης Ν. Σερρών ΑΝ.Ε.ΣΕΡ. Α.Ε. Μεραρχίας 67, Τ.Κ. 62125, Σέρρες Τηλ. 23210 64402 - 3 www.aneser.gr e-mail: info@aneser.gr
---	---

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014-2020
(ΠΑΑ 2014-2020)**

Κωδικός Πρόσκλησης ΟΠΣΑΑ: Μ2641520

Ημερομηνία: 30-3-2023

Αρ. Πρωτοκόλλου: 00355

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΒΟΛΗ ΠΡΟΤΑΣΗΣ
ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΠΑΑ) 2014-2020**

ΜΕΤΡΟ 19: «ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (CLL LEADER)» ΠΑΑ 2014 -2020

ΥΠΟΜΕΤΡΟ 19.2: «ΣΤΗΡΙΞΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (CLLD/LEADER)»

ΔΡΑΣΗ 19.2.4 ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ & ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΙΩΝ ΣΕ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

ΔΡΑΣΗ 19.2.5 ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ

ΔΡΑΣΗ 19.2.6 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΩΝ

Η ΟΠΟΙΑ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΕΡΡΩΝ Α.Ε. – ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Ν. ΣΕΡΡΩΝ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΥΠΟΔΡΑΣΗ 19.2.4.5:		Στήριξη για μελέτες, υπηρεσίες και επενδύσεις, που συνδέονται με τον πολιτισμό, με τη αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς των χωριών, των τοπίων και των τόπων με υψηλή φυσική αξία, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών οικονομικών πτυχών, καθώς και δράσεις περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης (συμπεριλαμβανομένων πολιτιστικών / συνεδριακών κέντρων, μουσείων, πολιτιστικών χαρακτηριστικών της υπαίθρου)					Προϋπολογισμός 300.000,00 €	
Κατάταξη	Κωδ. ΟΠΣΑΑ	Τίτλος Έργου	Δικαιούχος	Αιτούμενο Ποσό ΣΚ / ΔΔ	Εγκεκριμένο Ποσό ΣΚ / ΔΔ	Βαθμολογία	Παρατηρήσεις / Λόγοι απόρριψης	
Παραδεκτές αιτήσεις προς Στήριξη								
1	45938474	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΣΤΟΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ ΑΝΩ ΠΟΡΟΙΣΩΝ	28.304,00	26.544,00	71	Παραδεκτή αίτηση προς στήριξη.	
2	45937071	Προμήθεια εξοπλισμού για την διοργάνωση εκδηλώσεων και δράσεις για την διατήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του Προμαχώνα	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ "ΟΙ ΑΚΡΙΤΕΣ"	24.481,20	24.241,20	70	Παραδεκτή αίτηση προς στήριξη.	
ΣΥΝΟΛΑ ΠΑΡΑΔΕΚΤΩΝ ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΣΤΗΡΙΞΗ				52785,20	50785,19			
Κατάταξη	Κωδ. ΟΠΣΑΑ	Τίτλος Έργου	Δικαιούχος	Αιτούμενο Ποσό ΣΚ / ΔΔ	Εγκεκριμένο Ποσό ΣΚ / ΔΔ	Βαθμολογία	Παρατηρήσεις / Λόγοι απόρριψης	
Παραδεκτές αιτήσεις (αιτήσεις που πληρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας)								
3	45937873	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ "ΣΤ. ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ" ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ	ΦΙΛΟΙ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΗΡΙΤΗΣ	599.958,60	574.954,85	70	Παραδεκτή αίτηση. Μη διαθέσιμοι Πόροι	
4	45938672	Προμήθεια εξοπλισμού και παραδοσιακών φορεσιών για την στήριξη των εκδηλώσεων του Συλλόγου Γυναικών Νηρίτας Σερρών Γερακίου	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΝΗΡΙΤΑΣ ΣΕΡΡΩΝ - ΓΕΡΑΚΙ	50.641,55	44.842,37	53	Παραδεκτή αίτηση. Μη διαθέσιμοι Πόροι	
5	45921070	«Προμήθεια εξοπλισμού και παραδοσιακών φορεσιών για την στήριξη των εκδηλώσεων του Συλλόγου»	ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΛΕΥΚΩΝΟΣ ΣΕΡΡΩΝ "Ο ΠΟΝΤΟΣ"	29.388,00	25.156,80	53	Παραδεκτή αίτηση. Μη διαθέσιμοι Πόροι	
6	45940286	Προμήθεια εξοπλισμού και παραδοσιακών φορεσιών για την στήριξη των εκδηλώσεων του Συλλόγου	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΡΟΔΟΛΙΒΟΥΣ	63.436,52	50.637,80	53	Παραδεκτή αίτηση. Μη διαθέσιμοι Πόροι	
ΣΥΝΟΛΑ ΘΕΤΙΚΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΜΕΝΩΝ ΑΙΤΗΣΕΩΝ				743.424,67	695.591,82			
Κατάταξη	Κωδ. ΟΠΣΑΑ	Τίτλος Έργου	Δικαιούχος	Αιτούμενο Ποσό ΣΚ / ΔΔ	Εγκεκριμένο Ποσό ΣΚ / ΔΔ	Βαθμολογία	Παρατηρήσεις / Λόγοι απόρριψης	

Μη παραδεκτές αιτήσεις προς στήριξη (αιτήσεις που δεν πληρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας)							
7	45938276	Προμήθεια εξοπλισμού και παραδοσιακών φορεσιών για την στήριξη των εκδηλώσεων του Πολιτιστικού Συλλόγου Βυρσινείας	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΒΥΡΣΙΝΕΙΑΣ	38.450,85	36.690,84	65,00	Μη Παραδεκτή Αίτηση Στήριξης - Μη εκπλήρωση των Κριτηρίων Επιλεξιμότητας
8	45937286	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ "ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΛΑΤΙΔΗΣ"	ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ - ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ "Η ΑΡΜΟΝΙΑ"	147.489,62	132.604,06	53,00	Μη Παραδεκτή Αίτηση Στήριξης - Μη εκπλήρωση των Κριτηρίων Επιλεξιμότητας
9	45939877	ΒΕΛΟΝΙΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ	ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΩΝ ΝΕΟΥ ΣΚΟΠΟΥ "Η ΑΝΘΟΥΣ"	48.800,00	39.365,40	43,00	Μη Παραδεκτή Αίτηση Στήριξης - Μη εκπλήρωση των Κριτηρίων Επιλεξιμότητας
10	45938870	ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ σε ντοπιολαλιές του Νομού Σερρών	ΣΕΡΡΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ	44.671,00	25.454,00	40,00	Μη Παραδεκτή Αίτηση Στήριξης - Μη εκπλήρωση των Κριτηρίων Επιλεξιμότητας
11	45939075	Προμήθεια εξοπλισμού, πληροφοριακών συστημάτων και παραδοσιακών φορεσιών για την ενίσχυση των εκδηλώσεων του Συλλόγου	ΦΙΛΟΠΡΟΔΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΡΟΙΩΝ	128.695,21	90.999,77	37,50	Μη Παραδεκτή Αίτηση Στήριξης - Μη εκπλήρωση του ορίου κατώτατης βαθμολογίας στα κριτήρια Επιλογής
12	45940873	Ενίσχυση του συλλόγου Κορμίστας - Παγγαίου - Σερρών για την προμήθεια εξοπλισμού και παραδοσιακών στολών.	ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΟΡΜΙΣΤΑΣ ΠΑΓΓΑΙΟΥ ΣΕΡΡΩΝ	12.721,60	11.241,54	25,50	Μη Παραδεκτή Αίτηση Στήριξης - Μη εκπλήρωση των Κριτηρίων Επιλεξιμότητας - Μη εκπλήρωση του ορίου κατώτατης βαθμολογίας στα κριτήρια Επιλογής
13	45941276	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ ΠΡΩΤΗΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ ΠΡΩΤΗΣ	600.000,00	4.000,00	10,00	Μη Παραδεκτή Αίτηση Στήριξης - Μη εκπλήρωση των Κριτηρίων Επιλεξιμότητας - Μη εκπλήρωση του ορίου κατώτατης βαθμολογίας στα κριτήρια Επιλογής
14	45940675	Ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας στο Εμπανούλη Παπιά Σερρών	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ & ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΣΕΡΡΩΝ	46.600,00	0,00	0,00	Μη Παραδεκτή Αίτηση Στήριξης - Μη εκπλήρωση των Κριτηρίων Επιλεξιμότητας - Μη εκπλήρωση του ορίου κατώτατης βαθμολογίας στα κριτήρια Επιλογής
ΣΥΝΟΛΑ ΜΗ ΠΑΡΑΔΕΚΤΩΝ ΑΙΤΗΣΕΩΝ				1.067.428,27	340.355,61		

